

ПРИКАЗКИ

КРАЙ ОГНИЩЕТО

ПРИКАЗКИ КРАЙ ОГНИЩЕТО

chitanka.info

ОМАГЪОСАНОТО ЦАРСТВО

Имало едно време един търговец, който се славел със своето безчетно богатство. Той имал толкова много стока и пари, че можел да се мери и със самия цар.

Търговецът търгувал с далечни страни и печелел много пари. Негови кораби пренасяли стоките му по всички краища на света.

И на цялото му богатство и почит, съдбата го дарила с хубав и умен син. Единствен бил той и затова баща му треперел над него. Макар и още малък, родителите му изпълнявали всички негови желания. Но не щеш ли един ден, когато всички кораби на богатия търговец, натоварени със скъпи стоки, пътували по море, излязла буря и ги потопила. За един миг всичкото му богатство се намерило на дъното на морето и търговецът станал бедняк, без подкрепа и пари в джоба си. Всичко, което имал било, продадено, за да се заплати. Единственият имот, който му останал било едно малко лозенце извън града, което давало сладко грозде. Натъжил се много търговецът за голямата загуба, но нищо не можел да направи. Единствената му радост и утеха бил малкият му син. Той бил надеждата за по-добри и честити дни.

Обеднелият търговец отивал всеки ден на малкото си лозенце, набирал сладко грозде и го донасял на сина си, който много го обичал.

Една сутрин, когато търговецът се навел над една лоза да бере грозде, усетил, че някой го бутал по рамото. Обърнал се изненадано и видял пред себе си едно малко черно човече. То се усмихнало на търговеца и го попитало:

— Виждам те от няколко дни да идваш всяка сутрин на лозето и все искам да те питам защо си толкова тъжен и замислен?

— И да ти кажа няма да ми помогнеш — отвърнал тъжно търговецът.

— Откъде знаеш, че няма да ти помогна — запитало малкото човече.

— Сам не мога да си помогна, та ти ли, който си толкова малък ще ми помогнеш? Остави ме да си живея с моята мъка и спомените си.

— Разкажи ми мъката си и ще видиш, че ще ти помогна — настояло малкото човече.

Тогава търговецът се усмихнал тъжно и разказал всичко. Как бил най-богатият човек на царството и как само за един миг всичкото му богатство, което било натоварено на кораби, потънало в морето и той станал последен бедняк.

— Това ли е само мъката ти? — запитало малкото човече. — На това много лесно може да ти се помогне.

Търговецът погледнал зарадвано малкото човече и попитал:

— Наистина ли можеш да ми помогнеш? Готов съм да ти дам всичко, само да можеш да ме спасиш от голямата беда, в която се намирам.

— Ще ти помогна, но при едно условие — отвърнало човечето.

— Кажу условието! Готов съм на всичко!

— То е много приемливо. Ще те направя отново богат, ако се съгласиш да ми доведеш след десет години, тук, на същото място, онова, което най-напред ще те докосне по краката, след като си отидеш у дома. Обещаеш ли ми това, ще бъдеш отново най-богатия човек в царството.

Търговецът се замислил.

— Когато се върна у дома кой може да ме докосне по краката, освен котката или кучето — казал си той.

И без повече да размишлява, обещал да изпълни желанието на малкото човече.

То обаче не се задоволило само с обещанието на търговеца, а поискало от него и писмено задължение.

Подписал търговецът една разписка, че след десет години се задължава да доведе на лозето онова, което първо го докосне по краката и приятелски се разделил с малкото човече.

Човечето благодарило на търговеца, усмихнало се лукаво и изчезнало.

Търговецът го потърсил тук-там и след като не го намерил, забързал към къщи.

Когато пристигнал, още на пътната врата го посрещнал малкия му син, който много се зарадвал и се хвърлил към баща си. Докато той

се отдръпне детето го прегърнало и с крачетата си го докоснало по краката.

Изплашил се търговецът като си спомнил за обещанието, дадено на малкото човече и отново скръбта започнала да го измъчва.

И понеже отчаянието нахлуло в душата му, той решил да умре.

— Най-добре е да се обеса — решил той. Приготвил си въже и след като целунал сина си се качил на тавана. И тъкмо да хвърли въжето около шията си, съгледал в дъното на тавана цяла купчина злато. Зарадвал се той, махнал въжето и се затичал към златото. Очите му широко се разтворили и той сграбчил пълна шепа от златните монети.

— Свърши се вече сиромашията ми! От днес нататък пак съм най-богатият човек.

Изведнъж животът му се променил и той отново заживял в разкош и доволство. Купил отново кораби и много стока и станал дори още по-богат.

Забравил за обещанието, дадено на малкото човече и заживял богато и щастливо. Момченцето му растяло все повече и скоро годините се изтърколили. Търговецът не усетил кога са изминали десетте години и дошъл денят, когато трябвало да заведе обичния си син на малкото лозе и да го предаде на малкото човече.

Изпълнило се със скръб бащиното сърце и няколко часа преди настъпването на уречения ден, търговецът станал мълчалив и затворен в себе си. Това не останало незабелязано от умния му син. Той виждал, че баща му се измъчва и нещо тежи на душата му. Решил да го попита. Прегърнал го, замилвал го и тихо му заговорил:

— Мили татко, аз виждам, че от известно време нещо тежи на сърцето ти. Някаква зла мисъл не ти дава спокойствие. Моля те, довери ми това, което те измъчва. Готов съм да пожертвам всичко, за да ти помогна.

Бащата, виждайки, че е невъзможно да скрие от сина си обещанието, дадено на малкото човече, прегърнал го и през сълзи му разказал всичко.

— Не се тревожи, татко! Това малко черно човече, което досега те е измъчвало, няма да постигне целта си. То не може да има власт над мен.

Думите на умния син успокоили за малко бащиното сърце. Но когато на утрото трябвало да се отправят към лозето, за да се явят пред малкото човече, тъга се изписала на бащиното лице.

Слънцето още не било изскочило над високите баири и малкото човече било вече там. Когато бащата и синът пристигнали то се приближило към тях лукаво се усмихнало:

— Дойде денят да изпълниш и ти своето обещание — казало малкото черно човече и радостно потъркало ръце. Хубав е синът ти... Такова момче ми трябва... Ти сега си още по-богат и нямаш нужда от сина си. Имаш всичко, можеш и без него. Хайде, давай ми го, бързам да си отида!

Търговецът не отговорил нищо. Навел глава, за да скрие сълзите си.

Но младият и юначен син не бил като баща си. Той излязъл напред, изправил се гордо пред малкото човече и извикал със силен глас:

— Какво искаш от нас, малко и зло човече?

— Аз имам работа с баща ти, а не с теб, когато виждам за първи път! — казало черното човече.

Разгневен, синът отговорил:

— Аз ще се разправя с теб вместо баща ми. Ти, черно и отвратително човече, по-черно от дявола, ти си измамил баща ми и си го съблазнил с голямото богатство, което е получил от теб. Аз ще ти върна богатството, а ти ми върни разписката, която баща ми ти е дал!

Ехидна усмивка се изписала на лицето на черното човече. Очите му започнали да изпускат искри. То цялото затреперило и гневно извикало:

— Мамиш се, млади момко, не така лесно ще се откажа от обещанието на твоя баща. Той е длъжен да изпълни задължението си. Аз го направих богат и той ми обеща, че след десет години ще ми доведе онова, което първо се е докоснало до краката му. Ти си този и аз искам да дойдеш с мен. Ще те заведа в моите златни палати и там ще бъдеш много по-щастлив, отколкото при своите родители.

— Лъжеш се! За нищо на света няма да дойда с теб! Ти нямаш власт над мен. Трябва да знаеш, че с нищо не би могъл да ме съблазниш... Няма по-голямо щастие от това да бъдеш при своите родители. Хайде сега, докато е време, махай се от очите ми!

Но тъй като малкото черно човече не си отивало, разправията продължила дълго. Нито бащата давал сина си, нито човечето се отказвало от обещанието. Най-после решили да оставят сина на произвола на съдбата.

Близо до лозето на търговеца течала голяма река. Малкото човече казало:

— Понеже ти не удържа на думата си, за да се освободиш от обещанието си, ще трябва да изпълниш следното мое желание.

— Не искай от мене невъзможното — замолил търговецът. — Аз имам само един син и той е всичко за мен.

— Да си мислил навремето за това. Когато даде обещанието ти трябваше да си спомниш за сина си — казало човечето.

— Каж ми какво трябва да направя, за да се отърва от обещанието — замолил бащата.

— Виждаш ли там дълбоката река? Там има една лодка. В нея трябва да се качи твой син и да се спусне по течението на реката. Така той не ще бъде нито мой, нито твой. Ако се спаси от вълните, някога, след много години, може би пак ще се видите.

Бащата нямало какво да прави, а и синът му видял, че черното човече има необикновена сила и власт, те решили да изпълнят желанието му. По-добре би било да се спусне по течението на реката, отколкото да отиде да живее в палатите на черното човече.

— Ще изпълним второто ти желание — казал момъкът вместо баща си. — Хайде да отидем на реката!

Черното човече се засмяло и скачайки като заек тръгнало пред търговеца и сина му, водейки ги към реката. Там момчето се простило с баща си, седнало в лодката и в същия миг тя се понесла с голяма сила по вълните на голямата река...

Черното човече потъркало радостно ръце и се провикнало:

— Така или иначе, ти пак ще дойдеш в моето царство! Ти си продаден от своя баща за несметно богатство и трудно ще се отървеш от моята власт.

Като казало това то махнало с ръцете си, голямата река се развълнувала силно. Големи вълни запремятали малката лодка и тя в миг се преобърнала.

Бащата, виждайки, че синът му загива в дълбоките води на реката, заридал, проклед часа, в който се срещнал с малкото човече и

със сълзи на очи се завърнал в дома си.

Но лодката, макар и преобърната, не потънала. Тя заплувала спокойно по течението на реката, а синът на търговеца бил жив и здрав. Той навреме успял да се залови за гредите на лодката и не потънал.

Дълго плувал по течението на реката. Ръцете му отмалели и той със сетни сили се задържал за дъното на лодката.

Най-после, като се уверил, че се намира далеч от своя неприятел, синът на търговеца с ловко движение обърнал лодката, настанил се в нея и бързо загребал към брега. Когато излязъл на сушата той останал много изненадан. Пред него се извисявал голям красив замък. Той се запътил и влязъл в него. Изненадата му още повече се засилила. Замъкът бил пуст и мъртъв. Всички стаи били празни. Той минавал от стая в стая и най-после в последната видял на земята да лежи един голям жълто-зелен гущер, чиято уста била широко отворена. Момъкът се уплашил и поискал да излезе от стаята, но в този момент жълто-зеления гущер отворил още повече устата си и извикал:

— Добре дошъл, спасителю мой! Колкото и да съм грозен и отвратителен, не се страхувай от мен! Няма нищо лошо да ти направя. Аз не съм това, за което ме мислиш.

— А кой си ти? — запитал окуражен младият търговски син.

— Аз съм красива омагьосана девойка, която от дълги години очаква своя спасител. Най-после ти дойде!

— Но кой е посмял да омагьоса най-хубавата девойка на света? — запитал момъкът.

— Това сега не питай! После ще узнаеш... Сега трябва да ти съобщя, че цялото царство е омагьосано и ти ще трябва да освободиш не само мен, а всички.

— Готов съм да изпълня всичките твои желания — отвърнал търговският син и се приближил още по-близо до жълто-зеления гущер, който бил отворил още повече устата си, като че ли се усмихвал от удоволствие.

— Какво трябва да направя? — попитал повторно момъкът.

Гущерът ударил с опашката си, повдигнал главата си и казал:

— Тая нощ ще трябва да останеш в голямата зала на двореца. Преди полунощ при теб ще дойдат петима души, оковани във вериги и ще почнат да те разпитват защо си дошъл тук и кой си ти. Помни добре

това, което ще ти кажа. Ако искаш да спасиш мен и всички в царството ми, ти не трябва да им отговаряш. Каквото и да те питат ти ще трябва да мълчиш. Тогава те ще почнат да те бият и да те измъчват, но ти ще трябва да изтърпиш всичко. Като настъпи среднощ и часовникът на градската кула удари дванадесет, твоите мъчителни ще си отидат, защото дотогава е тяхната власт. Това ще се повтори и на втората и на третата нощ. Ако ти изтърпиш мъченията и не продума, всички ние ще бъдем спасени. Ако ли не — ще си останем завинаги омагьосани и превърнати в най-отвратителните животни и влечуги. Не само това — и ти ще имаш същата участ. И теб те очаква това голямо нещастие. И ти ще се превърнеш в такова чудовищно влечуго и цял живот ще останеш такъв.

Младият момък потреперил от страх, но тъй като гласът на омагьосаната девойка бил толкова сладък и нежен, решил да направи всичко, за да я спаси. Той обещал на омагьосаната девойка, че ще изпълни заръките ѝ отишъл в голямата зала, където със свито сърце дочакал идването на нощта.

Когато навън паднал мрак, вратата на голямата зала се отворила и вътре влезли петима чудовищно големи великана, оковани в дебели железни вериги. Момъкът изтръпнал, но тъй като искал да спаси най-красивата девойка, решил да понесе всичките мъчения, без да продума.

Всичко се случило тъй, както му казала девойката.

Великаните започнали да го разпитват кой е и какво търси в омагьосаното царство, но той не им отговарял. Тогава те се нахвърлили отгоре му и започнали да го измъчват. Били го жестоко, но въпреки мъките той не продумвал.

Това се повторило на втората и на третата нощ. Мъченията му траели до среднощ, когато часовникът на градската кула известявал дванадесет часа.

На третата сутрин, след като момъкът изтърпял всички мъчения, красивата девойка, която била царска дъщеря, отново приела човешкия си образ. Кожата на чудовищния гушер се пукнала и от нея изскочила неземно красивата царска дъщеря, а заедно с нея се пробудило и цялото царство. Хората заживели предишния си живот, птичките запели весели песни, а цветята и дърветата разлистили пъпките си.

Принцесата се отправила към голямата зала, където момъкът лежал в безсъзнание от мъките, които геройски изтърпял. Тя взела

едно шише, в което имало животворна вода, напръскала раните му и той в миг се съживил и оздравял.

Когато момъкът дошъл на себе си и погледнал наоколо не могъл да повярва — пред него стояла най-хубавата девойка на света — омагьосаната царска дъщеря.

Тя протегнала към него ръце, прегърнала го и от радост заплакала.

— Мой спасителю, аз не знам как да ти се отплатя за добрината, която направи не само на мен, а и на цялото ми царство.

В това време и двамата чули весели песни, които долитали отвън.

Погледнали през прозореца и видели тълпа от весели хора, които идвали към двореца да благодарят на своя спасител.

— Ето, това са моите поданици, които ти спаси от злата магия на сестрата на малкото черно човече, което бе по-силно и от самия цар на дяволите. Мъките, които ти изтърпя спасиха не само мен и народа ми, но погубиха завинаги малкото черно човече и неговата зла сестра, която омагьоса мен и царството ми, защото отказах да стана жена на малкото черно човече.

След това тя хванала момъка за ръка и го повела навън, където народът радостно ги посрещнал.

— Това е нашият спасител — каза красивата девойка. Той бе готов да пожертвува живота си за нас, затова и ние сме длъжни да му се отплатим. Искате ли този смел момък от днес нататък да бъде вашият цар?

Момъкът погледнал радостно красивата девойка и стиснал сърдечно ръцете е.

— Тъй като моят баща, цар на тази страна, отдавна е мъртъв, от днес нататък ти заемаш неговото място. Аз ставам твоя жена и като дар за твоята храброст ти дарявам моята любов, царството си и верността на моя народ! — каза девойката.

На другия ден станала такава сватба, че даже и в приказките не може да се опише. След няколко дни пристигнал и бащата на момъка, който след толкова мъки отново се почувствал щастлив.

Дълги години царувал този храбър момък заедно със своята жена — най-красивата царска дъщеря.

Може би и до днес те царуват в онова вълшебно царство, за което се разказва в тази приказка.

МЛАДИЯТ КОВАЧ

Живял някога един селянин. Той имал трима сина. По-големите още като деца помагали във всичко на баща си и от тях излезли добри работници. Бащата искал да приучи и най-малкия син към работа, но майката все не давала.

— Малък е още. Нека полудува — и сама на синчето си, ненагледното, ту кравайче ще изпече, ту баничка скришом в ръката ще му пъхне.

И израснал най-малкият син голям ленивец, обичал само да яде и да спи.

Търпял селянинът, търпял, най-сетне повикал сина си и му казал:

— Не е ли време да се заловиш за работа? Искаш ли да станеш кожар?

— Не, не искам — отвърнал синът. — Цял живот да щавя и да мачкам кожи — ще ми изгният ръцете до костите.

— Тогава стани шивач.

— Какво приказваш, татко! Да се превивам цял живот над жилетки и елеци — гърбица ще ми израсте.

— Добре, синко. Няма да те насилвам. А какво ще кажеш за ковашкия занаят? По-силен и по-здрав човек от добрия ковач не можеш намери.

— Защо не — отвърнал синът. — Ковач, да речем, мога да стана.

Бащата намерил най-добрия и изкусен ковач в околността, предплатил му за учението и завел сина си в неговата ковачница.

— Е, синко, гледай как работят добрите хора и сам ще се изучиш.

А майката скришом домъкнала с каручка от къщи креват с пухени завивки и възглавници и казала:

— Ти, синко, си свикнал да спиш у дома на меко. Като се умориш от работа, полегни си на дюшека, който сама съм ушила, сложи си главата на възглавницата, която сама съм натъпкала с пух.

Отишли си бащата и майката, а синът останал при ковача.

Той сложил кревата в ъгъла на ковачницата, изтегнал се на него и почнал да гледа как ковачът и чираците му удрят чука върху наковалнята.

— Какво гледаш? — рекъл ковачът. — Вземи чука в ръцете си.

— Защо? — отвърнал синът на селянина. — Баща ми каза: гледай как работят хората — и сам ще се научиш.

Поклатил ковачът глава и продължил работата си. Лежи малкият син на мекото легло, само се обръща наляво-надясно и не сваля очи от ковача. Не се стърпял ковачът и пак му рекъл:

— Ти какво само се излежаваш! Ще те заболи гърбът от лежане.

— Не, няма да ме заболи — казал синът на селянина, — дюшекът е мек. Само от вашия тропот ме боли главата, а мама ми каза: като се умориш, синко, почини си, сложи главата си на пухената възглавница.

Ковачът съвсем го зарязал. Какво ще приказва с такъв ленивец!

Тъй минавали ден след ден, месец след месец.

От чуждата работа ръцете не болят. Затова и най-малкият син си казал:

„Не е голяма премъдрост. Веднаж ще чукна по наковалнята, втори път ще ударя с чука — и готово. Така и аз ще мога да изкова, каквото искам, и то не по-лошо от самия майстор.“

Ето че минали три години. Дошъл селянинът да вземе сина си.

— Е, как, изучи ли моят момък ковашкия занаят? — попитал селянинът ковача.

— Кой го знае! — отвърнал ковачът. — Все гледаше, но какво е научил — не ни е показвал.

— А ти, синко, какво ще кажеш?

— Няма какво да приказвам, щом дойде до работа, сигурно няма да сбъркам.

Зарадвал се бащата. Пригодил стария плевник за ковачница, набавил всякакви сечива и рекъл:

— Е, синко, покажи ми сега майсторлъка си, изкови ми нов палешник за ралото.

Отишъл младият ковач в плевника. И бащата — след него заедно с по-големите си синове.

Младият ковач накарал единия брат да разпали въглища, другия — да надува духалото, а сам запретнал ръкави и взел големия чук в

ръце. Щом се нажежило желязото, в ковачницата се разнесъл такъв тропот — просто да си запушиш ушите.

Ковал, ковал младият ковач, ръцете си изтрепал, а гледа — не може да изкове палешника. И току рекъл:

— А защо ти е, татко, нов палешник? Та старият още става за работа. По-добре да ти изкова остра брадва.

— Добре, синко — отвърнал селянинът. — Изкови ми брадва. Моята е съвсем похабена.

Започнал младият ковач да кове. Удрял, удрял с чука, гледа — и брадва не излиза.

— Е, татко! — казал той. — Не ми се ще да правя брадва. Груба работа е това. Ще ти изкова една дузина гвоздеи, тънки като иглата на мама.

— Защо не — отвърнал селянинът, — и гвоздеи са потребни в домакинството.

Отново се заловил ковачът за работа. Чукал, чукал, ковал, ковал, а нищо не изковал. — Всичкото желязо похабил, останало само едно малко късче.

Тогава бащата разбрал, че синът му не е научил нищо. Взел това късче желязо и го хвърлил в кацата с вода. Желязото засъскало — ссс ссс!

— Чуваш ли, синко — казал бащата, — какво излезе от твоето учение. Само едно съскане. Виж какво ще ти кажа. В нашия род не е имало безделници и не ще има. Махай се от къщи, където ти видят очите, и докато не изучиш какъвто и да е занаят, назад се не връщай.

Навел глава най-малкият син и напуснал родния дом. Излязъл извън селото, седнал на един път и се замислил. Ами сега? Какво да прави? Мислил, мислил и решил да се върне при ковача и да си признае вината.

Посмял се ковачът над него, но все пак го приел отново за чирак.

— Само че сега вече ще те уча, както аз зная — рекъл той.

И започнал да го учи. За пухено легло момъкът престанал и да мисли. Да би могъл да си поспи на твърда слама — но и това няма. Ковачът не му дава нито да въздъхне, нито да отдъхне. Щом момъкът остави чука, щом си изправи гърба, майсторът веднага съска в ухото му: „Псс-псс!“ Засрами се момъкът, поразгърси се — и пак грабне чука.

Нови три години прекарал той при ковача. А когато минали трите години, майсторът му казал:

— Сега върви, където искаш, и смело се залови за работа.

Момъкът се сбогувал с ковача и си отишъл.

Вървял, вървял и стигнал до един голям град. Там постъпил в една ковачница като калфа.

Още същия ден в ковачницата дошъл някакъв важен господар.

— Хей, майсторе — рекъл господарят. — Поправи ми каляската. Но тъй, че да изглежда като нова. Сгодих се за млада девойка, с тая каляска ще я заведа да се венчаем.

— А къде е каляската? — попитал майсторът.

— Ей тук, пред портата.

Излязъл майсторът с калфата пред портата. Гледат — ама че каляска! Вратичките висят само по на една кука, пружините се изкривили, наплатите на колелата се извили като тирбушон. Как ли се е дотъркаляла до ковачницата такава таратайка!

Почесал се майсторът зад ухото.

— Не зная какво да ви кажа — рекъл на господаря. — Ще трябва три месеца за поправка — и пак не е сигурно дали ще може да се поправи.

— Как три месеца! — извикал господарят. — След три дни да бъде готова! Ако не я поправиш за тоя срок, ще заповядам на слугите си да ти съборят ковачницата.

Какво да се прави? Няма да се кара с господаря. Повикал още господарят и си отишъл. А майсторът казал на младия ковач:

— Е, спасявай се, както знаеш.

— Добре — отвърнал калфата. — Прати ми двама чираци, а ти върви да почиваш.

Майсторът си отишъл у дома, а в ковачницата закипяла работа.

Калфата мигом разглобил цялата каляска на части, накарал чираците да раздухат огъня в огнището, а сам грабнал чука.

Ударил веднъж върху наковалнята — единият наплат готов. Ударил още веднъж — и другият готов.

Заковал наплатите — заловил се с пружините. Тук ще изправи, там ще извие. Не минал и час — свършил работата.

Чираците само се чудели, а младият ковач почистил каляската, стегнал я, натъкмил я и заповядал да я закарат под навеса.

После и тримата отишли на полянката зад ковачницата и се изтегнаха там на тревата.

На пладне майсторът дошъл да види как върви работата. Влязъл в ковачницата... Какво е това? Тихо, пусто — няма нито калфа, нито чираци... Дори огънят в огнището угаснал.

Ех, как се разсърдил майсторът! Втурнал се да търси работниците. Изведнаж гледа — калфата лежи на тревицата, а до него — и двамата чираци.

— Ах, ленивци! Ах, безделници! — завикал майсторът. — Значи тъй работите вие.

— Защо, майсторе?

— Как защо! — още по-силно завикал старият ковач. — Каляската трябва да бъде готова след три дни, а вие се излежавате! Заради вас господарят ще ми откъсне главата.

— Нищо, майсторе. Не се плаши, преди да е дошло времето — казал калфата. — Докато главата ти е още на раменете, обърни я назад и погледни хубавичко.

Майсторът се обърнал и останал тъй с отворени уста: под навеса стояла готовата каляска.

Изтичал майсторът при нея, огледал я от вси страни — всичко нагласено, всичко на мястото си — просто да впрегнеш веднага конете и да вървиш, където си искаш.

— Е, момко — рекъл старият ковач на младия, — такава работа още не бях виждал. Ти не бива да работиш повече като калфа. Остани в ковачницата ми като стопанин.

— Не, добри човече — отвърнал младият ковач. — И в тоя град дълго няма да остана. Ако искаш да ме възнаградиш — дай ми късче от най-хубавото желязо и ми позволи да поработя три дни в твоята ковачница.

— Е, добре — казал старият ковач. — Да бъде, както ти искаш.

Три дни и три ноци работил калфата. Никого не пускал да се приближи до ковачницата. А после излязъл из вратата с торба на рамото и напуснал града.

Дълго ли пътувал той — не се знае. Но стигнал в родния дом. Прекрачил прага, хвърлил торбата си на масата и казал на баща си.

— Ето, виж, татко, може и твоят син да е научил нещо.

И той разтворил торбата, и извадил едно ковано ковчеже.

— Това е за теб, мамо.

Майката отворила ковчежето, а в ковчежето — шарен гребен и игленик с толкова тънки игли, че просто бисер да нижеш с тях.

— Това е за вас, братя. Зашийте ги на празничните си дрехи — рекъл младият ковач и изсипал пред братята си цяла купчина лъскави копчета. — А ти, татко, вземи ей тая чаша. Ако моят подарък ти хареса, пийни си с него хубаво винце; затуй, че в нашия род не е имало ленивци.

НЕУМЕСТНА ГОРДОСТ

В хамбара седяла една доста красива мишка и гризела едно зрънце жито, взето от платнения чувал, на който тя прогризала една дупчица. Тъкмо се готвела да отиде да си вземе друго зрънце и се замислила:

— Какво силно животно съм аз! — казала си тя. — Мога да вляза във всяка къща през заключена врата, а житото не можах да скрият от мене даже и в платнения чувал — толкова съм силна, че завчас го прогризах.

Разсъждението ѝ било прекъснато от котката, която отдавна дебнела мишката до вратата. Тя си забила ноктите в нея, поиграла си около половин час, подхвърляла я нагоре като топка и най-накрая я изяла.

— Мр...! Мр...! — мъркала си котката след това, като си припомнила думите на мишката. — И с какво право тя, нещастната се хвали? Ето, аз наистина господарствам тука, както ми се чини, мога от нищо да не се страхувам.

Но влязло едно куче и с лаене накарало котката да търси спасение на стряхата.

— Жалко същество! — изръмжало кучето подире ѝ. — И тя взела да се хвали! Аз съм любимото куче на своя господар и ако не беше се скрила на стряхата, щях да ти покажа кой е тук господар.

Кучето отишло на полето, където пасял конят на господаря и като забелязало как гордо си държи главата, почнало да го дразни с лаенето си.

— Нещастно тревопасно! — ръмжало кучето на коня — с какво можеш да се гордееш! Ти си длъжен да ходиш на полето и да пасеш трева, а на мене сам господарят ми подава хубави късове месо.

То застанало отзад, за да ухапе съперника си за крака, но конят с такава сила го ритнал с копитото си, че бедното куче отскочило далеч и паднало мъртво.

— Ха! Ха! Ха! — зацвилел конят и предизвикателно заклатил главата. — Защо се хвалеше? Аз съм най-благородното животно. Аз споделям във война опасностите с господаря си и неведнъж съм спасявал живота му със своето бягане. Само аз имам право да се гордея с достойнствата си.

И от задоволство конят затичал из полето така силно, че не забелязал как до него се приближил един лъв, който го дебнел зад храстите. Със силен скок звярът се хвърлил върху коня, който скоро издъхнал между силните му лапи.

— Глупаво животно! — заревал лъвът с гръмлив глас. — С какво се гордееш? Аз съм царят на животните, на челото ми се вижда моето величие, в очите ми блести огън, могъщество, моята сила ми дава право да владее над всички!

Изведнъж се чул гърмеж и лъвът паднал мъртъв до своята жертва.

Господарят видял как лъвът се хвърлил върху любимеца му и побързал да си отмъсти с куршум. Одрал му кожата и си тръгнал, като си говорел:

— Не трябваше да се гордееш тъй, царю на животните! Падна от ръката ми като тръстика, прерязана с коса, защото само аз съм властелин над цялата земя и над всички животни.

Изведнъж от тъмните облаци блеснала мълния и човекът паднал мъртъв на лъвската кожа. А гръмотевицата величествено забучала:

— С какво се гордееш!?

ЛЪЖЛИВАТА ЦАРСКА ДЪЩЕРЯ

Имало едно време един цар, владенията на когото се простирали тъй далеко, че трябвало да се върви няколко месеца, за да се обходят от единия до другия край.

В средата на царството се намирал дворец, където живеел царят с едничката си дъщеря. Отстрани всеки би си казал, че няма пощастлив човек от него, но той имал много грижи заради дъщеря си. Трябва да ви кажем, че тя имала най-отвратителния порок, който може да има един човек.

„Какво, грозна ли е била?“ — ще попитате вие. Не, напротив, от нейната красота всички се учудвали, а освен това грозотата не е порок, стига душата на човека да е чиста. За жалост точно с това качество не се отличавала царкинята. От детството си тя не могла да отвори устата си, без да излъже. Сега ще разберете защо царят се тревожил толкова за дъщеря си.

До грамадния си палат той поръчал да направят друг, по-малък, където настанил дъщеря си с придворните ѝ дами. Там живеела тя уединено, защото всички бягали от нея, за да не слушат лъжите, които тя винаги говорела. Само царят често ходел при нея и всеки път се връщал дълбоко огорчен. Цял народ споделял тъгата на своя господар и със страх си мислел за онова време, когато след неговата смърт царкинята ще стъпи на престола. Може ли да има нещо по-ужасно за страната от цар, на който не може да се вярва?

Царят пратил конници по всички краища на царството си да известят, че той ще даде престола на този, който отучи дъщеря му да лъже.

На царската покана се явили хиляди князе, но нито един не успял да поправи царската дъщеря от ужасния ѝ порок.

Близо до царския палат живяла бедна вдовица със сина си, който бил в дар. Този момък, на име Петър, бил гордостта и щастието на своята майка, защото винаги казвал истината. Веднъж той се върнал у дома замислен и казал на майка си:

— Мамо, няма да отида вече да паса стадото.

— Какво ще правиш тогава, сине мой?

— Утре ще отида в двореца.

— Защо? — попитала майката.

— Ще се помъча да излекувам царската дъщеря от лъгането и ще взема за това цялото царство — признало си момчето.

На другия ден майката благословила Петър и той тръгнал на път. На половината път чул, че в гората шурти ручейче и се затекъл към него, за да утоли жаждата си. Водата била много бистра и когато се навел да пие, видял на дъното една ясна звезда. Колкото повече пиел вода, толкова повече звездата се приближавала към него. Накрая на дъното се показал някакъв светъл образ.

— Ти утоли жаждата си от източника на истината, затова ти обещавам да изпълня едно твое желание — промълвил образът, като се усмихнал на Петър.

— Като е тъй, помогни ми да отуча царската дъщеря от лъжата. Нищо друго не искам! — казал момъкът.

— Хм, това е доста трудна работа. Но ако точно изпълниш заповедите ми, може би ще сполучиш.

— Какво трябва да направя? — попитал Петър.

— Напълни шишето си с вода от извора и иди в двореца. Щом чуеш, че царската дъщеря излъже, напръскай я с три капки от тази вода и кажи:

„Нека с теб се случи това, което каза.“ След три дни гледай пак да се видиш с нея и ако пак излъже, напръскай я с шест капки вода и повтори същите думи. След шест дни още един път поговори с нея, но ако и този път излъже — не ще можеш да я излекуваш.

Тук светлият образ изчезнал, а Петър, като напълнил шишето с вода, продължил пътя си. Късно вечерта почукал на портите на двореца.

— Кой чука там? — попитал царят.

— Човек, който иска да излекува царската дъщеря — смело отговорил Петър.

— Почакай до утре, та да мога да те видя, преди да те пусна в двореца — рекъл царят.

Петър пренощувал в градината на зелената трева. Щом изгряло слънцето царят побързал да пусне гостенина. Той искал да види

човека, който предлагал да му помогне в това трудно дело — да излекува дъщеря му от лъжата. Като видял пред себе си един от своите овчари царят се начумерил:

— Голяма дързост е от твоя страна да се залавяш с работа, която не можаха да свършат хиляди князе! — извикал той.

— Позволи ми да опитам, царю! — помолил Петър.

„Нека се опита“, казал си царят и пуснал овчаря в двореца, дето го нагостили хубаво. Сетне царят обещал на момъка, че ще му позволи само три пъти да говори с царкинята, вторият път три дни след първия, а третият — шест дни след втория.

Вечерта поканил царската дъщеря в един от салоните на двореца, за да се види с Петър. Тя дошла без придворните дами и насмешливо изгледала момъка, който бил облечен в груби дрехи. Той смирено се поклонил.

— Представям ти, щерко моя, още един момък. Как ти се вижда? — попитал царят.

— Никога не съм виждала по-бляскав юнак — отговорила младата девойка и се подсмихнала. — Той е облечен със сърмени дрехи, със златна корона на глава. По-хубаво облечен момък не мога и да искам.

Лицето на царя се помрачило и той с отчаяние погледнал овчаря, който му кимал с глава, сякаш искал да му каже: „Разбирам, разбирам!“

— Какво ще кажеш дъще, ако ти предложи да се омъжиш за него? — попитал царят.

— Ще кажа, че той трябва да се въоръжи с голямо мъжество, преди да се ожени за мене — отговорила девойката, като се засмяла. — Нека знае, че пред вратата на палата ми има два ръмжащи лъва, а над вратата стои голям орел. Ако момъкът не се уплаши от тези пазители, то навярно ще се уплаши като узнае, че аз не съм млада девица, а стара вещица, и че всяка вечер през прозореца изхвърквам, възседнала метлата.

— Нима не можеш да кажеш нито една дума истина? — извикал Петър.

Не, мога! — отговорила царкинята. — И за доказателство ще кажа тук, пред всички, че ти си дошъл с намерение да убиеш царя и да му завладееш престола.

При тези думи царят пребледнял като смъртник, а Петър побързал да поръси момата с три капки вода и високо извикал:

— Нека се случи с тебе всичко, което каза, а след три дни ще се видим пак!

Царят заповядал да затворят момъка в тъмница. Стражата го повела, а царкинята насмешливо гледала след него.

Като се върнала в палата си, тя с ужас видяла пред портите два ръмжащи лъва. Искала да избяга, но пътя ѝ преградил един бляскав рицар със сърмени дрехи и златна корона на главата. Макар и уплашена, девойката забелязала, че лицето и очите на рицаря били досущ същите като на овчаря. Едва жива от страх, тя дошла до вратата, където лъвовете я захапали за дрехите. Успяла да избяга, но над нея с разперени криле кръжал орелът, който се опитвал да я клъвне с човката си. С вик се затекла девойката в стаята си и случайно, като погледнала в огледалото, видяла, че от млада и красива мома се е превърнала в стара, безобразна вещица. Още не дошла на себе си от страх, тя се намерила на метлата и изхвъркнала през прозореца в тъмната градина.

В това време чула гласа на рицаря, който пеел:

„С лъжа не ни смущавай. И от тука ти се махай!“

Бързо като птица хвъркала тя през нощта в тъмнината, над гори и над води. Въздухът ставал все по-студен и по-студен, острият вятър пронизвал костите ѝ, като с игли пробощдал тялото ѝ, а пред очите ѝ постоянно се мяркало, че баща ѝ умира, убит от Петър. От страх я заливала студена пот и като игли падала по лицето ѝ. Девойката се опитвала да вика, но гласът ѝ потъвал в гъстата мъгла, която я заобикаляла от всички страни. Изведнъж нещастницата попаднала в силна вихрушка, която я завъртяла като перо. Усетила, че пропада в бездна все по-ниско и по-ниско...

Когато се съмнало царкинята се събудила в стаята си. Придворните дами, заобиколили кревата ѝ, я питали за нейното здраве.

През целия ден тя била много тъжна, но никому не казала причината за своята тъга и само вечерта попитала един от слугите си, какво е станало с момъка, който се явил вчера в двореца. Когато ѝ казали, че Петър е осъден на смърт, девойката със сълзи на очи се затекла при баща си, да му признае грешката. Но по пътя разкаянието

й пак се превърнало в омраза и тя решила да се върне назад. И какво! — при вратата пак я посрещнали двата озъбени лъва.

Тогава отнякъде се появил един красив юнак и убил двата лъва с меча си.

— За награда дето се разкая аз ще прогоня и орела от вратата ти — казал рицарят и наистина направил това.

Девојката с учудване го изгледала.

— Благодаря ти за сълзите, които проля заради мене! — продължил той, като й подал ръката си.

— Не съм и мислила да плача — гневно го прекъснала царската дъщеря. — Защо мислиш, че ще плача за тебе! Напротив, от душа ще се радвам, когато те обесят, защото ми направи много неприятности.

С тези думи тя се запътила към стаята си и като надзърнала в огледалото видяла, че пак се е превърнала в отвратителна вещица.

В този момент се чул гласът на рицаря:

„С лъжа не ни смущавай. И от тука ти се махай!...“

Бедната царска дъщеря наново се понесла из въздуха и цяла нощ се въртяла между небето и земята.

На другия ден тя била още по-тъжна и вечерта пак попитала слугите за гостенина. Като разбрала, че скоро ще го бесят, тя се обляла в сълзи и се втурнала при царя, за да признае грешката си, но още при стълбата на палата се спряла, поразмислила и се върнала. Тук пак я срещнал рицарят със сърмените дрехи. Този път лицето му било помалко сърдито, отколкото преди. Той придружил девојката до стаята и й казал:

— Благодаря ти за това, че плака за мене!

Царската дъщеря отново се разсърдила, но когато юнакът я погледнал строго право в очите, сърцето й омекнало и сълзи потекли по страните й.

Тази нощ вятърът си духал самичък, защото разкаянието отгървало царската дъщеря от мъчителното скитане по въздуха.

На третия ден докарали овчаря от тъмницата в палата, за да се види с царската дъщеря, както му било обещано по-рано. Когато тя влязла в салона всички се учудили на промяната, която станала с нея в тези три дни — тя била бледна и тъжна.

— Е, какво ще кажеш сега за този момък? — попитал царят.

— Ще кажа, че той е невинен за престъплението, което му приписах, и че напротив, той е най-добрият ми приятел — отвърнала девойката.

При тези думи Петър се усмихнал, а царят гневно извикал:

— Сега вече не се съмнявам, че лъжеш! Никога не си имала приятели! Повече вярвам на първите ти думи и затова този момък след шест дни ще бъде обесен.

Царската дъщеря коленичила и обляна в сълзи помолила баща си да прости невинния момък. Но царят останал непреклонен.

— Как е възможно този овчар да ти е приятел, когато ти не си го виждала преди и не си говорила с него? — попитал царят.

— О не, често съм се виждала с него! — извикала девойката и от отчаяние, за да спаси Петър, почнала да разправя измислици, как тя всяка нощ ходела при него в тъмницата, разговаряли през решетките и как през тези три нощи тя се уверила, че той е нейният най-добър приятел.

Тогава Петър я поръсил с шест капки вода и й казал:

— Не бива да лъжеш, дори с цел да спасиш живота някому. Нека с тебе се случи всичко, което каза, докато не се видим наново след шест дни.

Пак откарали овчаря в тъмницата, а царската дъщеря отишла в палата си и заплакала тъй жално, че тревата и цветята увяхвали там, където капели сълзите й. Тя постоянно си мислела за нещастния момък, осъден да загине заради нейната лъжа. Най-накрая не могла да се сдържи и мълком, като се промъкнала между придворните дами и задрямалата стража, се отправила към кулата, където бил затворен Петър, за да поиска прошка от него за всичките мъки, които е изтърпял заради нея. Като видял царкинята, коленичила пред тъмницата, Петър я уловил за ръцете и започнал да я утешава. Тъй говорили те до сутринта. И чак на разсъмване царската дъщеря се върнала в палата.

От тогава всяка нощ идвала тя при момъка и слушала неговите наставления, който й доказал, че истината дава нравствена сила на човека и че лъжата унижава неговото достойнство.

Когато на шестия ден повикали девойката в тронната зала, за да се видят с Петър, тя била спокойна и казала на царя:

— Много горчивини ти причиних, мили татко, с лошия си навик, но сега, надявам се, ще повярваш на моето искрено признание, че този

момък, който ме научи да обичам истината, е по-скъп от всичко на този свят за мене.

Царят погледнал строго дъщеря си и попитал:

— Какво още ще кажеш, преди да отведат осъдения на бесилката?

— Искам позволениято ти да умра заедно с него — казала царската дъщеря.

Тогава лицето на царя просветнало.

— Аз исках само да те изпитам и сега се уверих, че казваш истината! — извикал той, като прегърнал дъщеря си и Петър и ги благословил.

Скоро в двореца била отпразнувана такава весела и богата сватба, че дълго, дълго се говорело за нея в цялото царство.

СВИНАРЯТ

Живял някога накрай гората един селянин. Той имал жена и трима сина. По-големите братя били добри и умни, а най-малкият бил простичък момък. Всичко у него било нередно: каквато и дума да каже, каквото и да направи — все за смях пред хората ставал. Прочул се той като глупак.

А кой уважава глупака? Износят братята дрехите си, превърнат ги в дрипи и току ги дадат на най-малкия: носи ги сега ти. Не им хареса нещо за ядене — ще го тикнат в чинията на най-малкия: да ти е сладко! А случи ли се някоя по-тежка и по-нечиста работа — веднага ще повикат най-малкия:

Селянинът имал много свине. Но кой да ги пасе? Нима по-големите, умните, да тичат с прът из гората! За туй е годен най-малкият — глупакът. И станал той свинар.

На разсъмване изкарвал свинете от кошарата и до среднощ ги гони из гората. Някой разправят, че да пасеш свине е проста работа. Но я се опитай да ги попасеш! Само за миг да откъснеш поглед — те ще се разбягат из цялата гора и ще настане такава бъркотия, че и с пръта не можеш ги укроти. Много се измъчил с тях най-малкият брат. А на туй отгоре по-големите му се присмиват.

— Ех, много важно управляваш тъпозурлестия си народ, също като цар! Само корона ти липсва на глупавата глава.

— Смейте се, смейте се — отвръщал най-малкият, — още не се знае какво ще бъде занапред. Може някога и аз да се посмея над вас!

Така минавало времето. Пасе най-малкият брат свинете, пасе ги и не излиза от гората от ранна сутрин до късна вечер. А била гората гъста, дърво до дърво, храст до храст, тревица до тревица.

Но веднъж свинарят се замислил — няма ли край тая гора, не живеят ли някакви хора отвъд нея?

Като си намисли някой нещо — не можеш го изби от главата му. Така и нашият свинар — зарязал той една сутрин свинете и тръгнал да измерва гората с крака. Вървял, вървял, чак до вечерта, а гората няма

край. Седнал на един пън, извадил от торбата си закуската и похапнал. После се покатерил на едно дърво, за да не го нападнат дивите животни, завързал се здраво за клоните и пренощувал на върха.

На сутринта продължил нататък. Вървял, вървял — започнало да мръква, а гората все още няма край. Приседнал на един мъхнат пън, изял си обедата и пак пренощувал на едно дърво.

Настъпил и третия ден, а той все върви из гората. До вечерта вървял — няма и няма свършване тая гора. Разположил се до един храст, извадил вечерята си, изял я. И пак — на дървото.

На разсъмване го събудило кукуригане на петел.

„Е — мисли си, — щом пеят петли, значи тук някъде има и хора.“

Слязъл той от дървото и тръгнал натам, където кукуригал петелът. Вървял, вървял и стигнал до един град. Тоя град бил голям и красив, но нещо тъжно имало в него. Камбаните на камбанариите биели жално, а по къщите се развявали черни знамена.

Свинарят спрял един минувач и го попитал:

— Защо сте накичили тия черни дрипи? Защо биете камбаните?

— Ох, добри човече — отвърнал минувачът, — изглежда, че ти идеш от далечни земи. Не знаеш нашата скръб. Утре призори царската дъщеря ще бъде отведена на страшна смърт. Проклетият змей я чака и сигурно вече точи зъбите си. Ще изяде хубавицата и кокалче не ще остави за погребение.

Зачудил се свинарят:

— А защо вие храните всякакви змейове с царски дъщери?!

— Какво да правим! — въздъхнал минувачът. — Тази година на нея се падна да стане жертва. Ако не му дадем царкинята, змеят ще изяде самите нас. И целия ни град ще опустоши.

— А ако вие убиете змея, ще сложите край на всичките си беди!
— казал свинарят.

— Но това е страшно нещо. Той не е обикновен змей, а грамадно чудовище! Ако се намери храбрец, царят ще му даде дъщеря си за жена. Той вече е разгласил по всички площади за това. Но изглежда, че още не се е родил на света такъв герой!

— Може и да се е родил — рекъл свинарят. — Заведи ме при царя!

Завел го минувачът при царя. Царят излязъл с всичките си велможи.

— Ето — казал минувачът, — намери се храбрец, който иска да се бие със змея.

Велможите погледнали свинаря и започнали да се смеят.

— Е — рекли те, — празното гърне силно дрънка. Виждали сме такива самохвалци!

А царят казал:

— Не се смейте. Няма вашата дъщеря да бъде изядена.

И заповядал да донесат на свинаря всякакво оръжие — мечове, копия, и саби...

Всичко надомъкнали царските слуги и го сложили на купчина пред свинаря.

А той разровил с крак купчината и измъкнал една обикновена брадва.

— Други сечива — рекъл — никога не съм хващал в ръката си и не зная какво да правя с тях. Бравата е друго нещо! С нея съм свикнал още от малък.

Велможите пак му се присмели.

— Я гледай — казали те, — глупакът намислил с брадва да върви срещу змея! Друг и с ризница, и с меч не би се осмелил!

На следния ден призори завели царската дъщеря в гората, вързали я със сребърни вериги за едно дърво и я оставили.

След малко и свинарят дошъл на това място. А брадвата стискал здраво в ръката си.

Сутринта била студена. Свинарят насякъл клончета, събрал съчки и напалил огън встрани. Седнал край огъня, грее се и чака змея.

И ето — зашумяла, затрецяла цялата гора. Изпълзяло страшното чудовище. Главата му — колкото бъчва, опашката му — по-дебела от столетен дъб, ноктите на лапите му — като железни вили. Надал змеят страшен писък, разтворил уста и право към царкинята, още малко и ще погълне девойка.

Примряла царкинята. А свинарят измъкнал от огъня една голяма главня, затичал се и забил главнята право в муцуната на змея — точно между очите го улучил. Заревал, захъркал змеят и от болка още по-широко разтворил устата си. Тогава свинарят загребал цял наръч

горящи съчки и ги хвърлил в гърлото на чудовището като в отворена пещ.

Ех, какъв вой се изтръгнал из устата на змея! Той заревал тъй страшно, че от дърветата се посипали листа, а храстите се залютели като трева. Очите на змея се налили с кръв, търкулнал се на тревата, свил се на колело. С опашката си удря на всички страни, земята разровил.

А свинарят изскочил напред и замахнал с брадвата.

Прас-прас! — по змея, като че удря греда. Удрял, удрял — отсякъл му главата, а опашката му нацепил на тресчици. А змеят все се гърчи и не умира.

Свинарят пак — прас-прас прас-прас — с брадвата. Насякъл змея на парчета. И змеят умрял.

Захвърлил свинарят брадвата, изтрил челото си с ръкав и право при царкинята. Размотал сребърните вериги и я развързал от дървото.

Тя цяла треперела от страх, на краката си не може да стои. Свинарят я сложил на тревата и сам полегнал встрани. Уморил се, все пак не било лесно да се бие със змей.

Привечер дошъл царят с велможите — за да види какво е станало с неговата нещастна дъщеря. Гледа — змеят насечен на парчета, любимата му дъщеря седи на тревата, а свинарят си спи спокойно в сянката под един храст. Брадвата му до него, цялата похабена и цялата в змейова кръв.

Зарадва се царят! Прегърнал дъщеря си, разцелувал я, събудил свинаря, хванал го за ръка, завел го при царкинята и рекъл:

— Е, деца, бъдете мъж и жена. Живейте в мир и съгласие. — После се обърнал към велможите и им казал: — Поздравете годеника и годеницата.

А на велможите, разбира се, им било обидно. Как тъй — прост свинар да стане изведнъж княз!

Все пак те свалили шапки и се поклонили — най-напред на царкинята, после на свинаря и му рекли със сладък глас:

— Поздравяваме — казали те — ваше свинарско величество. И на вашите свине, молим, предайте нашия поздрав. Сега и те са повишени в чин — с право могат да се наричат царски свине.

— Благодаря за поздравлението — отвърнал свинарят. — И аз ще ви се отплатя за него. При такова звание моите свине непременно ще

имат нужда от свита, затова ви назначавам за велможи при тях.

Царят се засмял.

— Славен момък си ти — казал той на свинаря. — Добре им отговори.

А царкинята горчиво заплакала.

— Избави ме, татко, от такъв годеник — нареждала тя. — Виждаш ли как всички хора му се присмиват.

— Не, дъще — рекъл царят. — Аз дадох дума. Още утре ще отпразнуваме сватбата.

И вдигнали сватба за чудо и приказ.

Минало известно време и на свинаря му се приискало (сега той наистина — не бил свинар, а княз — но все едно) — поискало се на младия княз да види родния си край. Започнали той и жена му да се готвят за път. Не забравил и старите си дрехи, сгънал ги във вързоп и заповядал да ги сложат в каляската.

— Но къде ще носиш тия дрипи! — разсърдила се царкинята. — Отдавна трябваше да ги изхвърлиш.

— Не — отвърнал мъжът й. — Не се хвърля такова богатство. Тия дрешки ще занеса подарък на моите братя. Малко ли техни дрехи съм носил, нека сега и те поносят моите.

И тъй, седнали двамата в златната каляска и потеглили. Пътували, пътували и стигнали другия край на гората. Гледа князът — свинете тичат по гората. Мръсни, мършави, хвърлят се една върху друга и се хапят. Съвсем подивели. Братята ги изоставили без всякакви грижи. Гордостта им не позволила да се занимават със свинарство.

Князът не се стърпял, скочил от златната каляска, откършил един по-дълъг прът и се спуснал да гони свинете. А на жена си, царкинята, извикал:

— Хвърли ми вързопата със старите дрехи, а ти върви в бащината ми къща! Помоли се да те пуснат да си починеш от пътя.

— Но как ще отида сама? — отвърнала тя. — Тия селяндури нямат истински обноски. Там няма да ме посрещнат, както подобава. Та аз съм царкиня, а не проста селянка.

— Как да нямат обноски! Как да не умеят да те посрещнат! — разсърдил се князът. — Върви, казвам ти. Но внимавай да не изпуснеш някоя дума за мен.

Потеглила царкинята нататък, а той се преоблякъл в старите си дрехи и пасъл свинете до вечерта.

Привечер ги събрал и подкарал, както някога, към свинарника.

— Е-хей, шарени! Е-хей, бели! — вика той през цялата гора и пошибвал лекичко свинете с пръта.

Бащата чул познатия вик, изтичал на стълбата и замахал ръце.

— Ето го, дойде си проклетникът! — рекъл. — По-тихо, нашата къща е ощастлива от знатна гостенка.

А князът крещи още по-силно:

— Е-хей, е-хей, мои шарени, е-хей, мои бели! Какво ме интересува вашата гостенка, когато сте оставили свинете ми без грижи! Те съвсем са се разхайтили. Не слушат. Е-хей, мои шарени, е-хей, мои бели!

Вкарал свинете в свинарника, нахранил ги, после влязъл вкъщи.

А вкъщи какво става! Майката шета край печката, дрънка гърнета и тави, тесто меси, банички пече. Бащата и братята запретнали ръкави и също помагат като готвачи.

— За кого е тая гощавка? — рекъл князът. — Но защо ли питам! Та нали най-малкият син се е върнал от далечни земи и трябва да бъде посрещнат и нагостен. Хайде, гощавайте, аз вече сядам на трапезата.

— Как не, за теб сме се разшетали! — казал бащата. — В нашия дом е дошла важна гостенка, самата царкиня е пристигнала.

— А ти къде се губи толкова време? — попитала майката.

— Как посмя да оставиш свинете?! — викнали братята. — Да не мислиш, че ние ще работим заради теб?

Най-малкият брат рекъл:

— Ходих на другия край на гората, да видя дали там живеят хора. Живеят. Много хора — повече, отколкото тук. И мен ме посрещнаха с уважение — по-добре, отколкото тук. А вие, братя, ще трябва сами да пасете свинете. Сега аз не съм свинар, а княз.

Засмели се братята. Какво може да се очаква от един глупак?

В това време баничките в пещта се опекли. Майката помолила бащата:

— Занеси на гостенката обяд — как ще се покажа тъй пред царкинята!

— Я по-добре по-големите синове да го занесат — казвал бащата. — Те са по-млади, по-пъргави.

— Не, не сме свикнали ние с царкини да разговаряме — запротестирали по-големите братя.

— Е, изглежда, че без мен няма да мине — рекъл най-малкият. Дайте, аз ще занеса обяда. Царкинята няма да ме ухапе.

Майката му дала паницата с месо и казала:

— Носи по-внимателно. И бъди по-любезен.

Той взел паницата и влязъл в стаята.

— Ето ти месо — казал той на царкинята. — Да ти е сладко.

Царкинята погледнала в паницата — месото хубаво, тлъсто, но не знае как да го вземе.

— Да беше ми донесъл нож и вилица — рекла тя.

— Какви са тия прищевки! — отвърнал той. — Та ти не си в дворец. Гледай мене и яж.

Той хванал с пръсти къс месо и започнал да го дъвче.

Свила царкинята устни, но била много гладна, трябва да яде. Взела месото с две пръстчета и го изяла.

— Не е лошо — казала тя, — вкусно е. По-вкусно, отколкото при баща ми в палата.

После той донесъл на царкинята гърне със супа.

— Ето — казал — супа. Яж до насита.

— Но как ще ям супа без лъжица и чиния? — попитала царкинята.

— Ей така ядат у нас! — отвърнал князът. Наклонил гърнето и сръбнал от единия му край.

И царкинята засърбала от гърнето.

Най-сетне той донесъл топли палачинки с каймак. Сега царкинята нищо не попитала. Хванала с пръстчетата си една по една палачинките, потопила ги в каймак и ги изяла.

Всички започнали да се готвят за спане. По-големите братя казали на най-малкия:

— Тесничко ще бъде за всички ни в къщи. Да беше преспал в конюшната.

— Добре — отвърнал най-малкият брат. — Туй място май не подхожда за княз, но аз не съм горделив.

— Глупак си ти, а не княз! — засмели се всички и отишли да спят.

Рано сутринта князът събудил царкинята. Облекли се те в коприна и кадифе и когато другите станали, излезли от стаята хванати подръка.

Тогава всички се смаяли. Бащата и майката се поклонили едва ли не до земята — не знаят как и къде да сложат сина си. Макар и да е роден син, но все пак е княз. Братята — ни живи, ни умрели — не смеят да си отворят устата. Ами ако той се разсърди, като си спомни как са го хокали цял живот като глупак!

Но той — нищо, с всички се отнесъл любезно. Само на братята си рекъл:

— И все пак стана тъй, както аз ви казвах! Човек не може да отгатне кого какво го чака занапред?

Майката извадила от сандъка грижливо пазена покривка с копринена везба, постлала трапезата и наслагала отгоре чинии, ножове, вилици. Поканила и другите да седнат, да похапнат.

Царкинята започнала да яде. Притеглила чинията до себе си и цоп, цоп — с пръстчета.

А мъжът ѝ се смее.

— Какво правиш, царкиньо — попитал той, — та ти си отраснала в дворец, не в кошара!

Погледнала царкинята наоколо. Всички седят прилично, режат с нож месото на мънички късчета и го слагат с вилица в устата си.

Руменина заляла лицето ѝ.

Тогава мъжът ѝ сложил отпред гърне с мляко, а чашата и лъжичката скрил. Царкинята наклонила гърнето и засърбала от единия край. Мъжът ѝ пошепнал на ухото:

— Ех, царкиньо, виж хората как ядат.

Гледа царкинята — всички налели млякото в чаши и с лъжица похапват.

Съвсем се засрамила царкинята.

А мъжът ѝ се смее от сърце.

И тъй, пийнали, похапнали, погостували до вечерта, а вечерта князът качил всички в златната каляска и ги повел на гости при стария цар.

ПРИЯТЕЛИТЕ НА ЦАР ОСМАН

Живял някога добрият и кротък цар Осман. Обичал поданиците си като баща, а и те също го обичали. Нито един човек не е имал толкова приятели, колкото цар Осман. Целият народ го наричал „баща“, всички му служели вярно, освен един стар просяк, който седял на мраморната стълба до палата и всеки ден получавал милостиня от царя.

— Какво значи за един цар дружбата с едно нищожество като мене? — казвал той.

Придворните търсели причина да пропъдят просяка и най-сетне го пропъдили. Царят се застъпил за него, позволил му да заеме предишното си място на мраморната стълба, която водела до царския палат и винаги, когато царят излизал, старецът коленичел и целувал края на дрехата му.

Веднъж Осман получил известие, че неприятелска войска опустошавала бреговете на царството му и че корабите му са пленени от другия цар. Царят събрал войска и заповядал да приготвят флота. Управлението на царството поверил на първия си министър Малтус. Цар Осман обичал Малтус и от нищожество го издигнал до пръв човек в царството. Царят решил да вземе за жена едничката му дъщеря, хубавицата Зирма. Когато тръгвал на война тя го изпроводила със сълзи на очи. Всички плачели като се прощавали с царя, а Малтус, като плачел, се хвърлил на земята и в отчаяние закъсал дрехите си.

В това време старият просяк стоял на края на стълбата и високо се молел за благополучието на царя.

Минало много време, а цар Осман не се завръщал и нямало никакви известия за съдбата на флота му. Всички си мислели, че царят и войските му са паднали на бойното поле, или че са ги погълнали морските вълни.

Веднъж до царските порти дошъл един чужденец с изпокъсани дрехи и замолил да го пуснат, като казал, че носи важни известия от царя.

Часовоят не искал да го пусне и го заплашил с пушката си:

— Махай се оттук! Царят е богат и силен и няма да избере за пратеник такъв голтак като тебе.

— Аз съм царят! — казал просякът. — Неприятелят разби моя флот, войниците ми измениха и си избраха друг цар.

Тогава часовоят познал цар Осман, но като размислил, казал:

— Понеже ти вече не си нашият цар, нямаш работа тук и те съветвам да се махаш!

— Но аз не съм ли твой приятел? — попитал Осман.

— Защо ми е приятелството на бедния! — се изсмял войникът и затворил прозорчето на вратата.

„Това е първата среща с мой приятел“ помислил си Осман. „Не трябва да се отчайвам — всичките ми придворни и богатите граждани, която съм ощастливил и осигурил, вярвам, по-хубаво ще ме посрещнат“.

До вечерта чакал Осман зад стените на града и когато се стъмнило, намерил място, където да се прескочи стената. Незабелязан от никого, той се озовал в градината, която принадлежала на един от най-богатите граждани. Силно светели прозорците на великолепната му къща и се виждало многочислено общество. „Днес сигурно има бал и са се събрали всичките ми приятели. От тях ще искам помощ“ казал си Осман и като се промъкнал между цветята тръгнал към осветената къща. Никой не го спрял и той решително се качил по стълбата, влязъл в салона, пълен с гости и високо извикал:

— Поздравявам ви, приятели мои!

Изведнъж настанала мъртва тишина и гостите с учудване гледали влезлия. Те веднага познали своя приятел, макар и в скъсани дрехи, но никой не му подал ръка и никой не отговорил на поздрава му.

— Нима не познавате стария си приятел? — извикал Осман.

Гостите се отдръпнали в дъното на салона.

— Когато заминавах, вие плакахте и се кълняхте във вечно приятелство. Сега аз имам нужда от него. Пред вас стои нещастен беглец, преследван от враговете си. Войниците ми избраха друг цар и аз трябваше да бягам, за да спася живота си. Много пъти сте ме уверявали, че сте готови да дадете живота си за мене. Надавам се, че ще ме подкрепите сега. Спасете ме от враговете ми, които скоро ще бъдат тук!

Всички гости мълчали, а домакинът казал:

— Добри ми приятелю, наистина, ние бихме дали живота и имота си заради тебе, но ни е страх да не изпаднем в немилост пред новия ни цар и затова те съветваме да си идеш, за да не те намерят враговете ти. Никой няма да им каже, че си бил тук. Вярвай, нашата благословия ще те придружава в бягството ти.

— Да, нашата благословия... — рекли гостите.

— Но нали ще ми намерите място да пренощувам и ще ми позволите да се скрия в един от вашите кораби?

— Драги приятелю, ние бихме искали да пожертваме всичко за теб, но се страхуваме от гнева на новия цар...

Гостите заобиколили Осман, като го уверявали в приятелството си и все повече го тласкали към вратата. Най-последно, когато той пристъпил прага, домакинът бързо затворил вратата и я заключил. Веселието продължило.

Тежко загрижен се върнал Осман в градината. „Грубото признание на часовоя «Защо ми е приятелството на просяка», е много по-хубаво от сладките речи на тези лицемери, които ме изпъдиха от къщата си и ме уверяваха в приятелството си“, с въздишка си помислил той. „Но аз имам верността на двама приятели, верността на които ще ме утеши“.

Като излязъл от градината Осман отишъл в палата на първия си министър. Влязъл в салона, където били Малтус и дъщеря му.

— Скъпа моя Зирма и ти, добри ми приятелю! — извикал Осман, като протегнал ръце към тях.

Бащата и дъщерята го прегърнали. Осман им разказал всичко за придворните, които го изгонили. Казал им и за новия цар, който обещал награда на този, който му донесе главата на бежанеца. Малтус се заклел да защити своя приятел и заповядал да му приготвят стаята. Осман, твърде уморен, скоро се простил с годеницата си и отишъл да си легне. Малтус го придружил до стаята му, като го уверявал, че е в безопасност тук, в къщата на първия му приятел, който е готов да даде живота си за всеки косъм от царската глава.

Не след дълго умореният Осман заспал. Посред нощ се събудил и отишъл при отворения прозорец, за да подиша свежия въздух на градината.

„Благодаря ти, Боже, дето запази верните ми приятели.“ казал си той и застанал на колене, за да се помоли. В този миг чул, че някой тихо отваря вратата и се учудил като познал гласовете на Малтус и на Зирма, които тихо разговаряли в стаята. Но учудването му се превърнало в страх, когато чул следните думи:

— Бъди спокойна, Зирма, острието на камата е отровно и той ще умре, без да издаде звук.

— Но тате, той много ме обичаше!

— Утеши се! Аз имам право на особена милост и ще поискам от новия цар да те вземе за жена. И той ще се съгласи. Коя от нашите девойки може да се сравни с теб?!

— Иди, тате, но побързай, за да не страда много!

При тези думи студена пот обляла Осман, но той не се уплашил, а стоял тихо, без да мръдне, зад кревата. След няколко мига той чул как забили камата в леглото му и как след това Малтус и Зирма се отдалечили, като тихо затворили вратата.

— И той! Дори и тя! — въздъхнал Осман. Горчиви сълзи потекли по страните му.

Като се успокоил той скочил през прозореца в градината, която се простирала до градската стена. Изведнъж видял светлина в една полуразрушена колиба. „Кой от приятелите ми живее в такава бедност и тъй късно още не спи?“ си помислил той и тихо се доближил до прозорчето.

Вътре видял стареца просяк, който не му се клел във вярност. Осман почукал и старецът отворил вратата.

— Помози Бог, старче! — поздравил го той. — Видях светлина и дойдох да искам милостиня. Сега съм по-беден от теб и се крия от преследвачите, които искат да ме погубят.

Тогава просякът познал своя цар и като паднал на колене пред него, зацелувал полите на дрехата му.

— Скъпи ми господарю! — извикал старецът. — Всичко, което виждаш тук, е твое, всичко, освен съкровището, което съм скрил от хората.

— Че какво съкровище можеш да имаш ти? — учудил се Осман. — Искам да го видя!

— Нека бъде волята ти, господарю мой! — отговорил просякът и отишъл в другата стая.

След няколко минути се върнал като водел за ръка девойка с чудна красота. Тя била толкова хубава, че дори и утринната зора бледнеела пред хубостта ѝ, а звездите губели блясъка, когато тя отворела очи.

— Падни на колене пред твоя цар! — казал старецът и девойката коленичила.

Осман я повдигнал и казал:

— Да бях цар, ти би била моята царица! Благодаря ти, старче! Но аз не искам да злоупотребявам с добрината ти, законите вече не ме пазят и онзи, който ме крие, ще заплати с живота си. Прощавай!

— Не си отивай, господарю! Аз мога да те скрия там, където досега криех съкровището си. Ще пазя пред прага и с радост ще жертвам за тебе не само моя живот, но и живота на детето си.

— Ние пак ще се видим с теб, приятелю мой! Ела утре на пристанището заедно с дъщеря си! — промълвил Осман и бързо излязъл от бедната колиба, прескочил стената и се озовал вън от града.

На другия ден всички граждани се събрали на пристанището, за да посрещнат новия цар. Начело стоял Малтус, а до него дъщеря му Зирма. Радостен, той държал ключа от стаята, където, според него, лежал трупа на изпъдения цар. По пладне дошъл и просякът с дъщеря си и се спрял зад другите. Никой не им обръщал внимание. Всички гледали корабите на новия цар, които гордо плували към брега. На носа на първия кораб стоял царят със златен шлем на главата и с гола сабя в ръка. О, чудо! Това не бил новият цар, а старият, който тръгнал срещу враговете и когото поданиците изпратили с плач и молитви. Той искал да ги изпита и затова се престорил на беден и преследван. Той бил този, който се явил пред придворните.

Когато Малтус го познал, коленичил и цял затреперил, а Зирма, подобно на откъснато цвете, паднала до него. Всички придворни на царя, които го изгонили от празненството треперели от страх и стояли с наведени глави.

Настанала мъртва тишина. Само просякът извикал весело:

— Да живее царят!

Когато корабите влезли в пристанището, войниците слезли на брега и се наредили пред кораба в очакване на царските заповеди. Строг и тъжен поглед отправил царят към тълпата и тежка въздишка се отронила от гърдите му.

— Ти, Малтус, който се смяташе за най-верния мой приятел, ти искаше да забиеш камата в сърцето ми! — казал той. — Ти, Зирма, която ми се кълнеше, че ще ме обичаш вечно, ти беше съгласна да се продадеш другиму... Вие всички, които вчера весело се забавлявахте и ми се клехте във вярност и вечно приятелство, а като куче ме изгонихте през нощта! Всички вие се качете на онзи кораб!

При тези думи войниците хванали Малтус, Зирма и всички придворни, които царят заварил на празненството и ги отвели на определения кораб.

Течението ги завлякло в открито море, където бурните вълни погълнали всички тези вероломни приятели на царя.

Когато корабът се отдалечил; той казал на просяка:

— Ти, който, пожертва всичко заради мен, ела! И нека твоето съкровище, което ти пазеше от хорските очи, дойде в обятията ми! Тя е достойна да бъде царица и ще се постарая да я направя щастлива.

По даден знак войниците довели стареца и дъщеря му при царя, който прегърнал просяка и притиснал до сърцето си зачервената невеста. Чули се звуци на тръби и войниците с викове поздравили младата царица.

Царят вдигнал меча си и се обърнал към народа със следните думи:

— Коленичете и се закълнете, че ще бъдете верни и покорни на своя господар!

КОТАРАКЪТ И ЛИСИЦАТА

Едно време лисицата, мечката, вълкът и къртицата станали побратими и все заедно ходели и работели. По едно време лисицата се омъжила за котарака. Отишла при приятелите си и им се похвалила:

— Е, побратими, аз вече не ще ви следвам, защото се омъжих за котарака. А той е такъв горделивец, че не ще ме пуска да идвам повече при вас.

Те я заразпитвали кой е, какъв е мъжа ѝ. Тя не се уморила да го хвали, че бил снажен, че бил строен и смел. Мечката, вълкът и къртицата замолили лисицата да им дойде на гости с мъжа си. Тя приела и попитала на кое място да им гостуват, по кое време и кой ден. Те ѝ казали:

— Е-е, под онова дърво в долината. Елате утре заранта. Ние ще ви приготвим угощение и ще ви чакаме. Непременно да дойдете!

— Е добре, щом толкоз ни молите — рекла лисицата. — Ще дойдем!

Лисицата отишла при котарака и му казала, че мечката, вълкът и катерицата ги канят на гости. Котаракът много се зарадвал. На сутринта тръгнали. Вървяла лисицата, а котаракът след нея, около нея, в страни... По едно време той зърнал нещо да лази в тревата и скочил да го хване. Видяла го отдалече мечката и рекла на вълка:

— Да видиш, побратиме, какъв е напет мъжът на Кума Лиса! Той ще ни издави като дойде. Ами я по-добре да се скрием, та като дойдат тук, да видим какво ще прави.

И се скрили. Мечката се покачила на дървото, къртицата се закопала дълбоко в земята и само главата ѝ се виждала, а вълкът се свил в едни камънаци наблизко. Когато лисицата и котаракът дошли, побратимите затреперили от страх.

Лисицата видяла един удавен кон и много се зарадвала, защото била гладна. Готвела се хубавичко да си похапне. Котаракът, вирнал опашка нагоре, с вдигната глава, обикалял около лисицата, която ръфала коня.

В това време къртицата, която била на близо и от страх не смеела да мръдне, си рекла:

— Защо не се скрих и аз по-далеко, като мечката и вълка? Ами ако котаракът ме забележи? Ще скочи и ще ме изяде!

Докато си мислела така, една муха кацнала на носа ѝ и тя се размърдала. Котаракът видял това, помислил, че е мишка и скочил да я хване. От страх къртицата изскочила от дупката.

Котаракът се уплашил и изръмжал. Той се качил на съседното дърво, където била мечката. Тя се разтреперила от страх и буф! — паднала от дървото. Уплашен котаракът побягнал към камънаците. Лисицата, като видяла това чудо, и тя хукнала след него.

Вълкът, който се скрил в камънаците, видял всичко това, разтреперил се от страх и си рекъл:

— Леле Божичко, сега загинах! Виж какъв кръвопиец е този котарак! Скочи и разкъса къртицата, върна се след това при мечката и нея удави, а сега тичат заедно с лисицата и мене да разкъсат! — Плюл си на петите, побягнал и не се върнал вече, та до ден-днешен.

ПАТИЛАТА НА ЦАРСКИЯ СИН

Избухнала голяма война и царят трябвало да предвожда войските си. Преди да тръгне той се сбогувал с царицата и ѝ заръчал — ако роди момиче, да го задържи за себе си; ако роди момче — като порасне, да го изпрати при него.

Тръгнал царят на война. Не се минало много време и царицата родила хубаво момче. Войната продължила дълго. Момчето расло и порасло, без да види баща си. Когато станало голямо, майка му рекла:

— Синко, намери някой човек да те заведе при баща ти.

Момчето намерило един човек, но майката решила да го изпита. Тя омесила една пита и я пратила по този човек на момчето в училище. Като я носел, човекът отчупил залък от питата, за да я опита.

Вечерта, като се върнало момчето, царицата го попитала, дали му е предадена питата и цяла ли е била или начупена.

— Малко беше начупена — отвърнало момчето.

Поразмислила царицата и си казала: „Този човек не ще заведе момчето ми при царя. Той не е верен, може да погуби сина ми.“

Тя поръчала на момчета да изгони този човек и да намери друг.

Царският син намерил един циганин. Майката пак омесила пита и я пратила по циганина на момчето в училище. Циганинът не докоснал питата. Когато майката научила, че занесъл питата цяла, казала на сина си да се стяга за път. В това време тя написала писмо до царя, в което му съобщавала, че праща сина си заедно с циганина.

На сбогуване дала писмото на момчето и го изпратила. Царският син и циганинът вървели, вървели, докато стигнали до едно място без вода, а били много жадни. Търсили тук, търсили там, докато намерили един кладенец, но без котел и нямало как да извадят вода. Момчето казало на циганина да слезе в кладенеца и да извади вода в някаква съдинка, но той отказал.

— Ако си жаден, — рекъл циганинът — слез сам и се напий!

Момчето било много жадно, не се стърпяло, спуснало се в кладенеца и като се напило с вода, покатерило се да излезе. Циганинът

не го пускал да излезе, а го блъскал да падне и да се удави. Царският син му се молил да го пусне, а циганинът му казал:

— Дай ми писмото и тогава ще те пусна да излезеш.

Домилял му живота на царския син, дал писмото.

Циганинът не удържал на думата си и пак не го пускал, защото се страхувал, че момчето ще каже на царя. Царският син се закле, че никога няма да го издаде. Чак тогава циганинът го пускал.

Момчето станало слуга на циганина, който се представял за царски син.

Вървели, вървели и стигнали при царя. Циганинът дал писмото. Царят го прочел и приел циганина като свой син, а момчето останало при него като слуга. Лъжливият царски син много се боял да не го издаде момчето и се чудел и маел как да го премахне.

В това време циганинът разбрал, че царят на съседната земя имал една дъщеря. Който идвал да я иска за жена назад не се връщал — там намирал смъртта си. Намислил циганинът да прати момчето там, при онзи цар, да иска дъщеря му, та там да загине и да се отърве от него.

Момчето тръгнало на път. Вървели, вървели, срещнали рояк мравки. Видяло ги момчето и заръчало на придружителите си да се отбият от пътя, докато минат мравките. Като минавали една голяма мравка се приближила до момчето и казала:

— За доброто, което ни направи, кажи с какво да ти се отплатя, юначе?

— Ти си малка мравка. Какво добро можеш да ми направиш? — отвърнало момчето.

Мравката откъснала едното си крилце, дала го на момчето и рекла:

— Аз зная къде отиваш. Все може да ти дотрябвам. Вземи това крилце, нагрей го на огъня и аз начаса ще дойда при тебе.

Момчето взело крилцето и го скрило в пазвата си.

Пак тръгнали. Вървели, вървели, видели на едно място, че деца ловят орлета. Момчето откупило орлетата и ги пускал да летят. Тогава при него долетяла орлицата и му казала:

— За доброто, което ми направи, как да ти се отплатя?

— Ти си птица. Какво добро можеш да ми сториш.

— Аз знам къде отиваш, — отвърнала орлицата — но ще ти дотрябвам.

Тя отскубнала едно перце, дала го на момчето и му заръчала:

— Щом ти дотрябвам, нагрей перцето на огъня и аз ще долетя!

След това видели на едно място, че деца ловят щъркелчета. Момчето откупило и тях и ги пуснало да летят.

Щъркелът на свой ред го попитал как да му се отплати. И той откъснал едно перце и го дал на момчето.

— Ще ти дотрябвам! — казал — Когато стане нужда, нагрей перцето и аз ще долетя.

Момчето прибрало и това перце в пазвата си. Вървели, вървели, стигнали до една река. Видели рибари, които хванали една риба. Момчето откупило и нея и я пуснало във водата да плува.

— Как да ти се отплатя? — попитала рибата.

— Ти си риба, как можеш да ми се отплатиш? — рекло момчето.

Но тя откъснала една люспа и като му я дала, казала:

— Знам къде отиваш. Ще ти дотрябвам. Нагрей тази люспа на огъня и аз ще дойда.

Най-после стигнали при царя. Момчето поздравило царя и се поклонило:

— Аз съм пратеник на съседния цар — казало то. — Дошъл съм да искам дъщеря ти за жена на сина му. Ще я дадеш ли?

— Дъщеря ми е за женене, защо да не я дам? Но първо ще те изпитам.

Когато се мръкнало царят размесил в една торба пшеница, ръж, ечемик, царевица, просо и овес и казал на момчето:

— Ти си дошъл за дъщеря ми и аз ще ти я дам, ако отделиш за една нощ всяко нещо от тази торба. Ако не сполучиш, ще те погубя.

Помислило момчето, пресметнало и се нажалило като видяло, че искането на царя е невъзможно. Сетило се за крилцето на мравката. Нагрял го на огъня и мравката начаса дошла при него. Момчето си казало болката, а мравката повикала своите посестрими и бързо-бързо разделили зърно по зърно цялата торба.

Като се съмнало царят видял, че всичко е свършено и казал:

— Слушай, сега искам от тебе да намериш някое дете, от три години умряло, и да го съживиш. Ако му върнеш живота ще ти дам дъщеря си, ако ли не — ще ти взема живота.

Момчето онемяло. Та такова нещо, каквото искал царят от него, може ли човек да направи? Тогава то си спомнило за щъркела, нагрят перцето и в миг щъркелът долетял при него. Момчето разказало болката си. Щъркелът литнал и след малко донесъл на клюна си стъкленица, пълна с жива вода.

— Вземи тази вода, полей детето с нея и то ще се съживи — казал гой.

Момчето разпитало къде има дете, умряло от три години. Една баба му казала и то намерило гроба, изровило детето и го поляло с живата вода. Детето оживяло.

Царят видял това чудо, нямало как да откаже и пратил момчето при дъщеря си. А тя била затворена в една кула насред морето. Царят не дал на момчето лодка. Така, смятал той, момчето не ще може да отиде.

Но ето, то си спомнило за орела, нагряло перцето му и в миг орелът кацнал при него. Казало си момчето болката, а орелът го взел на гърба си и го отнесъл в кулата.

Царската дъщеря с радост посрещнала момчето. То ѝ разказало всичките си патила. Качили се двамата на лодката и доплували до брега. Но, докато били още в морето царкинята изпуснала пръстена си във водата. Когато царят научил за това, казал:

— Докато не се намери пръстенът, не давам дъщеря си!

Момчето си спомнило за рибата и нагряло люспата ѝ. Щом рибата разбрала за какво я викат, гмурнала се дълбоко под водата, намерила пръстена и го донесла.

Царят дарил богато момчето и дал дъщеря си. Качили се те на една каляска, сбогували се с царя и тръгнали.

Пристигнали в съседното царство. Момчето пратило вестonosец да съобщи на царя и придворните да излязат и посрещнат невестата.

Циганинът, който се представял за царски син, излязъл заедно с придворните да ги посрещне. Той се ядосал, че момчето не е загинало. За да го премахне, го обвинил, че е дръзнал да седне в каляската заедно с царската дъщеря. Разгневен, извадил сабята си и съсякъл момчето. То умряло.

Циганинът се зарадвал, че се е отървал от момчето, но царската дъщеря си спомнила всичко, което ѝ разказало момчето по пътя.

Спомнила си и за живата вода. Тя тутакси извадила стъкленицата, поръсила момчето и то в миг оживяло.

Тогава момчето казало на царя, че не циганинът, а то е истинският царски син. Царят се разгневил и убил неверния циганин, прегърнал своя син и го оженил за дъщерята на съседния цар.

ПРИНЦЕСАТА СКИТНИЦА

Имало едно време една царска дъщеря, която била хубава и горделива. Тя обикнала един царски син от далечна земя, който не искал да се жени, преди да умре баща му и той да стане цар.

Царят всеки ден давал на дъщеря си нови обувки, а тя през нощта ги късала. Той поискал да узнае къде скита принцесата нощем. Питал я, но тя дума не му казвала. Разсърдил се царят и обявил на всички момци в царството, че който улови след мръкване дъщеря му вън от двореца, ще му я даде за жена. Но ако не узнае къде ходи, ще го убие. Много юнаци се изредили да пазят царската дъщеря, но тя всичките омайвала и те заспивали. На сутринта царят погубвал пазача. Един момък си рекъл:

— Толкова юнаци е погубил царят, но те са били, види се, без очи. Ще се опитам и аз. Или ще стана царски зет, или ще ми висне главата на бесилото.

Момъкът бил голям бързоходец. Явил се пред царя и му казал, че иска да пази през нощта дъщеря му.

— Как може? — рекъл царят. — Толкова юнаци загинаха, та ти ли ще я опазиш?

Вечерта момъкът легнал на прага, отдето трябвало да мине принцесата.

Тя отворила вратата и рекла подигравателно:

— И тоя спи като другите. Дори спи дълбоко.

Тя изсипала на главата му стъкленица с омагьосана вода, от която човек заспивал като мъртъв и се измъкнала от двореца. Докато принцесата се подсмивала, момъкът извадил от пояса си ножица и с нея отрязал парче от дрехата ѝ. После скочил и се затекъл подире ѝ. Тя вървяла бързо и нищо не чувала зад себе си. Но момъкът бил по-бърз от нея и не я изпускарал от очи.

Към полунощ стигнали до едно море. Момъкът легнал на пясъка, за да не го види момата ако се обърне. Тя наистина се обърнала, защото ѝ се сторило, че някой върви след нея. После свалила

забрадката си, пуснала я в морето и стъпила на нея. Кърпата се понесла като кораб по водата. Момъкът гледал, гледал, но нямало как да стигне до царкинята. Той решил да я почака на брега. В това време задухал силен вятър и той потърсил място да се скрие. Стигнал до едно бърдо. Чул гласове. Някакви се карали. Покачил се на бърдото момъкът и що да види — трима дяволи седнали и делят печалбите си! Делят и не могат да ги разделят. Момъкът извикал:

— Не се карайте! Аз ще ви ги разделя!

— Делихме, що делихме, — обадил се единият дявол — остана един фес, един топуз, един тас, едно сребърно решето и една златна ябълка. Раздели ни ги ти, да видим!

— Ще ги разделя! — рекъл момъкът. — Но ми кажете за какво служат тия неща.

— Който има ябълката става силен колкото девет души. Тоя фес, ако го сложиш на главата си, ставаш невидим. Ако кажеш на таса: „Хайде! Пълни се!“ ще се напълни с жълтици, додето речеш: „Стига!“ Ако пък стъпиш на сребърното решето, ще те пренесе през морето побързо от кораб. Ако речеш на топуза: „Разбий тая планина!“ — той ще я разбие.

— Добре — казал момъкът. Аз ще търкулна ябълката надолу по бърдото и който от вас я улови, негова ще бъде.

И той пуснал ябълката. Бърдото било много стръмно и ябълката отскочила надалеко. Дяволите се спуснали да я гонят, момъкът грабнал другите неща и побягнал към морето. Там сложил феса на главата си, пуснал решето, стъпил отгоре му и то за миг го пренесло на другия бряг. Тъкмо стигнал там, зад него се задала принцесата — тя не била още стигнала до брега.

Момъкът взел решето и тръгнал след нея. Вървели, вървели, стигнали до една гъста гора. Момчето откъснало един клон. Принцесата почнала да се провира между дърветата, а момъкът — след нея. Преминали през гората и стигнали до двореца на онзи царски син. Царският син попитал принцесата защо се е забавила. Тя му разказала всичко. Момъкът седял срещу тях, чувал какво си говорят, но те не го виждали.

Седнали да вечерят. Яли медени пити. Царският син взел една пита и я подал на принцесата, но момъкът я грабнал от ръката ѝ и я скрил в пояса си. Те търсили питата, но не я намерили. Сетне почнали

да пият от златна чашка. Царският син пийнал и подал на момата, но момъкът грабнал чашката, разлял питието по дрехата на принцесата, а чашката прибрал. Търсили чашката, но не могли да я намерят. Царският син изял половин портокал, а другата половина дал на принцесата, но момъкът грабнал портокала и го скрил. Най-накрая почнали да пият вино, но и винената чаша изчезнала. Търсили тук, търсили там — чашата я нямало.

Царският син се разсърдил и рекъл:

— Тази вечер всичко върви наопаки. Ти си виновна, защото дойде късно. Утре вечер ела по-рано!

За да го развесели, принцесата извадила една златна ябълка и почнала да я подхвърля, а той да я лови. Подхвърлила веднъж-дваж, на третия път ябълката се търкулнала на пода. Момъкът я прибрал. Колкото и да я търсили не могли да я намерят. Царският син извадил друга златна ябълка, още по-хубава. Почнали да играят с нея. Но щом се търкулнала под масата, момъкът прибрал и нея. Тогава принцесата се ядосала.

— Наистина проклета вечер! — казала тя. — Я по-скоро аз да се прибирам вкъщи, че ме пазят. Страх ме е да не би онзи да се е събудил и да ме улови, когато влизам в двореца.

И тя си тръгнала, а момъкът след нея. Минали през гората, стигнали до морето. Тя пуснала кърпата, той — решетото. И сега момъкът преплувал морето по-бързо. Затекъл се към двореца, свалил феса и легнал на прага, като си завил главата. Момата стигнала чак на разсъмване.

На сутринта царят отишъл да види дали дъщеря му е скъсала обувките си. Те наистина били скъсани, а момъкът, уморен, още спял на прага.

Царят го ритнал и му креснал:

— Хайде, ставай сънльо, че те чакат главорезите!

Момъкът станал и рекъл:

— Царю честити, аз улових дъщеря ти! Ще ти кажа и къде ходи и при кого ходи и какво прави там.

Принцесата чула това.

— Къде си ме хванал? — развикала се тя. — Аз не съм излизала от двореца навън.

— Царю честити! — рекъл момъкът. — Повикай своите хора да ви разкажа къде е била тази нощ принцесата.

Събрали се царедворците и момъкът им разказал всичко. Бръкнал в пояса си и оттам извадил отрязаното парче от дрехата на принцесата. Сетне показал клона, разказал как яли медени питки с царския син и извадил една, която бил скрил.

— А помниш ли, когато царският син извади златна чаша да пиете от нея? — попитал той царкинята. — Ето я! А ето и винената чаша, ето половината от портокала и двете златни ябълки, с които играехте.

Всички се уверили, че момъкът наистина е бил с царкинята. Той настоял пред царя да изпълни обещанието си. Но царят не искал момче от долен произход, бедно и просто, да му стане зет, затова намислил да иска от него нещо невъзможно, за да се откаже и да си отиде. Срещу двореца се издигала висока планина, която пречела на слънцето да огрява двореца.

— Добре, — казал царят — ти улови дъщеря ми. Но това не стига, за да ми станеш зет. Трябва да си юнак и способен за работа, каквато не всеки може да извърши. Виждаш ли онази планина. Можеш ли да я разбиеш, та слънцето да огрява двореца ми от сутрин до вечер? Давам ти четиридесет дни срок. Наемаш ли се?

— Наемам се! — отвърнал момъкът.

— Хубаво мисли, момче! Ако не я разбиеш, ще ти взема главата! — рекъл царят.

Минали ден, два, десет. Царят помислил, че момъкът се е отказал от облога. Като останали десет дена до крайния срок царят пратил да го повикат и му рекъл:

— Млад и глупав ми се виждаш ти, момче, та те съжалих. Прощавам ти живота, няма да ти взема главата, само престани да бълнуваш за дъщеря ми.

— Де се е чуло и видяло цар да се отмята от думата си? Не, царю честити, не ме жали. Аз ще разбия планината — отвърнал момъкът.

Когато останали само три дни царят отново повикал момъка. Уплашил се, че може наистина да разбие планината и да се ожени за дъщеря му. Гой обещал да му даде цяла торба жълтици, само да се махне от града.

— Не може, царю честити, — рекло момчето. — Аз ще разбия планината.

— Как ще я разбиеш? Толкова дни минаха, ти ходи нагоре-надолу, а сега останаха само три дни. Нима за три дни ще я разбиеш?

— Не за три дни, а само за една нощ ще я разбия — рекъл момъкът.

На третия ден вечерта той застанал в подножието на планината, извадил топуза, ударил с него една канара и рекъл:

— Хайде сега, удряй, додето сринеш цялата планина! Утре заран нищо да не остане от нея!

Топузът заудрял канарите с такава сила, че никой не могъл да мигне през нощта. Едва на разсъмване царят заспал. Като се събудил видял, че в стаята му грее слънце. Като излязъл навън видял, че срещу двореца няма планина, а слънцето току-що се подава над равнището. Момъкът дошъл при него и засмяно му казал:

— Добро утро, царю честити! Сринах планината и изпълних желанието ти.

Царят се престорил, че е много доволен и за да се отърве, рекъл:

— Това хубаво, момко. Бива те и на бързина и на сила, но не стига, за да станеш царски зет. Утре, аз като умра и ти седнеш на престола, ще трябва много войска да храниш и обличаш. Да видим, бива ли те и за това. Опитай се три месеца да храниш и обличаш войската, да купуваш на конете зоб, на войници и стражари оръжие, да им плащаш и даваш всичко, което потрябва. Ако свършиш и тази работа, ще ти дам дъщеря си.

— Добре! — казал момъкът. — Само ми дай една стая, дори и при слугите да живея.

Царят му дал стая, в която нямало дори и легло, та момъкът спял на земята. Той влязъл вътре, заключил се и взел таса. Казал му: „Хайде, пълни се!“ И тасът започнал да се пълни с жълтици. Напълнила се стаята догоре. Тогава момъкът казал: „Стига!“ и скрил таса. Започнал да изнася жълтици с торби и да купува всичко необходимо. На войската давали най-отбрани ястия, най-хубава премяна, оръжие, украсено със злато и сребро, а конете хранили с едра леблебия и поили с вино. Изтекли трите месеца, а храна, дрехи и оръжие останало още за цяла година в складовете.

И сега царят се престорил на доволен, ала пак рекъл на момчето:

— И това много добре, синко! Но за царски зет е потребно и богатство да има, а не само войска да храни. Натовари девет мулета с жълтици и ще ти дам дъщеря си!

— Добре! — казал момъкът. — Прати утре девет мулета да ги натоваря!

На другия ден мулетарите дошли. Момъкът напълнил стаята с жълтици и рекъл на слугите:

— Хайде, товарете сега и карайте към царската хазна!

Те товарили, товарили, додето могли да носят мулетата. И пак останала половината стая пълна с жълтици.

— Вземете си и за вас — кой колкото може да носи — рекъл момъкът на мулетарите.

Царят нямало що да прави и оженил момъка за дъщеря си. И заживели добре, в охолство, честито и весело.

ЧУДНАТА МЕЛНИЦА

Живяло на света момиче сираче. А животът на сирачетата се знае какъв е! Всеки ги хока и укорява, а добра дума никой не им казва.

Много се трудило момичето, за да заслужи къшея хляб и топлото кътче. От сутрин до вечер трябвало да мели жито за господарката си с ръчна мелница. А тая мелница била голяма и тежка. Но момичето не се отчайвало. Гледаш го — вече ръцете си не може да дигне от умора, а ще запее песничка — и работата пак тръгва. Една привечер момичето въртяло мелницата си на прага на хамбара. И за да стане на душата му по-весело, подхванало звучна песен.

В това време в двора влязъл един стар, много стар дядо и приседнал до него.

— Хубаво пееш, девойче — рекъл старецът, — но още по-хубаво работиш. Ще ми смелиш ли малко житце? Дадох ми го добри хора, а няма кой да го смели.

— Защо да го не смея? — отвърнало момичето. — Дай си, дядо, житото.

Старецът извадил от торбата си малка торбичка и изсипал житото в мелницата. Смляло го девойчето, а старецът отново помолил:

— Ще опечеш ли на бедния старец една питка?

— Добре, дядо, ще опека.

Изтичало момичето в къщи, замесило тесто, напалило пещта и опекло на стареца питка.

— Да ти е сладко! — казало.

— Ех, девойче — отвърнал старецът. — Сух хляб не минава през гърлото. Ще ми донесеш ли водица да пийна?

Взело момичето ведрото, изтичало до кладенеца, донесло вода на стареца и пак се заловило за работа. Старецът изял питката, пийнал вода и после рекъл:

— Благодаря ти, девойче, ти ми помогна. Може би и аз ще те зарадвам с нещо.

И старецът поровил в торбата си и извадил една синя кърпа.

— Ах, дядо — извикало момичето, — досега още не съм имала такава красива кърпа. Не зная само кога да я сложа. Та аз и в празник не смея да изляза навън.

— Ти не чакай празник — казал старецът. — Още тая нощ, като си лягаш, вържи я на главата си и си помисли какво най-много ти се иска да имаш на тоя свят.

Казал това бедният старец и си отишъл. А момичето свършило бързо работата си и веднага легнало в хамбара да спи. Забрадило се със синята кърпа и преди да затвори очи, помислило:

„Какво ли да си пожелаея? Ах, иска ми се поне насън да видя такава мелница, която сама мели жито!“

И какво станало? Присънил се на момичето чуден сън. Върви уж по някакъв дълъг път и редом с него тича едно куче. Върви, върви и гледа насреща му голям селски двор. Портите широко отворени, не се вижда жива душа. Влязло момичето вътре и застанало насред двора. Изведнаж чуло — някъде трака мелница. Момичето изтичало нататък и в празния хамбар, в най-тъмния ъгъл, намерило един голям шарен сандък. Капакът на сандъка бил плътно затворен, но вътре нещо тъй тракало, тъй скърцало, като че там се въртели бързо воденични камъни.

„Може това да е мелницата, която сама мели жито! — помислило си момичето. — Как да я занеса вкъщи?“

Опитало се да дигне сандъка, но къде ти! То не можело дори да го помръдне от мястото му.

Тогава кучето залаяло силно и задърпало момичето за роклята към другия край на двора, право към голямата конюшня. В конюшната стоял един бял кон и преживял сено от яслите.

„Ами ако върже коня за сандъка, дали няма да го отнесе?“ — рекло си девойчето.

Тъй и сторило. Намерило въже, извело коня от конюшната и го запрегнало в сандъка също като в каруца. А самото то седнало върху капака на сандъка, сложило до себе си кучето и извикало, като дръпнало въжето:

— Хайде, тръгвай!

И конят се понесъл. Ех, как препуснали те из пустия път. Вятърът засвирил в ушите на момичето. То и не забелязало кога стигнали вкъщи. Конят се втурнал право в хамбара, но сандъкът се

закачил на прага. Момичето се разтърсило тъй силно, че синята кърпа паднала от главата му и... изведнаж всичко изчезнало: и конят, и чудният сандък, и дори старото им домашно куче. На сутринта момичето се събудило, спомнило си своя необикновен сън и си рекло: „Ах, колко жалко, че всичко туй беше само сън!“

После скочило от леглото и... извикало силно — пред него стоял чудният сандък!

„Още сега трябва да опитам дали го бива за работа“ — помислило девойчето.

То домъкнало до сандъка чувал с ечемик и хвърлило няколко шепи зърна в кръглия отвор на капака. И веднага в сандъка нещо се завъртяло, забумтяло, а отдолу през друг отвор се посипало брашно.

Ех, как се зарадвало момичето! То сипвало шепа по шепа зърна и си пеело весела песничка, а воденичните камъни в сандъка тихичко поскърцвали и сякаш му пригласяли. Не минал и час и чувалът с ечемика се изпразнил, но затова пък наблизко стоял друг чувал, догоре пълен с чисто и ситно смляно брашно.

Най-после момичето можело да си отдъхне! Чудната мелница сама работела за него. Наистина господарката веднага забелязала, че момичето се справя някак много бързо с работата си. Всеки ден тя започнала да прибавя по още един чувал зърно, но девойчето и не мислело да се оплаква. Колкото и да му давали и ечемик, и пшеница, и ръж — привечер всичко било готово. Господарката трябвало само да се радва, а тя не можела да си намери място от яд.

„Тук има нещо — мислела тя. — Сигурно някой помага на момичето!“

И ето че веднаж господарката се приближила дебнешком до хамбара и надникнала през една дупчица. Гледа — девойчето седи до големия сандък и хвърля шепа след шепа зърно, пее си песничка, а долу брашното само се сипе в чувала.

— Виж ти каква била работата! — промърморила господарката. Отде ли е намерило момичето тая чудесия! С такава мелница и аз сама бих смляла цяла кола зърно.

И още първия неделен ден тя повикала девойчето и му каза сладко-сладко:

— Защо ти, миличка, все в къщи седиш като стара бабичка? Я излез да се поразходиш с приятелки, нали днес е празник.

Момичето просто не повярвало на ушите си. Толкова години живяло у господарката — никога добра дума не било чуло. А сега господарката: заговорила с него като с родна дъщеря, позволила му дори да се поразходи.

Зарадвало се девойчето, постъкмило се и излязло навън. А господарката само това и чакала. Излязло момичето, а тя — към хамбара. Поискала да види какъв е тоя чуден работник, който не пие, не яде, а работа върши.

Господарката огледала сандъка от всички страни, забелязала кръглия отвор на капака и хвърлила в него няколко шепи зърно.

В сандъка нещо затракало, завъртяло се и долу се посипало брашно.

— Чудесно! — зарадвала се господарката. — Само че аз не съм слугинче, да се трудя тук цял ден. Ще изсипя наведнаж пълен чувал.

Тя домъкнала един грамаден чувал с овес и го изтърсила. В сандъка заскърцало, запращяло и воденичните камъни спрели.

— Ех, изглежда, че вътре нещо се е повредило, трябва да видя — рекла господарката и се опитала да дигне капака.

Но капакът не помръдвал. Господарката и с коляно го подпирала, и с рамо го натискала, а капакът не се помествал, като че бил закован за сандъка. Разсърдила се господарката, грабнала един голям железен лост, че като се развъртяла! Ударила веднаж — лостът отскочил като железо, ударила втори път — трески се разхвърчали наоколо, ударила трети път — капакът скръцнал и отскочил нагоре. И от ковчегата лумнал пламък и като огнен език се извил чак до тавана. Господарката дори не успяла да се отдръпне. Огънят я обхванал от нозете до главата и тя изгоряла като стара къделя.

Когато момичето се върнало вечерта в къщи, никъде не могло да намери господарката. Само в хамбара пред сандъка лежала шепка пепел до лоста. А капакът на сандъка бил все тъй плътно затворен.

Господарката нямала нито мъж, нито деца и момичето останало да живее в нейната къща. То не обичало да седи със скръстени ръце, пък и имало добро сърце. Затова започнало да взема от съседките зърно и да го мели в своята мелница. Съседките не можели да се нахвалят с него. И скоро славата на доброто момиче и на неговата чудна мелница се разнесли из цялата околност.

След няколко години, когато момичето пораснало и станало красива девойка, за нея се оженил един добър, работлив момък от близкото село и двамата заживели сговорно и щастливо.

ЗЛОТО СЕ НАКАЗВА

Едно време имало един старец. Той си имал момиче. То било толкова красиво, че когато се засмивало, трендафил цъфвал на устата му, а когато заплачело, бисер капел от очите му. Старецът събирал бисерите и ходел да ги продава и с това се прехранвал. Момичето се прочуло с хубостта и дарбите си толкова, че славата му стигнала до ушите на царя. Той поискал да се ожени за него. Пратил хора да го вземат и доведат.

Царските пратеници отишли, взели момичето, качили го на царската каляска и потеглили обратно.

Между пратениците имало една мома, която много искала с измама да се омъжи за царя. Вървели, що вървели, на хубавицата се припило вода.

Завистливата мома ѝ рекла:

— Ако ми дадеш да ти извадя едното око, ще ти дам вода.

Хубавицата нямало що да прави — съгласила се. Завистливата мома извадила едното око, скрила го в една кутийка, дала вода на момичето и пак тръгнали.

Вървели, що вървели, стигнали до един кладенец. Хубавицата пак поискала вода, а завистницата ѝ рекла:

— Ако дадеш да ти извадя и другото око, ще ти дам вода.

Момичето било много жадно, нямало какво да прави — съгласило се.

Завистницата му извадила и другото око, сложила го в една кутийка и пак му дала вода. Жените, които били в каляската, съгледали, че момичето няма очи и рекли:

— Защо ли му е на царя сляпа царица? Как ще се покаже с нея пред света? Хайде да я оставим в гората!

Като повървели още малко, стигнали един голям хресталак, при сух кладенец. Жените оставили момичето там и бързо си тръгнали.

Те накиприли завистницата, завели я при царя, като казали, че това е прочутата хубавица. И царят се оженил за нея.

Минало доста време. Царят все чакал царицата да се засмее, за да падне трендафил от устата ѝ, или да заплаче, за да падне бисер от очите ѝ, ала тя нито се засмивала, нито плачела, а ходела все замислена и намръщена.

Оставеното в гората момиче било намерено от един старец. Той го прибрал в къщата си да го гледа. Момичето живяло добре при стареца и му пазело къщата.

Веднъж старецът кихнал. Момичето се засмяло и в този час от устата му паднал трендафил.

— Иди го продай в града. Мини по улиците и викай: Продавам трендафил за око! Който ти даде око, нему да го дадеш — рекло момичето.

Старецът взел трендафила, отишъл в града и почнал да вика из улиците, както му поръчало сляпото момиче. Всички му се чудели и никой не купувал цветето. Като минал покрай царските палати от прозореца се показала царицата и го попитала:

— Какво продаваш дядо?

— Трендафил продавам за око, дъще — отговорил той.

— Дай го на мен!

И тя извадила една кутийка, отворила я, дала му окото на момичето и взела трендафила. Старецът не познал царицата. Той взел окото, отнесъл го на момичето, което го сложило на мястото, откъдето било извадено и прогледнало.

Минало много време и един ден момичето пак се засмяло и от устата му пак паднал трендафил. То пак го дало на стареца да иде и го продаде за друго оченце.

Старецът взел трендафила, отишъл в града и пак тръгнал из улиците да го продава за око. Всички се чудели, но никой не купувал цветето. Като минавал край царските палати на прозореца пак се показала царицата:

— Какво продаваш, дядо?

— Трендафил продавам за око, дъще!

— Дай го на мене! Аз ще ти дам око!

И тя извадила от пазвата си една малка кутийка, отворила я, взела оттам другото оченце и го дала на стареца. Той ѝ дал трендафила, взел окото и го занесъл на сляпото момиче. То сложило и него на мястото му и в този миг прогледнало.

Веднъж на момичето му домъчняло. То заплакало и от очите му закапали зрънца бисери. То ги дало на стареца и му рекло да иде в града и ги продаде, та да купи едно-друго за вкъщи. Старецът взел бисерите, занесъл ги в града и ги продал пак на царицата.

С тия трендафили и бисери царицата решила да измами царя. Веднъж тя се засмяла и показала скрития в устата си трендафил. Друг път залепила на очите си два бисера, заплакала, надвесила се над царевия скут и проронила скъпоценните зърна.

Старецът много пъти ходил в града да продава трендафил и бисери. Това стигнало до ушите на царя. Неговите хора му докладвали, че тия цветя и бисери купувала царицата. Царят се усъмнил в нея, разбрал нейната лукавщина и решил да издири истината. Веднъж той поканил всички девойки, богати и бедни, в царството на седянка. Било поканено и дядовото момиче. Те насядали около огъня, запрели и запели поред, кое каквато песен знаело. Царят седял и слушал. Дошъл редът и на дядовото момиче. То седяло настрана със забулено лице и прело. Накарали го да пее, но то отказало.

— Аз няма да пея, аз ще разкажа една приказка — рекло то. И като завъртяло чекръчето, заразказвало:

— Речи, чекръче — едно време имало едно момиче. Когато се засмивало, трендафил цъфвал от устата му, когато заплачело — бисер капел от очите му.

Така, без да прекъсва, момичето разказало своите патила. Царят изслушал приказката докрай, после подигнал булото на момичето и то блеснало с всичката си хубост. Тогава той разбрал измамата на царицата-завистница, заповядал да я вържат за два буйни коня и да ги пуснат из полето, че да я разкъсат на парчета. После взел дядовото момиче, оженил се за него и двамата заживели честито.

КАК МИНЧО „ВЯТЪРА“ СТАНА ЦАР

Имало едно време един селянин, който имал седмина синове. Шест от тях били работливи и помагали на баща си, но седмият бил мързелив и нищо не похващал. Сутрин последен ставал от кревата, а вечер пръв си лягал. Ял за седмина, а работа никаква не вършел, но за това пък бил толкова силен, че като духнел, каквото имало пред него, всичко хвърквало във въздуха.

Всички го наричали Минчо Вятъра.

Омръзнало на бащата да храни Минчо и да го гледа по цял ден да се излежава. Като разбрал, че от него човек няма да стане го изпъдил от къщата си.

Подсвирнал Минчо с уста, духнал, та помел всичко пред себе си и тръгнал по широкия свят да търси щастието си. Вървял, що вървял и към обед, когато слънцето греело най-силно, ожаднял и огладнял и му се приискало да сложи нещо в устата си. Спрял се под едно дърво, погледнал нагоре и какво да види — клоните на дървото накичени със сочни червени ябълки. Вдигнал глава Минчо, духнал, колкото му сили държат и големите сочни ябълки изпадали от дървото и посипали земята. Хапнал си добре, напълнил торбата си и продължил пътя си. Привечер, когато бил вече далеч от бащината си къща, гладът започнал да го измъчва. Бръкнал в торбата, извадил парче сух хляб и загризал. Но само хляб не му се ядяло. Огледал се наоколо и какво да види — един подгонен заек бягал през глава като фурия.

— Ето за мене ядене! — извикал зарадвано Минчо и духнал подир заека.

Той се праметнал няколко пъти и паднал мъртъв на земята.

Спуснал се Минчо Вятъра към заека, хванал го за ушите, одрал му кожата и седнал да си приготви вечеря. Наклал голям огън, опекал заека и се наял. Приспало му се. Погледнал тук, погледнал там — няма място къде да пренощува. Дострашало го да прекара нощта сам в полето. Мислил дълго какво да прави и най-накрая се качил на едно дърво, завързал се с пояса и така заспал. На утрото, когато слънцето

огряло полето, той скочил от дървото и тръгнал отново на път да търси работа, за да изкара прехраната си. Стига са го хокали, че бил мързелив и за нищо не го бивало! Скоро стигнал до една воденица. Влязъл вътре и радостно поздравил воденичаря.

— Добро утро, воденичарю!

— Дал ти Бог добро, пътнико! Какво те носи насам?

— Тръгнал съм работа да търся. Няма ли при теб работа? Готов съм всичко да върша — отвърнал Минчо Вятъра.

Воденичарят, който бил загрижен, че воденицата му не работела, защото от няколко дни нямало вятър, зарадван приел Минчо.

— Работа има колкото искаш, но какво можеш да вършиш ти? — запитал воденичаря.

— Знам да духам по-силно от вятър! — отвърнал Минчо.

— Да духаш като вятър ли? — зарадвал се воденичарят. — Та на мен такъв човек ми трябва. Моята воденица е вятърна и сега не върви, защото от много дни няма вятър. Ха, да те видя, какво можеш да направиш!

Минчо излязъл навън, спрял се пред въртележката на воденицата, надул се и така силно духнал, че крилете ѝ се завъртели и воденичните камъни щели да се счупят.

— По-полека духай! — казал воденичарят. — Ще ми счупиш воденицата!

— Ще духам така, както искаш — рекъл Минчо. — Каж ми само какво ще ми плащаш за година?

Направили пазарлъка и Минчо Вятъра останал да работи във вятърната мелница.

Тръгнала добре работата на мелничаря, намлял много брашно и накрая на годината се разплатил с Минчо.

— Остани още една година! — замолил го воденичарят.

— Не оставам — отвърнал Минчо. — Искам свят да видя и затова още днес тръгвам на път.

Преметнал през рамо торбичката, задрънкали спечелените пари в джоба му и поел по прашния селски път.

Към обяд пред очите на Минчо Вятъра се показало безкрайно море. До брега стояли десетина кораба с платна. Натоварени със стока, те не могли да тръгнат на път, защото не духал вятър. Чудели се хората какво да правят, бутали корабите, но те не тръгвали. Като видели

Минчо Вятъра, който се прочул из цялото царство, зарадвали се и го замолили да духне към корабите, за да тръгнат на път.

— Защо да не духна — рекъл Минчо. — Ще духна, но за всяко духане искам по жълтица.

— Ще ти дам каквото поискаш, само духни, направи вятър, за да тръгнат корабите.

Качил се Минчо на една лодка, наближил корабите и започнал да духа.

Излязъл такъв силен вятър, че не само корабите литнали по синьото море, ами и хората, които стояли на брега, едва се задържали да не хвъркнат във въздуха.

Разнесла се славата на Минчо навред. Достигнала до ушите на царя. Заинтересувал се той много и пратил да го намерят и доведат в двореца.

Изправил се Минчо Вятъра смирено пред царския трон, поклонил се и зачакал да види какво ще му каже царя.

Царят, който бил едър и силен мъж, погледнал гордо към Минчо и попитал:

— Ти ли си този, за който по цялото царство се говори? Ти ли си Минчо Вятъра?

— Аз съм, царю честити! — тихо отговорил той. Но отворил още уста и духнал такъв вятър, че царят се издигнал от златния си трон и полетял из стаята. Но тъй като прозорците били затворени, ударил се само в стената и паднал на земята.

— Спри да духаш, защото ще те обеся! — развикал се ядосано царят.

Минчо рекъл да отговори, но царят му направил знак да не си отваря устата, защото разбрал, че пак ще почне да хвърчи из стаята. Чукнал на пода с жезъла и в стаята влезли девет души слуги.

— Хванете този човек и го хвърлете в затвора! — заповядал царят.

Нахвърлили се слугите и хванали Минчо, но той задухал с уста и те изпопадали на земята.

— Хванете го! — викнал царят разярено. — Хванете го, или главите ви ще взема.

Като видял Минчо Вятъра, че заради него ще пострадат невинни хора, оставил се да го хванат. Вързали го с дебели вериги, запушили

устата му и отново го изправили пред царя.

— Сега вече не можеш да духаш — рекъл зарадвано царят.

През кърпата, с която запушили устата му, Минчо отвърнал:

— Царю, ако ти ме затвориш, знай, че още тази нощ ще духна така, че ще срина затвора и пак ще избягам. А избягам ли, ще направя такава поразия, че цялото ти царство ще пострада. Остави ме на свобода и аз ще ти бъда полезен! Аз съм добър човек и не искам много — искам само да бъда добре нахранен и да имам някоя пара в джоба си.

Царят се замислил и решил да използва силата на Минчо. От година бил във война със съседния цар, който искал да зароби народа му. И ето сега щастливият случай му изпращал Минчо Вятъра на помощ. „Той може да свърши много работа“, замислил се царят. „Защо да не опитам?“ Изправил се пред Минчо и му рекъл:

— Слушай Минчо, ще ти подаря живота и ще те наградя богато, ако ми помогнеш да разбием войските на моя враг.

— Какво ще ми дадеш? — запитал Минчо.

— Ще ти дам много злато, ще те направя голям човек в двореца.

— Само това ли? За толкова малко не съм съгласен! — отвърнал Минчо.

— Какво друго да ти дам? — запитал царят.

— Какво ли? Знам, че имаш дъщеря. Дай ми я за жена и ще видиш какви чудеса ще направя.

Царската дъщеря била хубава, Минчо я зърнал още когато влизал в двореца, сърцето му заиграло и той пожелал да се ожени за нея и един ден да стане цар.

Нямало как, царят се съгласил да даде дъщеря си на Минчо Вятъра.

— Ще те направя мой зет, — рекъл му той — ако победиш врага ми. Но не сториш ли това, ще ти взема главата.

— Ще ги победея! — казал решително Минчо. — Още днес тръгвам да се бия с войските на другия цар. Искам само едно от теб, царю.

— Казвай, какво искаш?

— Да ми дадеш една желязна ризница, която да ме пази от куршумите. Имам ли това — всичко е наред!

— Само това ли искаш? А войски не искаш ли? — попитал царят.

— Не ми трябва войските ти. Аз сам ще прогоня неприятеля.

Заповядал царят да му направят ризница и след два часа храбрият Минчо Вятъра тръгнал към бойното поле да се бие с враговете на царя. Яхнал буен черен кон и препуснал като фурия. Като стигнал войските на съседния цар, които били навлезли вече в родината му, той отворил широко уста и започнал да духа така силно, че страшна буря се извила над полето. Хилядната войска се залюляла като узрели житни класове, изплашила се и хукнала да бяга. Минчо пришпорил коня си, спуснал се след войската и духал колкото му сили държат. Захвърчали войниците из въздуха, литнали като птици и право в морето паднали. Едни се издавили, а други едва успели да се качат на корабите си и с бягство да се спасят. За миг не останал един чужд войник в родината му.

Прогонил Минчо неприятеля, спасил родината си и се върнал като победител в двореца. Посрещнали го царски. Наизлязъл народа по улиците, хвърляли му цветя, пеели песни за победа. Най-радостни били царят и неговата дъщеря, която пременена в златни дрехи, очаквала избраница си.

Когато Минчо Вятъра скочил от коня и се изправил пред царя, той го прегърнал, целунал го по челото и сложил на главата му лавров венец.

— Ти спаси отечеството от враговете му, спаси народа си от робство и напълно заслужаваш моята обична дъщеря. Твоята храброст, твоят чуден подвиг я накара да те обикне и тя с радост иска да ти стане жена — казал царят. — Живейте в радост и благоденствие, мои деца!

Като казал това той хванал за ръка дъщеря си, довел я до Минчо и го накарал да я целуне по челото.

Станала такава сватба, че през девет царства се заговорило за нея.

Научили за това и бащата и братята на Минчо и пристигнали в двореца да искат прошка от него. Простил им Минчо и ги прибрал да живеят в двореца.

Скоро след това старият цар умрял и Минчо Вятъра станал цар. С добро и разум управлявал той народа си, който заживял в радост и доволство.

Казват, че и до днес, в тази чудна далечна страна, живеел Минчо Вятъра, властвал над народа си, който не знаел що е грижа, глад и нещастия, а живеел в радост, песни и веселия.

ДАРОВЕТЕ НА ЧЕРНИЯ ГАРВАН

Живеели някога мъж и жена. Те били сетни сиромаси. Отишла веднъж жената да иска жито от съседите си. Дали ѝ всички по шепа и тя събрала пълна крина жито.

— Иди и го засей — казала жената на мъжа си. — Може да се роди нещо и тогава няма да гладуваме така.

Отишъл мъжът и работил цял ден. Изорал и засял.

Поникнало едно жито — да му се ненагледаш! Когато дошло време за жътва, сиромасът взел сърпа и отишъл да жъне. Приближил се до нивата и що да види: насъбрали се птици от цял свят, покрили нивата от край до край и кълват ли, кълват житото. Ядосал се той и почнал да ругае и проклина птиците.

Изведнъж един черен гарван се отделил от ятото, долетял, до него и му рекъл:

— Тези птици са мои гости. Аз съм ги поканил и ако не ме посрамиш пред тях, ще изпълня три твои желаниа и ще ти дам всичко, което поискаш!

Селянинът се съгласил и се върнал в къщи. Жена му го попитала:

— Къде е житото?

— Не е узряло още — излъгал той.

Минало се още време.

— Защо не отидеш да жънеш? — подканила го пак жена му.

Спомнил си тогава мъжът за черния гарван и решил да отиде и да му поиска нещо в замяна на своето жито.

Тръгнал той, но не знаел къде отива, не знаел къде живее черният гарван. По пътя срещнал бабата на змея. Изпуснала си бабичката вретеното и казала:

— Подай ми го, синко, не мога да се наведа.

Вдигнал той вретеното и го подал на бабичката.

— Къде отиваш, синко? — попитала го тя.

Разказал ѝ той всичко, което му се било случило. Бабичката рекла:

— Имаш късмет, синко, че ме срещна, инак никога не би намерил черния гарван. Върви все направо, докато се свечери. А щом се стъмни, спри, черният гарван ще те намери сам. Ще те заведе вкъщи, ще ти покаже много злато, сребро и скъпоценни камъни и ще ти предложи: „Вземай си, колкото можеш да носиш“. Но ти му кажи: „Нищо друго не искам, освен твоята ръчна мелница“.

— Добре — рекъл сиромашът, — ще направя всичко така, както ме посъветва.

Тръгнал той все направо. Вървял, вървял, докато се свечерило. Спрял се сиромашът и зачакал. Излязъл насреща му черният гарван, завел го вкъщи, поканил го да седне на един килим, пръснал пред него злато, сребро, бисер и скъпоценни камъни и му рекъл:

— Вземи си, колкото можеш да носиш!

— Не искам ни злато, ни сребро, ни бисер, ни скъпоценни камъни — казал сиромашът, — дай ми ръчната си мелница.

Натъжил се черният гарван, но нямало що да прави — не можел да се откаже от думата си. Дал му той ръчната си мелница.

Взел селянинът мелницата и я помъкнал. Носи я той, а тя била толкова тежка, че пот като град се леел от него.

— Какво направи с мене проклетата баба, защо ме наказва така? Колко злато и сребро ми даваха, а пък аз взех тази мелница, та да плувна в пот! Защо ми е тя — малко ли са такива мелници у нас на село?

Вървял той, мъкнел мелницата и мърморел, а насреща му се задала бабичката.

— Остави мелницата на земята — казала му тя — и я завърти.

Завъртял сиромашът мелницата и от нея се посипали най-вкусните яденета, каквито има на света. Седнали двамата и хубавичко си хапнали. Поблагодарил селянинът на бабичката и понесъл мелницата към къщи. Щом пристигнал, той казал на жена си:

— Я разтреби добре навсякъде!

Жената помела и прибрала цялата къща. Завъртял тогава селянинът мелницата и от нея се посипали ястия. Жената се зарадвала и седнала с мъжа си да обядва. Изяли, колкото изяли, а останалото изхвърлили.

Заживели охолно мъжът и жената.

Мислел си радостен: „Ще ни изхрани ръчната мелница, няма да имам нужда втори път от черния гарван!“.

Минало се много време.

— Не мога да се стърпя да не поканя царя — казал веднъж селянинът.

— Защо ни е да каним царя? — обадила се жена му.

Ала мъжът все пак го поканил. Царят отговорил:

— Приемам поканата, но тежко ти, ако ме посрещнеш не тъй, както подобава!

Пристигнал царят със семейството си и с цялата си войска. Сложили трапеза и му поднесли най-разнообразни ястия, каквито душата на човек може да пожелае.

Царят изпратил съветниците си да разберат кой готви тези ястия. Върнали се съветниците и му доложили, че една бабичка седи и върти ръчна мелница, а всички ястия излизат готови от нея.

Престанал царят да яде, не се докосвал до нищо. Изплашил се селянинът и попитал съветниците:

— Защо царят не благоволява да се храни?

Те му отговорили, че царят няма да яде, ако той не му даде мелницата си.

Какво друго можел да направи сиромашът, освен да се съгласи.

— Нека царят благоволи да обядва, ще му дам мелницата си — казал селянинът.

Взел царят мелницата, а сиромашът отново започнал да гладува. Жена му толкова се ядосала, че едва не удушила мъжа си. Спомнил си той тогава за гарвана. „Гарванът ми обеща да изпълни три мои желания, а аз бях само веднъж при него. Я да отида още веднъж!“

Тръгнал той и по пътя пак срещнал бабичката.

— Къде отиваш, синко? — попитала го тя.

Селянинът ѝ разказал всичко.

Бабата му рекла:

— Когато отидеш при гарвана, не вземай ни злато, ни сребро, ни бисер, ни скъпоценни камъни, а кажи: „Не искам нищо друго, освен вашето магаре!“

— Добре — съгласил се сиромашът, — ще направя тъй, както ме посъветва.

Стигнал той до дома на черния гарван. Излязъл черният гарван, поканил го в къщи, приел го и го нагостил любезно. После изсипал пред него злато, сребро, бисер и скъпоценни камъни.

— Избери си, каквото ти душа иска!

— Нищо не искам — казал селянинът, — дайте ми само вашето магаре.

Свило се сърцето на гарвана: „Как ще живеем ние, ако му дадем и магарето?“ Но нямало що да прави, не можел да се откаже от думата си, дал му магарето.

Подкарал го селянинът и си мислел: „Проклетата баба, какво направи с мен! Толкова злато ми даваха, а аз поисках това магаре, което е само кожа и кости. За какво ми е то?“

Вървял той и не щеш ли, насреща му бабичката. Спряла се тя и казала на магарето:

— Я зареви и го обсипи със злато!

Магарето заревало и отрупало селянина с толкова злато, че той съвсем не се виждал под него.

— Сега го изрови! — заповядала бабичката на магарето.

Ударило магарето с копито, разровило златото и измъкнало от него селянина. Зарадвал се сиромашът, поблагодарил на бабичката и тръгнал с магарето към къщи.

Пристигнал той и казал на жена си:

— Дай ми вода, жено!

Жена му изтичала към кладенеца, извадила му прясна вода и му я подала. Напил се селянинът, обърнал се към магарето и казал:

— Хайде зареви и ми изгради къща с шестнайсет прозореца.

Магарето заревало и в същия миг се появила такава къща, каквато поискал селянинът.

Заживели отново мъжът и жената щастливо и охолно.

Намислил селянинът пак да покани царя на обед.

Царят приел поканата, но поискал да му подарят магарето. Нямало какво да правят, дали му го. Отишъл си царят, а жената се нахвърлила върху мъжа си и започнала да го бие.

— Върви още сега при гарвана и искай от него подарък!

Тръгнал отново сиромашът. Вървял, вървял, срещнал пак бабичката.

— Къде отиваш, синко?

— При черния гарван.

— Не вземай нищо друго от него, освен тоягата му — посъветвала го бабичката.

Стигнал сиромахът до жилището на черния гарван. Излязъл насреща му той и го поканил вкъщи. Приели го и го нагостили богато. После изсипали пред него злато, сребро и скъпоценни камъни. Отказал се от всичко селянинът и поискал да му дадат само тоягата.

Почудил се гарванът, но изпълнил желанието му.

Вървял беднякът по пътя с тоягата и си мислел: „Какво ли чудо ще е скрито в нея?“ Не щеш ли — насреща му бабичката.

— Я се развърти, тояжке — казала бабичката. — За убиване — не го убивай, но хубавичко набий глупака и го научи на ум и разум.

Развъртяла се тоягата и така напердашила селянина, че той едва се довял жив до вкъщи. Влязъл вътре и казал на тоягата:

— Я се развърти, тояжке, и хубавичко напердаши жена ми!

Развъртяла се тоягата и набила жена му.

На другия ден селянинът взел вълшебната тояга и отишъл при царя. Царедворците не искали да го пуснат.

— Я се развърти, тояжке, и хубавичко им дай да разберат! — казал селянинът.

Развъртяла се тоягата и така набила царедворците, че никой не можел да се държи на краката си.

Влязъл селянинът в двореца и — право при царя:

— Върни ми мелницата и магарето!

Царят се разгневил и заповядал:

— Изхвърлете го навън!

Тогава селянинът извикал на тоягата си:

— Хайде, тояжке, покажи силата си!

Развъртяла се тоягата, заревал с глас царят и извикал:

— Върнете му и мелницата, и магарето, и пари му дайте отгоре, само да се маха по-скоро със своята тояга!

Така селянинът си взел обратно и мелницата, и магарето, и отгоре на това занесъл и много пари в къщи.

СИРОМАХЪТ И ТРИТЕ СКЪПОЦЕННИ КАМЪКА

Дали е било дали не е било, живял един сиромас. Нищо си нямал — нито къща, нито нива. Какво да прави? Отишъл в гората, оплел си колиба от пръти и се заселил в нея.

Събере едно въже сух вършинак, занесе го в града, продаде го, купи си хляб — така се прехранвал.

Веднъж се запътил за града, занесъл дърва продал ги, купил си хляб, мушнал го в пазвата и си тръгнал. Станало му студено свил се и едва се влачел към колибата си.

Пътят му минавал покрай царския дворец.

Забелязала го царската дъщеря и казала на баща си:

— Гледай, татко, един дявол минава.

Погледнал бащата, — не минава дявол, а беден човек и той се разсърдил на дъщеря си:

— Никакъв дявол не е, а човек!

— Не, какъв ти човек — и черен, и окъсан — казала дъщерята, — дявол е, дявол!

Захванали да спорят бащата и дъщерята. Бащата се разсърдил и започнал да крещи:

— Щом е така, веднага се омъжи за него, иначе ще ти откъсна главата.

Тя се уплашила и вместо да умре, решила да се омъжи за сиромаса.

Вързала това-онова в кърпа, затичала подире му и завикала:

— Почакай, човече.

Сиромасът се обърнал, не повярвал, че такава хубавица го вика. Обърнал се и не погледнал повече назад. Влязъл сиромасът в колибата си, влязла и тя след него.

Сиромасът я попитал:

— Защо дойде тук?

Тя отговорила:

— Защото трябва да се ожениш за мен.

Сиромашът се разтреперил — защо му е такава жена, как ще я храни.

— Нали виждаш как живея: продавам съчки, за да си купя комат хляб, а теб с какво ще храня?

Девојката отговорила:

— Не бой се, ще храня и себе си, и теб.

Сетне добавила:

— Ето ти една кърпа, струва петстотин гроша, цената е втъкана в нея. Вземи я, занеси я на панаира, щом се загледа някой в нея — кажи: цената е втъкана; продай я и донеси парите.

Взел кърпата сиромашът и я занесъл на панаира.

Един търговец попитал за цената.

Сиромашът му отговорил:

— Цената е на нея.

Кърпата се харесала на търговеца.

— Да вървим, вкъщи ще ти наброя парите — казал той.

Завел сиромаша в къщи, наброил му петстотин гроша, нагостил го и го изпратил.

Сиромашът занесъл парите вкъщи.

Жена му изтъкала друга кърпа и на нея изписала същата цена; дала я на мъжа си и рекла:

— Занеси и нея на пазара.

Тръгнал сиромашът занесъл я на пазара. Разнасял кърпата насам-натам, разнася я, но все не можел да я продаде.

Един човек попитал за цената.

— Пари нямам — казал той, — но ако искаш, ще ти кажа за нея три мъдрости.

— Не — извикал сиромашът, — за думи не я продавам, — взел кърпата и я занесъл вкъщи.

Жена му го попитала:

— Никой ли не поиска да я купи?

— Не само един човек я искаше за три мъдрости, ала аз не му я дадох — казал мъжът.

Жената се ядосала:

— Тръгвай и веднага намери човека дай му кърпата за трите думи.

Отишъл сиромахът пак на пазара. Търсил човека търсил го, най-после го намерил и му казал:

— Ще ти дам кърпата за трите думи.

— Да вървим — рекъл човекът. Завел го вкъщи и казал: — Първо — не говори нищо, без да помислиш, а помисли и тогава кажи. Второ — ако ти наприказват срещу някого, каквото и да било, дори че иска да те убие, не се втурвай да убиваш този човек, а най-напред хубавичко проучи дали е истина. Трето — ако си при река и дойде при теб човек да те попита има ли брод, а ти на бърза ръка кажеш — май че има, върви, и той тръгне и потъне, — това не е хубаво; трябва да кажеш — не зная, братко, провери сам. Ето моите три поуки.

Сетне надарил сиромаха и го изпратил.

Прибрал се сиромахът вкъщи, разказал всичко на жена си. Жената рекла:

— Запомни това, ще ти послужи. А сега ще е добре да идеш някъде на работа. Ще спечелиш пари — ще ги донесеш, ще купим чифт волове и ще заживеем като хората.

Тръгнал сиромахът към града. На пътя си срещнал трима търговци.

— Добър ден — казали търговците.

— Дал бог добро — отговорил сиромахът.

— Ще ни станеш ли ратай?

— Защо не, ще ви стана.

— Колко искаш за една година?

— Шестдесет гроша.

Търговците му дали парите за цяла година.

— Ето, изпрати ги у вас.

Сиромахът взел парите и ги изпратил по един земляк вкъщи, а сам тръгнал с търговците.

Три дни и три нощи вървели, никъде вода не видели. Излезли на една планинска пътека оттатък планината, в една клисура, имало вода.

Търговците дали една стомна на ратая и му казали:

— В клисурата има вода, иди и донеси.

Тръгнал сиромахът със стомната. Приближил се до водата, а един юнак-хубавец, въоръжен до зъби, си играе с една жаба.

Юнакът видял сиромаха и го попитал:

— Е, братко, кажи кой е по-красив — аз или жабата?

Сиромахът без малко щял да каже това, което му било на езика, ала си спомнил съвета — да не говори, без да помисли. Замислил се сиромахът, дори се дръпнал на три крачки. Мислил, мислил — уплашил се — ами какво ще стане, ако на юнака не му хареса, ако каже, че той е по-красив от жабата, и го убие?! Тук сигурно има нещо.

А юнакът припирал:

— Казвай защо мълчиш?

Сиромахът помислил — „По-добре е да кажа, че жабата е по-красива.“ и отговорил:

— Жабата е по-красива!

На юнака това му трябвало. Едва казал сиромахът, че жабата е по-красива — жабешката кожа се пукнала и от нея излязла хубавица с невиджана красота.

Зарадвал се юнакът-хубавец, целунал сиромаха:

— Колко хора убих при тази вода, докато получа такъв отговор и освободя омагьосаната хубавица от магията! Сега иди и кажи на всички: водата е свободна, аз си отивам оттук.

На раздяла юнакът му подарил три чудесни скъпоценни камъка и един златен женски колан и му казал:

— Вземи тези скъпоценни камъни, ще ти послужат, а с колана, ако имаш жена, да се препаше с него и ще роди син със златни къдрици.

Сбогувал се юнакът със сиромаха и заминал с хубавицата си.

Сиромахът взел скъпоценните камъни и златния пояс, загънал ги в парцали, и ги изпратил по един земляк на жена си, напълнил стомната с вода и я занесъл на търговците. Те се учудили, че се е върнал жив, и го попитали:

— Имаше ли някой при водата?

— Имаше, но си отиде — казал сиромахът. — Водата вече е свободна.

Всички започнали да се прегръщат и радват.

— Какво каза на юнака, че той освободи водата? Толкова години вече се мъчим без вода.

В това време землякът занесъл на жената на сиромаха цялото богатство, загънато в парцали.

Жената развила само единия скъпоценен камък — от половината му израсъл прекрасен град с дворци и градини. Пуснала в полето

табуни коне, стада овце и черни биволи, цанила пастири и зачакала мъжа си.

А сиромахът изкарал годината. За добрата служба търговците му подарили още пари и го освободили. Не им трябвало повече ратай: водата била свободна, а те заради нея наемали ратаи.

Тръгнал си сиромахът към къщи. Върви и гледа — пасат черди биволи. Попитал биволарите:

— Чии са тези черди?

Биволарите казали неговото име.

Той се обидил, дори се разсърдил, помислил, че му се подиграват, ала нищо не казал и тръгнал нататък. Срещнал по пътя стада овце. Попитал овчарите на кого са те веднага изrekli неговото име. Като стигнал до гегата, що да види — няма я плетената му колиба, а на нейно място — огромен дворец.

Замислил се сиромахът. След това влязъл в двора.

— Къде живее една такава и такава жена? — попитал един слуга.

— Нашата господарка ли? Ето там, на хълма, в двореца — отговорил слугата.

Зачудил се сиромахът, нищо не разбира. От всички страни се стекли слуги. Попитали го, работа ли търси, не иска ли да стане ратай?

— Да — казал той, — ще стана.

Всички заприказвали вкупом. Едни викали:

— Не ни трябва ратай.

Други:

— Трябва ни.

А един старец — пастир на гъски — казал:

— Ще го взема да варди гъските.

Така изминал месец. Сиромахът пасял гъските. И ето че веднъж казал на стареца:

— Искам да видя господарката.

— Аз не смея да ида при нея — отвърнал старецът, — ама ще изпратя едно момиченце.

Изпратили едно момиченце и му казали:

— Кажи на господарката, че тук един човек вече цял месец работи при нас и иска да те види.

Момиченцето предало желанието на ратая.

Господарката помислила, че може мъжът ѝ да се е върнал, излязла на балкона и накарала слугите да го доведат. Тя го видяла отгоре, познала го и заповядала на слугите:

— Вземете го на ръце и го донесете така, че кракът му да не стъпи на земята.

Слугите изтичали, вдигнали го на ръце, а го щипят отдолу, — от къде на къде такава почит към простия пастир на гъски.

Сложили го пред господарката.

Тя освободила всички слуги, облякла и пременила мъжа си. Хванала го след това под ръка и се заразхождала с него.

Здравата се уплашили слугите, като разбрали, че това е стопанинът, помислили си — всички ни ще изпъди. А той никого не изпъдил, а тръгнал да разглежда стаите.

В една стая видял малко момче със златни къдрици. Разгневил се, той хванал кинжала си, втурнал се да убие жена си, ала си спомнил думите на оня човек да помисли, преди да убива. Размислил се, спомнил си как ѝ изпратил златния колан и какво му казал юнакът. Спомнил си и разбрал, че, види се, от колана е родила жена му момче със златни къдрици. Дошла жена му и казала:

— Всичко това спечели ти: помниш ли как ми изпрати трите скъпоценни камъка и златния колан. Целия този град и двореца — всичко построих само с половината от единия чуден камък. А двата камъка и половина и досега са още цели: толкова са скъпи, че никой не може да ги размени.

Зарадвал се човекът. Заживял весело и щастливо. Жената веднъж рекла:

— Покани баща ми.

— Добре — казал мъжът.

Извели от табуна един бял кон, оседлали го със сребърно седло, сложили му сребърна юзда, пременили един слуга с бяла дреха и го изпратили да повика царя-баща на гости, като му заповядали:

— На никого по пътя, пък и на самия цар не казвай, че си наш слуга, а само кажи — зетят ви ми поръча да ви повикам на гости при него.

Пристигнал слугата при царя и казал:

— Зетят ви моли да му идете на гости.

Царят само се засмял:

— Не те ли е срам, такъв юнак, да предаваш поканата на оня нещастен просяк? Как е посмял да ме кани мен, царя, на гости?!

Слугата се върнал, разказал как го приел царят. На другия ден извели от табуна един червен кон, оседлали го със златно седло, облекли слугата със златна дреха и го изпратили при царя.

Пристигнал слугата и казал:

— Царю велики! Зетят ви моли да заповядате на гости при него.

Царицата казала на царя:

— Да идем, вземи слугите и храна, ще го повикаме в полето, ще му подарим пари, все пак зет ни е.

Слугата се върнал, доложил на господарите си:

— Така и така царят иде със свитата си.

Пристигнал царят, гледа стада овце и попитал:

— На кого са тези стада?

Казали името на зетя му. Върви по-нататък, гледа — пасат табуни коне.

— Чии са тези табуни? — попитал царят.

И пак споменали името на зетя му.

Царят огледал табуните, наредил да хвърлят всичката храна, която взели за из път, върнал всичките слуги и казал:

— Личи си, забогатял е моят зет, срамота е да ходя при него с храната и слугите си.

Пристигнали, гледат един чудесен град, а сред града — дворец, дъщеря му и мъжът ѝ се разхождат на балкона.

Качили се царят и царицата горе, прегърнали дъщеря си и зетя си.

Дъщерята попитала:

— Защо не искахте да дойдете — срам ли ви беше?

Влезли в залата. Трапезата била отрупана с гозби, ама такива каквито и царят никога не бил виждал.

Благословил царят зетя си, окачил му верижката си и го сложил да царува.

МЪРЗЕЛИВАТА ЦАРКИНЯ

Дали е било, дали не е било — живяла на земята една бабичка със сина си. Имали два вола — това било цялото им богатство.

Една зима на бабичката и се дояло месо и рекла на сина си:

— Мили синко! Хайде да заколим единия вол... Много ми се яде месо!

Синът се учудил и нажалил.

— Мамо, мамо — казал той, — как ще изорем нивата напролет, ако заколим единия вол?

— Мили синко — отвърнала майката, — мигар няма да си купим друг вол до напролет?

Синът не посмял да не се подчини, заклал вола и бабичката цяла зима готвила разни вкусни гозби.

Настанала пролетта, съседите отдавна излезли на оран, а бабичката така и не намерила пари да купи втори вол.

— Нищо, мамо, да идем да орем — казал синът. — Всички съседи вече са на полето. Време е и за нас!

Бабичката нямало какво да възрази. Синът взел ралото, изкарал единствения си вол от обора и отишли на нивата. Впрегнал синът вола отляво, сам се впрегнал отдясно и напънал, а бабичката държала ралото.

В това време царят със свитата си отивал на лов. Видял царят чудноватия впряг и извикал:

— Хей, орачо, защо теглиш ралото като, вол? Какво значи това?

И орачът отговорил:

— Имахме два вола, но мама ме помоли да заколим единия за зимата. Не се намериха пари да купим друг и ето че сам се впрегнах в ралото...

— Слушай — казал царят, — на пасището в планината имам един проклет и мързелив бик. Никой още не е успявал да му тури хомот. Ако успееш, вземай го и го впрягай в ралото.

Момъкът много се зарадвал, благодарил на царя, отишъл на планинското пасище за бика.

Бикът бил черен, силен и свиреп. Ровел земята с копита, заплашвал с рога, на никого не давал да го доближи... Но младият селянин го надхитрил: изкопал дълбока яма и гонил, гонил бика наоколо, докато той се строполил в нея. Там бикът изнемощял от глад и загубил цялата си проклетия. Тогава момъкът го закарал вкъщи и още три дни го държал в обора без капка вода и стиска сено.

След това бикът станал кротък като теле и дал да го впрегнат в ралото.

Много ли, малко ли време минало, но ето че веднъж царят отново излязъл на лов. Гледа: с песен крачи през нивата младият орач, кара два вола и от дясната страна — същият черен бик, когото никой не можел да укроти, покорно пристъпва в браздата.

А трябва да ви кажа, че царят имал една-единствена дъщеря и то толкова мързелива, че парченце хляб, разправят, не искала да си отчупи сама. Отваряла си само устата, а я хранели бавачките и слугините. Замислил се царят, като гледал орача, и казал на везира си:

— Иди, везиру, разкажи на този работен човек за дъщеря ми. Ако е съдено някой на този свят да избие мързела й, това е само той... Никой друг няма да успее!

Везирът препуснал на бързия си кон през полето към орача и му предал думите на царя:

— Тази девойка е толкова мързелива — добавил везирът, — че няма да се помръдне дори при вида на халва с лешници. Ханът много иска да я отучи от мързела. Смята, че ти ще успееш. Ако я поискаш за жена да знаеш, че царят няма да откаже.

— Добре, ще я поискам! — отговорил младият селянин.

Изорал си нивата върнал се късно вечерта вкъщи и казал на майка си:

— Иди, мамо, в двореца при царя поискай ми царската дъщеря за жена.

— Какво те е прихванало? — уплашила се майката: — Нима царят ще даде дъщеря си на един беден орач?!

— Ще я даде мамо! — уверявал я синът. — Ти само иди, и я поискай.

Няма що! Макар че много се страхувала да не разгневи царя бабичката тръгнала за двореца.

— Какви желание имаш? — попитал царя, когато слугите довели бабичката при него.

— Как да ти каже препочтени царю! — объркала се бабичката. — Ако си даваш дъщерята дай я. Ако пък не я даваш какво да се прави? Моят син ме изпрати да му сватосам годеница.

За учудване на бабичката царят се съгласил на драго сърце.

— Ще я дам! — извикал той.

Зарадваната бабичка се върнала вкъщи.

— Е какво мамо? — попитал я синът ѝ. — Как те прие царя?

— Съгласен е! Съгласен! — завикала бабичката.

Купили пръстен и рокля за годеницата и младият син се оженил за царската дъщеря. Отпразнували сватбата, а на сутринта младоженецът се приготвил да иде на нивата.

— Виж какво, мамо — заръчал на тръгване той, — не давай на снаха си хляб в ръцете. Сложи хляба пред нея, да го вижда и излез от къщи за цял ден... Като огладнее, сама ще си вземе!

И наистина! Дошли си след работа синът и бабичката гледат: парчето хляб, което било на подноса го няма.

На втория ден младият селянин заръчал на майка си:

— Сега сложи хляба в гостната стая, а ние ще идем да плевим ечемика...

Бабичката сложила в гостната стая парче хляб и овчи кашкавал и отишла със сина си да работи на нивата.

Върнали се в къщи, гледат: и хляба и кашкавала — всичко изяла царската дъщеря, трошичка не оставила. На третия ден синът заръчал на майка си:

— Днес, мамо, не оставяй хляб на открито. Нека снаха ти сама го потърси!

Бабичката скрила в килера цяла питка и големичко парче овчи кашкавал, че и масло в добавка и излязла заедно със сина си за цял ден.

Седяла, седяла царската дъщеря на меките възглавници в ъгъла и ѝ станало скучно, и много огладняла...

— Личи си, че тези хора не хранят ония, които не работят. Ще се хвана за някаква работа може да ме повикат на вечеря.

Станала и хайде на шетня. Помела пода измила съдовете, наклала огън в камината. А когато разтребвала намерила в килера хляба кашкавала и маслото и се наяла до насита.

Върнали се от нивата младият селянин и майка му, гледат: в къщи подредено, чисто, в камината гори огън, а царската дъщеря става да ги посрещне и отстъпва на бабичката по-хубавото място на миндера.

Оттогава царската дъщеря съвсем забравила за мързела си. И на нивата ходела с мъжа си, и в къщи всякаква работа вършела — с една дума станала сръчна и пъргава като фокусник.

А царят, макар и да бил доволен, че се отървал от мързеливата си дъщеря, все пак тъжал за нея. Пък, да си признае, и любопитството го измъчвало. Искало му се да види: как живее там дъщеря му?

Наредил да му оседлят коня и потеглил с везира на гости на зетя си.

Селянинът посрещнал добре тъста си. Заклал едно шиле, а майка му, бабичката, сложила на огъня котле с ориз.

Царската дъщеря в това време тъкмо била отишла на извора. Върнала се със стомна вода. Видяла баща си, видяла котлето с пилафа и прошепнала:

— Татенце, нали виждаш, че са се разпилели въглени от огнището? По-бързо ги прибери! На този, който не прави нищо, тук не му дават да яде.

Царят се слисал. Ала замълчал, прибрал едно въгленче от пода. Домакините нагостили госта си с пилаф и той си отишъл.

А младият селянин, жена му и старата му майка живели сговорно, работели заедно и в дома им винаги имало и хляб и сирене.

ТЪЙ СТАВА НА ВОЙНА

Ей, малки Иванчо, стани де! Конете цвилят, искат да вървят! — рекъл дядо Сънчо, който дошъл да види Иванчо. Бил облечен в шуба, а в ръцете си държал камшик.

— Ей, напред! Тичай! — извикал той и Иванчо забързал след него.

Когато излязъл на улицата, спрял се учудено от необикновеното зрелище и радостен се затичал.

— Това е моята колесница — казал дядо Сън, като показал малката каручка, която висяла във въздуха.

— Никога не съм виждал такава хубава играчка — извикал Иванчо.

И наистина тя била много красива. Изпод копитата на конете излизали искри, а гвоздеите на колесницата блестели като росни капки. Била направена от яркочервена раковина, обкована с чисто злато и цялата можела да се побере на една табла.

— Както виждаш, всичко е наред! — казал дядо Сън и замахнал с камшика.

— Хубаво, но аз не мога да се побера в каручката ти — казал Иванчо с въздишка.

В този миг дядо Сън се допрял с камшика до него и когато Иванчо видял образа си в златната плочица на едното колело и забелязал, че е станал малък. Разсмял се весело.

— Седни в колесницата... Тъй! Хайде, напред! — извикал дядо Сън.

Като буря хвъркнала колесницата и с шум порела въздуха.

— Моля ти се, по-полека! — помолил Иванчо.

Дядо Сън хванал юздите и поспрял конете. На Иванчо му се струваше, че чува нежния звук на елфова арфа и че тих ветрец свири в издутите платна на кораб.

— Накъде хвърчим ние? — запитал той.

— Там, дето отдавна искаше — отговорил дядо Сън. — Но ако искаш да стигнем навреме, трябва да караме по-бързо.

— Добре — казал Иванчо. И те хукнали с такава сила, че момчето било принудено да държи с ръка дългите си коси, за да не ги отвее вятърът. Най-сетне конете се спрели.

— Погледни наоколо — казал дядо Сън.

Колесницата стояла на един висок баир, отдето се виждала прекрасна картина. Иванчо видял в подножието на баира град с бели къщи и високи кули. Покривът на една от къщите бил златен и силно блестял от лъчите на слънцето, което тъкмо изгрявало.

— Това е палатът на царя — казал дядо Сън. — А там, в полето е разположена на лагер войската му.

Иванчо видял войниците, които вървели в дълги редици, а пред тях свирели с тръби и биели барабани. Там се спуснала и кавалерията и извадените саби на войниците блестели на слънцето.

Иванчо дълго се радвал на тази картина и накрая извикал:

— Колко весело трябва да е там!

— И аз тъй мисля — отговорил дядо Сън.

След това той разпрегнал конете, извадил от каляската златни покривала, сложил им седлата, златните стремена и те били готови за яздене. Шарените им копринени юзди блестели от бисери и елмази.

— Качи се на този кон! — казал дядо Сън, а сам се качил на другия.

Иванчо се качил и те се понесли към лагера. Тъкмо стигнали до града и видели как градските врати се отварят и една рота кавалеристи излиза на полето. Пред тях яздел конник с великолепно облекло.

На гърдите му блестели ордени, а шапката му била украсена с пера.

— Това е царят със свитата си — казал дядо Сън и дал знак на Иванчо да се присъединят към отряда.

Скоро кавалерията стигнала в лагера и когато минали покрай строените войници, чуло се гръмко „Ура!“.

— Войници! — обърнал се царят към войската си — Дойде денят да спечелите слава! Назначението на войника е да се сражава и днес вие ще влезете в огъня за идеята, която е била обичана от всички велики царе — правото на оръжието е най-висшето право. Сребърният

цар, моят съсед, сега е слаб, ето защо реших да превзема владенията му.

Разнесли се радостни викове.

— Марш! — казал царят и войската тръгнала напред.

Всички се радвали, но най-весел бил Иванчо. Желанието му се изпълнило и той бил много щастлив. Дядо Сън завел Иванчо при царя и му рекъл:

— Велики господарю! Доведох ти още един храбър войник!

— Да е на добро! — казал царят и като изгледал Иванчо го запитал:

— Ще бъдеш ли толкова храбър, колкото изглеждаш?

— Уверявам те, царю! — казал Иванчо. — Аз ще ти докажа, че съм храбър, ако ме направиш генерал.

— Не, не бива тъй скоро, гълъбче — възразил царят с усмивка. — Но понеже ми се виждаш смел ще те направя старши.

Тази милост се видяла на момчето твърде нищожна, но понеже по друг начин не можел да се присъедини към войската, приело.

— Сега трябва сам да се грижиш за себе си — казал дядо Сън, хванал коня за юздата, кимнал с глава и си отишъл.

По пладне настъпила нетърпима горещина и Иванчо се почувствал много уморен. Искало му се да почине и седнал на пътя.

— Луд ли си? — извикал полковника, като ударил Иванчо по врата със сабята си. — Ако не искаш да те застрелят още тука, ставай и върви с другарите си!

На момчето му се доплакало, но срамувайки се от слабостта си, преглътнало сълзите. Продължил да върви, но на всяка крачка усещал такива болки, все едно го пробождали игли. Най-накрая се чула команда „Стой!“ И войската спряла, но не за почивка, а да се подготви за атака, защото неприятелят бил наблизко. Иванчо забравил болките си и с оръжие в ръка, заедно с другите войници се хвърлил върху неприятелските редици. Царят и свитата му стояли на такова разстояние, че да не ги достигнат неприятелските куршуми.

Ужасен гръм достигнал до ушите на Иванчо — гърмели неприятелските топове. Куршумите наоколо правели кървави дири и той се разтреперил от страх. Пушекът ставал толкова гъст, че нищо не се виждало. Иванчо неудържимо вървял напред и най-накрая се

срещнал лице с лице с неприятеля. Щиковецете се преплели и войниците почнали да се бият с юмруци.

Плачът и виковецете на ранените огласяли въздуха. Изведнъж Иванчо усетил силна болка и един пресипнал глас извикал; „Като не щеш мира, на ти секира!“.

Притъмняло пред очите му и той паднал на земята.

— Остави ме да се махна отук! — помолило момчето.

— Не, ти трябва да умреш! — отговорил пресипналият глас. — Тъй става на война и само този, който стои далеч, не страда.

Иванчо видял пред себе си страшно лице и бляскаво острие. Кръвта замръзнала в жилите му, искал да извика, но не можел глас да издаде.

Изведнъж мечът блеснал над главата му. В този миг Иванчо усетил, че лети из въздуха и когато си отворил очите видял, че седи на коня си, а до него седи дядо Сън.

— Още ли ти се иска да ставаш генерал? — попитал го той с усмивка.

— Не, не! — горещо отвърнал Иванчо.

— Ами куршумените ти войници?

— Ще ги уволня!

— Ами шапката ти, сабята и пушката ти?

— Ще ги скрия на тавана.

— Ами, ако те попита майка ти за причината за това?

— Ще ѝ разкажа какво видях тази нощ на бойното поле и ще ѝ кажа: „Тъй става на война!“

ТРИТЕ ЖЪЛТИЦИ

Един беден човек слугувал двадесет години. Като изминала и последната година, господарят му го извикал да му плати. Отишъл слугата при него и видял, че на масата имало голям куп пари, а близо до тях три жълтици.

Господарят му казал:

— Ето, този куп пари е заплатата ти за двадесет години, които ми слугува. Ако вземеш тях, давам ти ги от сърце, ако вземеш трите жълтици — пожелавам ти щастие.

Чудил се, чудил се сиромахът какво да вземе и най-после взел трите жълтици. Тръгнал да си ходи и по пътя се събрал с трима другари двама от тях все говорели, а третият все мълчал.

Той попитал:

— Защо вашият другар никога не говори?

— Нашият другар за едно проговаряне взима жълтица — казали те.

Мислил, мислил сиромахът, па си казал: „И тъй и тъй съм сиромах, чакай да му дам една жълтица, да видим какво ще каже.“ И му дал.

Тогава човекът му казал:

— Мътна вода да не газиш — и млъкнал.

Вървели, вървели, а той все мълчал.

Тогава сиромахът пак си казал: „Дадох вече една жълтица. Какво ще правя само с две? Чакай да дам още една, да видя какво ще каже.“ И му дал и другата жълтица.

Мълчаливият му казал:

— Гдето видиш орли да се вият, да идеш и да видиш какво има там.

Повървели още малко и сиромахът си казал: „Какво ще правя само с една жълтица.“ И дал и нея. Мълчаливият казал:

— Каквото ще правиш, първо помисли.

И се разделили.

Като повървял малко сиромахът стигнал до една мътна река. Той си спомнил думите на спътника си и не се решавал да прегази реката.

В това време се задал един търговец и му казал:

— Защо не минеш реката?

— Защото е мътна — отговорил той.

— Ех, че си глупав! — присмял му се търговецът и смушкал коня си във водата.

Посред реката конят се спънал, търговецът паднал и се удавил. Конят се изправил и доплувал до брега. На него били окачени дисаги, пълни с пари.

Хванал сиромахът коня, качил се на него и продължил пътя си.

Като повървял малко видял, че над едни скали се вият орли. Приближил се той и какво да види? Изклани хайдути, а наоколо им много пари, пушки и саби. Хайдутите не могли да си ги поделят, затова се изклали един друг. Натоварил сиромахът коня си, взел една пушка и една сабя и тръгнал към дома си.

Като стигнал дома, погледнал през прозореца и видял вътре непознат млад човек. Той се ядосал и вдигнал пушката да убие непознатия. Изведнъж си спомнил думите на мълчаливеца и си казал: „Чакай да си помисля първо. За тези думи съм дал една жълтица.“

В това време младежът се обърнал към жена му и казал:

— Мамо, много съм гладен.

Щом чул момъка да казва „мамо“, сиромахът си помислил: „Аз съм излязъл от тук преди двадесет години. Това сигурно е синът ми.“ Свалил пушката и влязъл вътре. Посрещнали го радостно.

Един ден той попитал сина си каква работа иска да захване.

— Искам да стана търговец, тате — отговорил синът му.

Бащата му дал три хиляди гроша, купил му един кон и му казал:

— Където отидеш, при млади хора няма да сядаш.

Тръгнал синът. Вървял, вървял, стигнал до едни гробища. Там видял, че трима разбойници бият един гроб.

— Защо биете този гроб?

— Мъртвецът има да ни дава пари — казали те.

— Колко има да ви дава?

— Три хиляди гроша.

Дожаляло му на момъка за умрелия, дал трите хиляди на разбойниците и се върнал в къщи. Баща му го запитал:

— Е, синко, какво направи?

— Минах покрай едни гробища и видях, че трима души бият един гроб — отвърнал синът му. — Попитах ги защо го бият, а те ми казаха, че мъртвецът, който бил погребан там, имал да им дава три хиляди гроша. Дожаля ми за умрелия и аз му платих дълга.

— Добре си направил, синко — казал бащата. — Вземи сега шест хиляди гроша и върви пак, но ако влезеш в кафене да не сядаш до млади хора.

Тръгнал пак момъкът. Вървял, вървял, стигнал едно село. Отбил се в едно дюкянче и седнал в ъгъла до един старец.

— Откъде идеш, синко? — попитал го той.

— Ида от бащината си къща. Тръгнал съм по търговия — отговорил момъкът.

— Ще ти стана другар, ако ми купиш кон и сабя. Ще тръгнем тогава заедно и ще печелим.

Момъкът се съгласил. Купил му той кон и сабя и тръгнали. Стигнали до една гора и старецът казал на момъка:

— Ти върви, синко, по пътя, но мълчи. Аз ще мина право през гората. Когато ме видиш хе, там, на онази височина, тогава ще викнеш и ще запееш.

След малко старецът се появил на височината и момчето запяло.

На тази скалиста височина имало пещера, а в нея се криели разбойници.

Като чули момчето да пее, те излезли един по един да го пресрещнат и убият. Но старецът застанал на входа на пещерата и щом се подадял някой отвътре, той замахвал със сабята и отрязвал главата му. Така той изклал всички разбойници. И като влязъл в пещерата, какво да види — купища пари и злато! Натоварил той коня си и настигнал момчето.

Вървели, вървели, стигнали в друго царство. Там царят имал дъщеря, която била много нещастна. Няколко пъти се омъжвала за царски синове, а на сутринта ги намирали мъртви. Царят на това царство обявил, че ще приеме за зет какъвто и да е момък, стига да остане жив след сватбата.

— Искаш ли да се ожениш за царската дъщеря? — попитал старецът момчето.

— Искам! — отвърнало то. — Но ме е страх да не умра, както са умрели толкова много момци преди мене.

— Не бой се! Щом аз съм с тебе нищо няма да ти се случи! — казал старецът и повел момчето към царския палат.

Като пристигнали царят ги попитал защо са дошли.

— Чухме, че имаш дъщеря, на която мъжете умират, а това момче иска да ти стане зет — казал старецът.

— Добре! — рекъл царят. — Ако оживее, давам му дъщеря си и половината царство.

Старецът казал на момчето:

— Иди ми купи една ножица и една торба.

Направили сватбата ѝ младоженците легнали да спят. В това време старецът станал невидим и застанал до леглото им.

Когато царската дъщеря и момчето заспали, от устата ѝ се показала една змийска глава, която искала да клъвне момчето по челото. Старецът отрязал с ножицата главата на змията и я сложил в торбата. След малко се показала друга глава. Старецът отрязал и нея и я сложил в торбата. След малко се показала и трета глава. Той и нея отрязал. Като разбрал, че вече няма опасност за момчето, старецът излязъл от стаята.

На сутринта царят видял, че зет му е жив и здрав и много се зарадвал.

Устроил голямо празненство и искал да му даде половината царство, но момчето казало:

— Мен царство не ми трябва. Аз исках жена и си взех.

Доста време поживели те при царя и накрая решили да си ходят.

Вървели, вървели, стигнали пещерата на разбойниците. Влезли вътре, натоварили колите със злато и продължили пътя си. Като стигнали до гробищата старецът казал:

— Е, друже, досега бяхме съдружници във всичко. Хайде сега да си поделим спечеленото и да тръгнем всеки по своя път.

Поделили си среброто, златото и всички скъпоценности.

Старецът казал:

— Чакай, друже и жената трябва да делим!

— Добре! Да я делим! — рекло момчето.

Хванали те царската дъщеря за ръцете и старецът замахнал със сабята да я разреже. Царската дъщеря много се изплашила и от устата ѝ

се показала една змия с три шии.

— Пусни я сега! — казал старецът.

Той взел змията, сложил и трите отрязани глави от торбата и казал на царската дъщеря:

— Ето, дъще, тази змия е ухапвала мъжете ти и те са умирали. Сега тя не е страшна.

А на момчето казал:

— Синко, аз бях при тебе, когато щяха да те клъвнат тези змийски глави и ги отсякох. А сега ти подарявам и цялото си богатство — злато, сребро и царската дъщеря. Аз съм онзи мъртвец, на когото разбойниците биеха гроба. Ти ме спаси. Много ме болеше, синко, затова ти сторих тази добрина.

Като казал това, старецът се изгубил. Момчето и царската дъщеря и цялото богатство си отишли в къщи и живели весело и щастливо до дълбока старост.

ГОСПОДАРТ И ДЯВОЛЪТ

Веднъж един господар тръгнал из имението си да види как работят неговите ратаи. По пътя го настигнал дяволът и закуцал редом с него. Изплашил се господарят, но после си рекъл:

„Нека върви. Ще видят ратаите, че самият дявол ми е приятел, и още повече ще почнат да се страхуват от мен.“

Повървели малко двамата и гледат — едно хлапе пасе свине. Не щеш ли, най-големият шопар се отбил от стадото, вмъкнал се в една картофена нива и започнал да рови лехите със зурлата си. Свиначето затичало подире му, размахало дългия си прът и му идвало да се заплаче:

— Ах, дяволът да те вземе! Цялата нива ще разсипеш!

Господарят побутнал с лакът дявола и рекъл:

— Е, провървя ти. Самият свинар ти дава най-хубавия шопар. Защо не го вземеш?

— Бих го взел, но не мога — отвърнал дяволът. — Хлапето не го дава от сърце — от теб се изплаши то. За всеки картоф ти ще го биеш с бастуна си.

Господарят и дяволът отминали нататък. Вървят край една нива слушат — плаче малко дете. Близко до него майката жъне ръжта. Налели се класовете; още малко и ще почнат да се ронят. Затова и жътварката бърза. А детенцето пици ли, пици.

— Ох, тежко ми! — извикала майката. — Баща ти цяла седмица гърба си не изправя от господарска работа. Жъни самичка, ако можеш. А на туй отгоре и ти ми късаш сърцето, дано те вземе нечестивият!

Господарят пак побутнал дявола:

— Мигар не чуваш? Майката сама ти дава детето. Ако бях на твое място, щях да взема това хлапе и да го отгледам за безплатен ратай.

— Бих го взел — отвърнал дяволът, — но не мога. Майката не го каза от сърце. Я виж.

Господарят се озърнал и гледа — майката захвърлила вече сърпа, дигнала сина си, милва го, целува го.

Вървят нататък господарят и дяволът. Ето ги и господарските нивя. Селяните жънат пшеницата с наведени глави, сърповете блестят в ръцете им.

Изведнъж някой съгледал господаря.

— Я вижте — казал на другите, — господарят пак се е домъкнал. Дано го дяволът отнесе в самия пъкъл, та да не ни запердаши с бастуна си!

Сега дяволът побутнал господаря:

— За теб говорят!

— Какво приказваш! — изплашил се господарят. — Ти не ги слушай. Такива хора са те. Дърдорят всякакви глупости, само за да не работят.

— О, не — рекъл дяволът. — Сега вече тия думи са казани от сърце. А щом е тъй — значи ти си мой.

Дяволът сграбчил господаря, натъпкал го в кози рог и го пуснал в торбата си. После дигнал вихрушка чак до небето и отлетял с господаря право в ада.

ЗЛАТНАТА ЧАША

Живеели в едно царство мъж и жена. Тръгнал мъжът на война и казал на жена си, която скоро щяла да има дете:

— Ще ти се роди син и той ще бъде сирак. И наистина жената родила момче и го кръстила Сиротинко.

Пораснал Сиротинко, станал на петнадесет години, а майка му нито веднъж не се засмяла, нито веднъж не се усмихнала.

Веднъж момчето я попитало:

— Мамо, защо никога не се засмиваш?

— Ех, синко, на какво да се радвам?

— Майко, няма вече да търпиш лишения, аз ще работя за тебе — казал синът.

Усмихнала се тогава майката.

— Радост моя — казала тя, — сега вече ще ми прилича и да се засмея.

Тръгнало момчето да си търси щастieto. А там наблизко в планината живеели двама братя разбойници. При изгрев-слънце момъкът стигнал до планината.

— Какво дириш тук? — викнали му разбойниците.

— Нищо, като приятел идвам, не като враг. Нямате ли нужда от слуга?

— Имаме. Колко искаш да ти плащаме?

— Аз станах на петнадесет години, плащайте ми петнадесет гроша. Седем ми дайте сега, осемте — на края на месеца.

Дали му братята седем гроша. Момъкът ги занесъл на майка си и рекъл:

— Ето ти, майко, седем гроша, а на края на месеца още осем ще ти донеса — и се върнал пак при разбойниците.

Нахранили го те, напоили го, а после му казали:

— Ела да ти покажем какво трябва да правиш.

А те имали шестнадесет коня. Единият бил много буен — от петмесечен го държали вързан; вече бил петгодишен, а не смеели да го

пуснат на свобода.

— Ето ти котел, ето ти вода и огън. Налей вода и нахрани вързания кон. Само че внимавай да не те пребие, буен е — казали му те и тръгнали по грабеж.

А Сиротинко снел котела от огъня, приближил се до коня, отвързал го, сложил му юзда, метнал се отгоре и полетял след разбойниците. Настигнал ги, шибнал и двамата по веднъж с камшика и препуснал обратно.

Единият разбойник казал:

— Това беше нашият кон.

— Ти луд ли си? Кой ще го възседне? — отговорил другият.

Върнали се те в къщи, гледат — и конят, и котелът са си на мястото — всичко си било, както преди. Легнали си разбойниците.

На сутринта изпратили Сиротинко на извора за вода. Единият от тях заминал с двата коня, а другият се скрил в къщи.

Върнал се Сиротинко и помислил, че и двамата са заминали. Нахранил се той, после свалил котела от огъня, отвързал коня, турил му юзда, метнал се отгоре му и полетял.

Видял всичко вторият разбойник. Тридесет години как грабел и убивал той, а сега целият се разтреперил: „Какво прави това петнадесетгодишно момче? Ами когато порасне, какво ли ще ни сполети?“.

А Сиротинко летял на коня си и забелязал, че единият разбойник води двата коня. Разбрал, че са го проследили, и си помислил: „Свърши се с мене, ще ме убият. Жив няма да ме оставят!“.

А разбойниците пък се страхували от него. Мислили какво да направят, как да постъпят с него. Те му казали:

— Тичай, Сиротинко, донеси вода от извора!

Трябвало да се реши съдбата му: да го оставят ли жив, или да го убият.

По-възрастният разбойник рекъл:

— Да го убием!

По-младият настоял:

— Не, да го направим свой главатар.

Извикали Сиротинко и му казали:

— Бъди ни като по-голям брат, и ние през огън и вода ще минем за тебе!

Сиротинко им благодарил, замислил се и се съгласил. Решили още същата нощ да пируват. Поднесли на Сиротинко вълшебна чаша: налят ли в нея вино, златна ставала, налят ли вода, сребърна ставала. Чашата се падала на главатаря.

На сутринта Сиротинко прибрал чашата в джоба си.

Изминал един месец.

Сиротинко отишъл при братята и им казал:

— Дайте ми осемте гроша, да ги занеса на майка си.

— Твои са и парите ни, и целият ни имот. А твоята майка е и наша майка.

Извел Сиротинко своя буен кон, сложил му юздата и рекъл на братята:

— Чакайте ме след три дни, на четвъртия.

— Няма да мръднем оттук — казали разбойниците.

Пристигнал Сиротинко в къщи. Влетял в двора и скочил от коня си.

— Ето, майко, тия пари са за тебе.

Прекарал той с майка си три дни и казал:

— Аз трябва, майко, утре по пладне да замина. Опечи ми хляб за из път.

Опекла майката хляб и разни сладкиши, нагостила го на прощаване. Настъпило и четвъртото утро. Почнало да се зазорява вече, когато Сиротинко излязъл от къщи.

Слънцето изгряло и напекло. Спрял се Сиротинко край един ручей, разседлал коня си и го пуснал да пасе. Извадил кокошка и хляб и се озърнал да види няма ли да се покаже някой, та да не яде самичък. Гледа по едно време — точат се по пътя три коли и след тях — старец търговец. Колите били негови.

— Ела, старче, да хапнем заедно — поканил го Сиротинко.

И тъй като всичко било вече приготвено, той извадил чашата, налял в нея вино и казал:

— Пия за твое здраве, за нашата среща! — Изпил той виното и налял на търговеца. — Пий сега и ти!

А старецът грабнал чашата и я скрил в пазвата си.

— Моя е! — извикал той.

А точно в това време се задал пристава с дванадесет стражари.

Замахнал старецът към Сиротинко. Не се сдържал Сиротинко и го ударил. Закрещял търговецът, а приставът се намесил:

— Защо биеш стареца?

Търговецът викнал:

— Една чаша имам и нея иска да ми вземе!

— Чашата е моя! — казал Сиротинко. — Имам още такива.

Взели им чашата. Дали на Сиротинко три месеца срок и му заповядали да си доведе двама заложници. Ако след три месеца донесе още две такива чаши, ще обесят търговеца за лъжа, не донесе ли, ще обесят неговите заложници.

Пристигнал надвечер Сиротинко при братята. Дотърчали те, помогнали му да слезе от коня. Сиротинко бил тъжен.

— Защо си натъжен? — попитали го братята.

— Най-напред да вечеряме — отговорил Сиротинко, — после ще ви разкажа.

Навечеряли се. Разправил им Сиротинко всичко от край до край и добавил:

— Трябва да отидете вие вместо мене.

— Защо си се разтъжил? Тръгни да търсиш чаши. Пак ще се видим и всичко ще свърши добре.

Тръгнал Сиротинко да търси чаши. Вървял, вървял, пристигнал на разсъмване в едно село и видял една бабичка — вдовица, да преде.

— Майко, в името на майчината любов нека вляза, моля ти се, да си почина, изморен съм. Ще заспя от бръмченето на твоето вретено.

Бабичката се съгласила. Легнал Сиротинко и заспал. Изведнъж чува — бабичката плаче и нарежда. Събудил се Сиротинко — навън било вече пладне — и попитал:

— Защо плачеш? Ако не съм ти драг, кажи, ще си отида!

— Не, синко. Ей в тоя храм, в златен ковчег, лежи мъртъв синът на нашия цар. Всяка нощ оставят по един човек да пази ковчега, но никой още не се е върнал жив. Днес е редът на моя единствен син и аз плача, защото няма да го видя вече.

— Не плачи, ще отида аз вместо него — казал Сиротинко, — само че кажи преди залез-слънце да струпат пред вратите на храма триста тухли и ми дай да пия малко вино. Ти си легни и спи спокойно.

Отишъл той вечерта, тухлите били вече приготвени.

Влязъл в храма Сиротинко, наредил тухлите, повдигнал ковчега с покойника, сложил го върху тухлите, а сам седнал под купола, в нишата. Седи и чака.

Отгоре покойникът — отдолу Сиротинко. Станало късно, хората вече заспали, свещите били угасени и в храма долетял един гълъб.

— Колко е свободно днес, никой не пази! — продумал гълъбът и се превърнал на такава девойка, че всичко наоколо грейнало от красотата ѝ.

Изкачила се девойката при покойника, извадила два камшика, шибнала го с единия и момъкът оживял. На разсъмване девойката шибнала момъка с втория камшик и пак го умъртвила. Тогава Сиротинко изскочил и я сграбчил. Полетяла девойката нагоре и Сиротинко заедно с нея. Държи я той здраво, не я изпуска. Изплашила се девойката. „Загинах!“ — помислила си тя, хвърлила камшиците и отлетяла.

Зарадвал се Сиротинко, прибрал камшиците. Какво богатство! Излязъл той от храма. Срећнала го бабичката и така се зарадвала, че се хвърлила да целува краката му.

— Майко, дай ми да похапна — казал Сиротинко. — Целият съм вир-вода от пот голяма борба беше. Иди кажи на царя, че мога да съживя неговия син.

Отишла бабичката при царя. Царят толкова се зарадвал, че чак краката му се подкосили от радост.

— Само го съживи. Каквото поискаш, ще ти дам. Ако щеш, цялото ми царство вземи. И аз сам ще ти служа — казал той на Сиротинко.

Отишли в храма.

Сиротинко ударил с камшика царския син и той оживял. Зарадвали се всички и го повели към двореца. И не прегръщат царския син, а Сиротинко. Всички го молят:

— Кажи с какво да ти се отблагодарим?

Показал им Сиротинко чашата и ги попитал:

— Имате ли такава чаша? Дайте ми я.

— Не, нямаме такава чаша — отвърнали му те.

— Е, щом нямате, останете си със здраве — казал Сиротинко и си заминал.

Вървял, вървял що вървял, стигнал в друго царство. Гледа — хората ходят голи, както майка ги е родила.

Зачудил се Сиротинко:

— Какво става тук? Де се чуло и видяло това?

Царят на тази страна му обяснил:

— Виждаш ли онова царство от другата страна на морето? Там дрехи, колкото щещ, просто няма къде да ги дянат, така си и изгниват, а у нас пък житото гние, спарва се.

— Защо не направите размяна и не си докарате дрехи?

— Всичко потъва в морето.

— Аз ще отида и ще ви докарам — отсякъл Сиротинко.

— Ако докараш, каквото поискаш, ще ти дадем — отвърнал царят.

Натоварили кораби и отплавали.

Стои Сиротинко и гледа морето. Изведнъж от водата се показала ръка, а на нея — златна гривна. Ударил той ръката и от водата изплувала жена — за чудо и приказ! Всичко наоколо светнало. Сграбчил я здраво Сиротинко за ръката, държи я и не я пуска. Изплъзнала се тя все пак, оставила в ръката му само златната си гривна.

Преплавали корабите морето и се завърнали обратно, натоварени с дрехи.

Всички го питали зарадвани:

— Как да ти се отблагодарим за това?

— Имате ли такава чаша? — попитал ги Сиротинко.

— Не, нямаме.

— Видя се то какъв ми е късмета — рекъл Сиротинко и продължил нататък.

Вървял, вървял, прекосил цялото царство. Гледа — пред него се простира път, целият засаден с върби. На една от върбите била окачена за косите девойка хубавица със златни пантофки на краката.

— Спаси ме, избави ме от тая беда, свали ме оттук! Жена ще ти стана — извикала тя на момъка.

— А как да те снема?

— Ела по-близо, ще стъпя на раменете ти и ще сляза — отговорила тя.

Приближил се момъкът, застанал под върбата, а девойката така силно го ударила, че той потънал в земята. Много момци била погубила тя. Само че, Сиротинко успял да се измъкне и да я сграбчи за крака. Отлетяла девойката, но едната ѝ златна пантофка останала в ръцете му.

Тръгнал момъкът отново. Вървял, вървял, по едно време гледа — пред него градинка, а в градинката — къщичка. Пред къщичката седяла една бабичка.

— Каква правиш тук, майко? — попитал я Сиротинко.

— Виждаш ли онзи замък, синко? В него живеят три сестри и аз им прислужвам. Не съм бедна вдовица, имам си и дом, и семейство, но те ме отвлякоха и ме принудиха да им слугувам.

— А не може ли да видя тези сестри, но така, че да не ме забележат? — запитал момъкът.

— Защо да не може — отвърнала бабичката. — Ела с мене.

Завела го тя във високия замък.

А там имало сложена трапеза с различни ястия. Всичко било вече готово за вечеря. Скрила го бабичката под масата и излязла.

Дошли трите сестри.

— Хайде да вечеряме — казали те и седнали около трапезата.

— Е, да почнем наздравниците — рекла най-голямата сестра. — Аз обикнах един царски син, но родителите му ме разсърдиха и аз го убих. Всяка нощ го съживявам и на разсъмване отново го умъртвявам.

Ала яви се един момък и ме победи. Млад е той още, но ще порасне и ще стане такъв юнак, че сам срещу седем царства ще излиза. Да прием за негово здраве!

Втората казала:

— Аз едно царство морих от глад, друго — от студ. Победи ме един момък, златната ми гривна дори взе. Няма какво, юнак е, нека бъде жив и здрав.

А третата рекла:

— Какво има тук за чудене? Изглежда, че същият този момък ми смъкна от крака пантофката. Дано и тя му донесе щастие. Да прием за негово здраве!

Излязъл тогава пред тях Сиротинко и казал:

— Хайде налейте и на мене да пия, да ви благодаря!

— Защо си дошъл тук? — попитали го сестрите.

А в това време Сиротинко видял, че на масата имало от същите чаши, каквито той търсел.

— Ето за такава чаша съм дошъл — отговорил той.

По-големите сестри заръчали на най-малката:

— Иди му донеси, ако иска, и четиридесет чаши!

Взел Сиротинко и четиридесетте чаши и си тръгнал.

Минал покрай царя, на когото спасил корабите и докарал дрехи, и му казал:

— Вземи тая чаша за спомен от мене. И му дал една чаша.

Минал покрай оня цар, на когото съживил сина, и му казал:

— Ето и на вас две чаши.

И все пак Сиротинко бил замислен. Мъчел се той да си спомни кога е тръгнал и колко време му остава още от срока, за да не погуби побратимите си.

Пресметнал, че има още девет дена път, а до срока му остават само четири дни. Какво да прави, как да спаси побратимите си?

— Защо си толкова натъжен? — попитал го царят.

— Как да не съм натъжен — двамата си братя губя, заради мене ще загинат, ако не стигна навреме, а имам още девет дена път.

— Успокой се — рекъл царят, — за девет часа ще бъдеш там. Яж, пий и се весели, аз ще се погрижа за всичко.

Царят заповядал да извикат девойката Пашкунджи.

— Къде да го отнеса? — попитала тя.

Момъкът ѝ разправил.

— За три часа ще пристигнем — казала Пашкунджи, — нека само се наям, както трябва.

— Привържи се за мене с въже, но гледай да е по-здрово. Знай, че при всяко мое подсвиркване духва такъв вятър, че буквите дървета остават без клони — толкова силно се удрят едно о друго.

Привързал се здраво Сиротинко. Литнала Пашкунджи, хвърчи като вихър.

А там вече били завързали очите на разбойниците — побратимите му, и попът се готвел да им чете предсмъртна молитва — щели да ги бесят.

Врълетяла изведнъж Пашкунджи, пернала с крило попа и той се преметнал, после дръпнала превръзката от очите на братята.

Видели се тримата побратими и се забравили от радост.

Съдията заповядал веднага да обесят търговеца и цялото му богатство да дадат на братята. Сиротинко казал:

— Не ни трябва неговото богатство, раздайте го на вдовиците и сираците.

И аз бях там, ядох и пих до насита, а като се върнах като че ли нищо не е било.

ТРЕСКО И КОРА

Имало едно време един богат селянин, такъв скъперник, че ни един ратай не се задържал повече от месец-два при него. Седем кожи смъквал господарят от работниците, а ги хранел така, че едва се държали на крака.

По цялата околност се разнесла лошата му слава. Както и да примамвал хората, каквото и да им обещавал, никой вече не му вярвал, никой не искал да се цани у него. А времето — тъкмо за нивата. Другите стопани орат и сеят, само неговата работа стои. Какво да прави?

Решил селянинът да отиде в едно далечно село.

„Там никой не ме познава — мислил си, — може би ще подмамня някого за ратай.“

Тръгнал той на разсъмване. Вървял с бързи крачки и все пак нощта го заварила на път. И то — в една голяма гора. Седнал на кръстопътя на едно пънче. Седи и въздиша.

Изведнаж наблизко нещо зашумяло, сякаш някой раздухвал ковашки мях.

Селянинът подигнал глава и гледа — между дърветата се мярка или голяма птица, или просто някаква сянка. И нечий глас пита:

— Защо въздишаш, братко? Да не те е сполетяло нещастие?

— Такова нещастие, че дори горският старец не може да ми помогне отвърнал селянинът.

— Ами ако ти помогне? Кажу какво има.

— Трябва ми такъв ратай, който по-малко да яде и да пие, а повече да работи.

— Та това е лесна работа. Ела в четвъртък точно в полунощ на тоя кръстопът и изсвири по-силно. При теб ще се яви горският старец, може би двамата ще се спогодите. Само вземи със себе си един черен заек. За черен заек той ще ти даде, каквото поискаш.

И пак нещо зашумяло в клоните — също като в ковачница, когато калфата надуе меха. И утихнало.

А селянинът останал да седи на пънчето до разсъмване и тръгнал бавно към къщи.

Дочакал той четвъртъка и се приготвил да отиде в гората, на същия кръстопът.

„Само — мисли си — отде да намеря черен заек? Нищо, вместо заек ще му занеса черен котарак. В тъмнината може да не го забележи.“

Уловил той един черен котарак, пхнал го в чувала и потеглил на път. На кръстопътя се спрял и изсвирил. Никой не се обадил. Още веднъж изсвирил. Пак никакъв отговор. За трети път изсвирил. Тогава иззад едно дърво излязъл самият горски старец.

— Какво искаш? — попитал той селянина.

— Нося за продан един черен заек.

— А какво искаш за него?

— Един ратай и една ратайкиня. Само че такива, които ще ми работят, а не ще искат да ядат.

— Може — рекъл горският старец. — А за колко години ги ценяваш?

— Ако питаш мене, за цял живот — отвърнал селянинът.

— Не, тая работа тъй няма да стане — казал старецът. — Да се уговорим за седем години. А след седем години ти ще ми донесеш седмата част от онова, което ратаят и ратайкинята са ти изработили. Щом ми го донесеш — ще ги оставя у тебе още седем години. Е, как, съгласен ли си?

— Добре, съгласен съм! Само че трябва да видя какви са работниците. Защо ще купувам котарак в чувал... — рекъл селянинът и веднага си прехапал езика: спомнил си какво имало в неговия чувал.

— Чакай, чакай — разтревожил се горският старец, — защо споменаваш тук за котарак?

— Не, аз само тъй, заради приказката — отвърнал селянинът. Искам да кажа: ще дойдат ли ратаят и ратайкинята? Бих желал най-напред да ги видя...

— Е, за туй няма да се караме — казал горският старец и изчезнал зад дървото.

След минута се явил отново — с чувал на гърба.

— Ето ти ратая — рекъл и изтърсил от чувала една треска колкото хурка.

Селянинът тъкмо отворил уста и искал да каже: „Ти подиграваш ли се с мен, или що?“ — и гледа — пред него вече стои снажен, широкоплещест момък.

В това време горският старец пак изгърсил чувала и оттам паднала една кора от дърво, голяма колкото вретено.

— Ето ти и ратайкинята — казал той.

И щом казал това — пред селянина израснала една тънка, висока девойка.

— Ех, какви славни работници! — рекъл старецът. — Ако искаш, дърва пренасяй с тях, ако искаш — земята ори! Ядене и пиене никога няма да ти искат. Само през лятото, когато е най-горещо, плисни им по една-две кофи студена водича да не се разсъхнат — и повече не се грижи за тях. Добри работници! Е, как, ще подпишем ли спогодбата?

— Че защо да не подпишем? Ще подпишем — казал селянинът.

Горският старец му пъхнал една хартия, селянинът сложил на нея кръст вместо подпис (той бил неграмотен), дал чувала с черния котарак и забързал към къщи с новите си ратаи.

Само на тръгване се обърнал и попитал:

— А как да ги наричам?

— Наричай ги Треско и Кора — рекъл старецът.

Започнали новите ратаи да работят на селянина. От сутрин до вечер се трудят и на полето, и вкъщи. Ядене и пиене не искат, а всякаква работа вършат. Само в най-голямата жега ръцете и нозете им ще почнат да поскърцват, но селянинът ще ги облее с вода и те пак продължават работата, — като че нищо не е било.

Ратаят и ратайкинята работят, а селянинът богатее. Всяка година богатството му се увеличава с по един чувал жълтици. За седем години натрупал седем чувала злато.

Дошло време да се заплати, както било уговорено. А на селянина му се свидят парите. Шегата ли е — цял чувал жълтици да даде! Какво да прави?

Мислил той, мислил — и намислил. Напълнил цял чувал с парчета от счупени глинени съдове и го отнесъл в уреченото време на горския кръстопът.

„Дано мине някак си! Не е господарско окото на горския старец. Оня път той взе чувала и не надникна в него, може и сега да не погледне!“

И тъй, донесъл селянинът чувала на определеното място, а горският старец вече го чакал.

— Дойде ли — попитал.

— Дойдох, както виждаш — отвърнал селянинът.

— Донесе ли? — попитал пак горският старец.

— Донесох — рекъл селянинът.

— А какво си донесъл? Да няма котарак в чувала?

Селянинът загубил и ума, и дума. Но се престорил на спокоен.

— За какъв котарак споменавах? — попитал.

— Не, аз само тъй, заради приказката — казал старецът. — Дай чувала.

Взел той чувала и го разтърсил така, че глинените парчета задрънкали, но не го развързал.

— Добре — рекъл на селянина. — Никой от нас няма да се обижда. Ти се разплати с мен — и аз не ще ти остана дължен.

Хукнал селянинът към къщи, от радост не усеща земята под нозете си.

„Ех — помислил си, — всичко мина благополучно. За втори път измавих горския старец!“

На другия ден рано сутринта излязъл на полето да види как работят неговите ратаи.

Но те не се виждали никъде.

— Какво ли е станало с тях? — учудил се селянинът. — Да не би днес да са се успали? Ще отида да ги събудя.

Отишъл той при плевника, дето ратаите винаги спели.

— Хей — извикал, — ставайте, ленивци! Но ратаите не се обаждат.

Селянинът бутнал вратата. Какво е това? В плевника няма никой. Нито ратая, нито ратайкинята. Само в ъгъла лежат една гнила треска и къс брезова кора.

Почесал се селянинът по тила.

„Виж го ти стареца как ме изигра! Право си е — не ми остана дължен! Но нищо, все пак седемте чувала с жълтици си остават при мен!“

Изтичал той в килера — да се порадва на жълтиците, да му олекне на душата. Гледа, а в чувала — само гнила смет и сухи брезови листа.

ВЪЛШЕБНАТА КУТИЙКА

В един топъл и приятен след обед Багдадският халиф Тасид се беше излегнал удобно на меките възглавници на миндерлъка и се мъчеше да прогони дрямката, която тежеше на очите му. Пушеше от наргилето, направено от слонова кост, пиеше големи глътки кафе, което неговият черен слуга му поднасяше с дълбок поклон и самодоволно потъркваше брадата си, мляскайки от удоволствие.

В такива часове той ставаше много добър и всеки можеше да говори с него. Затова великият везир го посещаваше всеки ден по това време. И тоя ден той дойде, но беше много загрижен. Халифът, който много обичаше своя везир го запита:

— Защо си загрижен толкова, мой велики везиру?

Везирът се поклони дълбоко и отговори:

— Долу, пред двореца, има един камилар, който продава чудни неща. Бих искал да си купя нещо, но нямам в себе си пари. Искан да зарадвам жена си с някой скъп подарък.

Халифът, който искаше да зарадва своя везир, изпрати слугата си да доведе камиляря-търговец.

Камилярят стоеше смирено пред халифа. Той беше дребен и пълен мъж, с почерняло лице и изпокъсани дрехи. Носеше един сандък, в който лежаха различни украшения — перли, пръстени, обици, огнестрелни пистолети, ками и много други неща.

Халифът и везирът прегледаха с любопитство стоката, купиха за себе си по един хубав пистолет, а за жената на везира една чудна огърлица.

Когато търговецът затваряше сандъка, халифът забеляза едно чекмедже и попита:

— И в това ли чекмедже има стока за продаване?

— Има, господарю мой — отвърна камилярят и извади малка кутийка, в която имаше черен прах и едно писмо, написано на език, който нито халифът, нито везирът разбираха.

— Аз получих тия две неща от един търговец от Мека, който ги намерил на улицата — каза камиларят. — Не зная какви са и за какво служат, но знам, че имат голяма цена. Така ми каза търговецът.

Халифът, който обичаше да притежава старинни предмети купи кутийката и писмото от камиларя. Когато останаха сами с везира той си помисли: „Колко много бих желал да узная съдържанието на това писмо! Може би то крие някаква тайна, някаква човешка трагедия!“ Халифът запита великия везир дали не познава някого, който би могъл да разчете написаното в писмото.

— Велики господарю, в твоята велика пустиня живее човек на име Селим Учения, който разбира всички езици. Нареди да го извикат. Може би той ще разчете писмото — каза везирът.

Халифът изпрати да доведат Селим Учения и когато той застана пред него го попита:

— Селим, говори се, че си много учен. Погледни това писмо и кажи, можеш ли да го разбереш. Ако го прочетеш, ще получиш от мене една нова празнична дреха, но ако не можеш — ще получиш дванадесет камшика и двадесет и пет ритника, за това, че се кичиш с името Селим Учения.

Селим се поклони до земята и смирено отвърна:

— Нека бъде волята ти, господарю!

После взе писмото и дълго го разглежда. Взирайки се във всяка буква, той неочаквано извика:

— Господарю, това е латинско писмо! Ако не е така аз ще позволя да ме обесят.

— Кажи какво пише, щом го разбираш! — каза нетърпеливо Халифът.

Селим погледна още веднъж писмото и зачете: „Човече, ти, който намериш това писмо и тази малка чудодейна кутийка, благодари на Бога за неговата милост. В тази малка кутийка е силата на Всевишния. Онзи, който смръкне от този прах, намираш се в тази кутийка и каже единствената дума «Мутадор», ще се превърне в каквото животно пожелае и ще може да разбира езика на животните. А когато отново поиска да добие човешкия си образ, ще трябва да се обърне на изток, да се поклони три пъти и три пъти да изрече тайнствената дума: «Мутадор». Но се пази, човече, когато се превърнеш вече в животно, да не се засмееш, защото чудодейното действие на думата ще изчезне

от паметта ти. И тогава ти никога не ще можеш да кажеш вълшебната дума и ще останеш до края на дните си в образа, в който си се превърнал... Ще останеш завинаги животно...”

Когато Селим Учения прочете писмото, падна пред краката на халифа и радостен от успеха си каза:

— Господарю мой, кълна се, че прочетох всичко, което беше написано в писмото.

— Стани! — заповяда халифът. — Закълни се, че никому няма да откриеш тайната на това писмо.

— Заклевам се, господарю! От днес нататък устата ми ще бъде заключена и никой никога не ще изтръгне дума за това, което пише в писмото.

— А сега, като награда, вземи тези богати дрехи и си върви с добро! Когато халифът остана сам със своя везир, потупа го по рамото и радостно му каза:

— Ето, това се казва покупка, Мандзор! Видя ли, за толкова малко пари какво ценно нещо купихме. Знаеш ли сега как бих искал, поне за няколко мига, да бъда животно. Утре сутринта ти ще дойдеш при мен и заедно ще отидем на полето, ще смръкнем от праха в чудодейната кутийка и ще разберем какво си говорят водата, гората, полето...

На другия ден, когато слънцето целуна високите минарета на багдадските джамии, халифът вече очакваше своя велик везир. Гореше от желание час по-скоро да разбере какво си говорят животните.

Когато везирът дойде той скри чудодейната кутийка в пояса си и каза на свитата, че днес ще излезе сам, придружен от великия везир. И двамата, и халифът и везирът, изпълнени с едно и също желание, напуснаха двореца и тръгнаха към полето. Везирът предложи да отидат към блатото, където бе виждал много щъркели, които със своето тракане с човките си, винаги привличаха вниманието му. Когато бяха вече там, видяха един щъркел, който, изправен на един крак, тракаше с клюна си. Над него летеше друг щъркел.

— Заклевам се в брадата си, че тези щъркели водят много интересен разговор — каза везирът. — Какво ли би станало, ако и ние се превърнем в щъркели? Ще научим какво си говорят, а това е тъй интересно.

— Речено-сторено! — отвърна халифът. — Преди това обаче нека разберем как ще се превърнем отново в човеци. Запомни добре, че ще трябва да се обърнем на изток и по три пъти да се поклоним и изречем тайнствената дума „Мутадор“. Така отново ще станем пак халиф и везир. Но, в името на Бога, да не се засмеем, защото сме загубени. Ще останем завинаги щъркели. Запомни добре това, везире мой!

Докато халифът говореше, забеляза, че щъркелът, който летеше, кацна на земята и доближавайки се до другия щъркел, затрака с дългия си червен клюн. Той бързо извади кутийката от пояса си, отвори я и смръкна от черния прах. След това я подаде на везира и двамата едновременно извикаха: „Мутадор!“.

Миг след това краката на халифа и везира почнаха да изтъняват. Червените красиви пантофки на халифа започнаха да се обезформяват и се превърнаха в червени щъркелови крака. Ръцете им се превърнаха на криле, шиите им се издължиха, а телата им се покриха със снежнобяла перушина. И двамата се превърнаха в красиви щъркели.

— Вие имате чудно хубава човка, господин везир — каза халифът. — Никога през живота си не съм виждал по-прекрасна човка.

— А аз, ако смея да кажа истината, смятам, че ваше величество изглежда много по-хубав като щъркел, отколкото като халиф — отвърна везирът. — Нека отидем при щъркелите, за да видим дали ще можем да разберем нещо от техния език.

И двамата нови щъркели — халифът и везирът се приближиха към щъркелите, които грижливо чистеха с клюнове перушината си.

Изненадани, чуха следния разговор:

— Добро утро, госпожа Дългокракова! Толкова рано и вече сте на блатото — каза единият щъркел.

— Добро утро, драги Червеноклюнецо! Аз си набавих вече вкусна закуска. Може би искаш едно парченце от моя гущер или една вкусна жабешка кълчица? — отговори другият щъркел.

— Благодаря, много благодаря! Днес нямам никакъв апетит. Аз тръгнах към блатото с друга цел. Днес трябва да танцувам пред гостите на баща ми и затова дойдох тук, да мога насаме да се упражнявам.

— Не искаш ли да ти помогна?

— С най-голямо удоволствие!

Двата щъркела заскачаха по на един крак из полето. Халифът и неговия везир ги гледаха учудено. Когато те заподскачаха от един крак на друг, неудържим смях се изтръгна от гърдите им.

— Това е удоволствие, което с нищо не може да се купи — каза радостно халифът. Жалко, че с нашия смях ги уплашихме, иначе те щяха и да запоят.

В този миг великият везир си спомни с ужас, че смехът беше забранен. Изтръпнал от страх той сподели опасенията си с халифа.

— Дявол да го вземе! Помъчи се по-скоро да си спомниш тази проклетата дума, защото аз я забравих. Побързай, че иначе сме загубени! Ще останем цял живот щъркели — извика халифът.

Двамата се обърнаха на изток и започнаха: „Му... му... му...“. Кланяха се толкова ниско, че човките им се удряха в земята. „Му... му...“, но тайнствената дума беше изчезнала завинаги от паметта им.

И така халифът на Багдад и неговия везир останаха щъркели... Преобразените в щъркели халиф и везирът заскитаха из полето, търсейки изход да се спасят от печалната си участ. Не знаеха как да излязат от кожата на щъркели, не можеха да отидат в града и да кажат: „Трак, трак, трак..., аз съм халифът на Багдад. Трак, трак, трак..., аз съм неговият велик везир“. Кой би повярвал, че един щъркел управлява града?

Така преминаха много дни в печал, в скитане, дори и в глад, защото не знаеха още да си служат с дългите си човки. Гушците и жабите не можеха да възбудят апетита им, защото никога досега не бяха яли такива неща. Единствената им утеха беше тази, че можеха да летят във висините. И всеки ден те дълго летяха над Багдад, извиваха се над двореца, кацаха по покривите, за да видят какво става в града. Така през първия ден забелязаха голямо спокойствие из улиците. По лицата на хората се четеше загриженост. През четвъртия ден обаче, когато летяха над двореца, те забелязаха голямо шествие. Един мъж в златна пурпурна мантия яздеше на украсен със скъпоценности кон и беше заобиколен от много слуги. Жителите на Багдад тичаха след него и викаха: „Да живее Мизра! Новият господар на Багдад!“.

Двата щъркела кацнаха на покрива на двореца и халифът каза:

— Знаеш ли защо съм тъй опечален и учуден, велики везиру? Този Мизра е син на моя смъртен враг, магьосника Кашмур, който веднъж люто ми се заклани да ми отмъсти. И сега разбирам, че той е

бил продавачът на вълшебната кутийка и писмото. Той изпълни заканата си. Но аз не губя кураж, спътнико мой. Не трябва да се отчайваме! Ела с мен да идем на гроба на Аллах. Там ще се помолим. Може би той ще се смили и ще ни освободи от магията на злия магьосник.

Поглеждайки за последен път към бляскавото шествие и към онзи, който ставаше халиф на Багдад, двата щъркела литнаха към Медина. Трудно им беше, защото още не бяха свикнали и нямаха опитността на другите щъркели.

— О, господарю, прости ми, но не мога повече да издържам! — каза великият везир. — Ти летиш много бързо и аз вече не мога да те следвам. Много съм уморен, а и вече е нощ и ще направим добре, ако кацнем и си потърсим място за спане.

Халифът го послуша. Спуснаха се към долината и кацнаха на една изоставена кула, която някога била дворец, в който имало много злато и разкош. Те потърсиха място за нощуване. Везирът страхливо се оглеждаше и предпазливо пристъпваше.

— Боже господи! — каза халифът. — Не е ли глупаво и смешно за един везир, а още повече за един щъркел, какъвто си ти, да се страхува от привидения?

— Чух вопли и плач и затова се спрях — отвърна везирът.

Халифът се послуша и ясно чу плач, който не приличаше нито на човешки, нито на животински. Сред пълната тишина той наостри слуха си да разбере откъде идва този плач. Великият везир, треперейки от страх, побутна халифа с човката си, сякаш бе човек, който в момент на опасност, искаше да се хване за по-силния.

— Трябва да открием откъде идва този плач — каза решително халифът и тръгна напред в тъмнината. След него тръгна и везирът. Преминаха през няколко запустели зали и се спряха пред една врата. Залата, която се откри пред тях, беше осветена от бледа светлина, която идваше от малко, полуразрушено прозорче. Те се спряха изумени. На пода стоеше голяма кукумявка, вперила големите си очи към тях. Обилни сълзи се лееха от очите ѝ и някакъв тъжен, сподавен вик на болка и мъка излизаше от гърдите ѝ. Когато кукумявката забележа двата щъркела радостен вик се изтръгна от човката ѝ. Повдигна крилото си избърса сълзите си, направи няколко крачки към тях и на чист арабски език каза:

— Добре дошли, мили щъркели! Вие сте добър знак за моето освобождение, защото щъркелите носят щастие, а то ми е предсказано преди много време.

Халивът и везирът я гледаха учудени. Когато изненадата им премина халифът излезе напред, като господар и каза:

— Кукумявке, твоите думи ме карат да мисля, че ни очаква някаква голяма неприятност. Знай, че твойта надежда за спасение е напразна. Ти сама ще видиш нашата безпомощност, след като чуеш печалната ни история.

Кукумявката се приближи до тях и ги помоли да разкажат историята си.

Халифът зараказва онова, което ние дотук знаем.

След като халифът свърши своя разказ, кукумявката му каза:

— Чуите сега моята история, за да видите, че аз съм не по-малко нещастна от вас. Баща ми е цар на Индия. Аз, неговата единствена дъщеря, се казвам Луса. Магьосникът Кашмур, който ви омагьоса, направи и мен нещастна, като ме преобрази в тази отвратителна птица. Един ден той дойде при баща ми и ме поиска за жена на своя син Мизра. Моят баща, който знаеше какво ме очаква, ако стана жена на сина му, не само че отказа, а го изхвърли по стълбите навън. Злият Кашмур се закани да отмъсти и изпълни заканата си. Той се преобрази на роб и постъпи, без никой да го познава, на работа в двореца. Един ден след разходка в градината, аз, ожадняла, поисках да пия вода и злият магьосник ми поднесе питие, с което ме превърна в това отвратително същество. И когато от ужас припаднах, той ме взе на ръце и ме донесе тук, в този запустял замък. Преди да си отиде със страшен заповеднически глас каза: „Ти, или ще останеш тук ненавиждана от всички животни до края на живота си, или ще се согласиш да станеш жена на сина ми!“. „Да стана жена на сина на най-злия магьосник! Не, никога!“ — извиках аз изнемощяла. „Тогава ще свършиш дните си тук, в този запустял замък! — извика страшно той. — Така аз ще си отмъстя на твоя горд баща“. От тогава минаха много месеци и аз, самотна и печална, живея като затворница сред развалините на тази кула, далеч от света, като плашило дори и на най-страшните животни. Красотата на природата за мен е скрита, тъй като денем очите ми са слепи. А през нощта, когато ги отварям, аз не мога

да видя нищо от тази красота, защото тя вече е изчезнала. Не съм ли по-нещастна от вас?

Омагьосаната принцеса завърши разказа си и изтри с крило разплаканите си очи.

Съдбата на нещастната принцеса трогна халифа и той за миг забрави своето нещастие. Остана дълго замислен и накрая каза:

— Ако не се лъжа, между твоето и моето нещастие има някаква връзка, но как можем да намерим ключа на тази загадка?

— О господарю, и аз мисля така! Вярвам, че вие сте моят спасител, защото от малка ми е предсказано да изживея това нещастие — казала принцесата. — Знам, че съдбата ми е предопределила да бъда спасена от един щъркел, който ще ми донесе голямо щастие. Сигурно вие знаете как ще ме спасите?

— Какво можем да направим ние — обикновени, безсилни щъркели? Как можем да те спасим? Как мислиш, че можем да ти помогнем?

— Почакайте! Магьосникът, който ни омагьоса идва тук всеки месец. Не много далече от тук има друг салон. В него злият магьосник се среща със своите побратими. Там те произнасят онези думи, от които зависи съдбата на много нещастници като нас, омагьосани от Кашмур. Сигурно те ще произнесат и думата, която вие сте забравили — каза принцесата.

— О, скъпа принцесо! Кажи ми кога ще дойде той и къде е салонът, в който се събират?

Омагьосаната принцеса помълча и нерешително подхвана:

— Не искам да ме разбирате зле, но бих изпълнила вашето желание само при едно условие.

— Кажи го! На всичко сме готови! — извика халифът.

— И аз искам да бъда освободена. Искам да се избавя от този запустял замък — промълви принцесата.

— Как можем да ти помогнем, принцесо? — запита халифът.

— Това може да стане, ако единият от вас поиска ръката ми и ме вземе за жена!

— Велики везире! — каза халифът. — Ти можеш да направиш това. Ти си мил и красив, а при това вземаш за жена една принцеса.

— А от къде личи, че принцесата е красива? — запита везирът. — Това е все едно да купуваш котка в чувал. Не бих се съгласил за

нищо на света да взема за жена една кукумявка.

Халифът разбра, че неговият везир по скоро ще остане щъркел, отколкото да се ожени за кукумявката и затова реши сам да поеме това тежко задължение. Нещастната принцеса искрено се зарадва от решението на благородния халиф.

— А сега ми кажи кога ще дойде Кашмур, злият магьосник? — запита я той.

— Тази нощ! — отвърна принцесата. — А сега елате с мен, за да се скрием в залата, където те се събират и да дочакаме идването им.

След няколко минути те кацнаха на гредите в салона, откъдето можеха да наблюдават всичко, каквото ставаше в силно осветената зала. В средата беше поставена кръгла маса, наредена с много ястия, а на миндерлъците около нея бяха насядали осем души. В единия от тях халифът позна камиларя-търговец, който му продаде чудодейната кутийка с тайнствения прах. В този момент един от мъжете се обърна към камиларя и го помоли да разкаже какво е правил в последно време. Камиларят се усмихна и разказа историята за халифа и неговия велик везир.

— Каква дума им препоръча да казват? — запита единият от магьосниците.

— Една много трудна, латинска дума. Една дума, която мъчно се помни.

— Как се казва?

— Мутадор!

Когато халифът и великият везир чуха забравената от тях тайнствена дума, едва не издадоха присъствието си от радост. Те бяха готови да разперят за последен път криле и да литнат над главите на злите магьосници. Но не направиха това, защото с тях беше бедната и нещастна принцеса, на която бяха обещали спасение.

Те сдържаха радостта си и предпазливо слязоха от гредите. После се втурнаха с бързи крачки навън, така че кукумявката с мъка ги догони.

Когато бяха далеч от запустелия замък, халифът-щърк се обърна към кукумявката и нежно ѝ каза:

— Спасителко наша, в знак на дълбока и искрена благодарност вземи моята ръка и ме приеми за твой съпруг.

Кукумявката радостно запърха с крилете си.

— А сега — обърна се халифът към своя везир — да побързаме да изречем тайнствената дума, за да се превърнем отново в човеци.

— Мутадор! — прошепна тихо великият везир, мъчейки се да запомни добре тайнствената дума, заради която щяха да останат завинаги щъркели.

После и двамата се обърнаха на изток, вдигнаха ръце към небето, поклониха се три пъти до земята и високо произнесоха: „Мутадор, Мутадор, Мутадор“. И о, чудо! В миг те се преобразиха отново в човеци! От щъркелите нямаше и следа. Вместо тях, отново стояха един срещу друг халифът и неговият велик везир, радостни, че отново виждаха Божия свят през човешки очи.

И давайки простор на своето щастие те се прегърнаха сърдечно.

Какво бе учудването им, когато се обърнаха към кукумявката и вместо страшното и отвратително животно, което всяваше страх със своите големи изпъкнали очи, видяха пред себе си прелестна млада девойка, облечена в скъпи дрехи. На лицето ѝ грееше чудна усмивка, очите ѝ светеха като слънчеви лъчи. Сияеща от радост тя се обърна към халифа и му протегна ръка.

— Нима не познаваш своята жена, господарю мой? — каза тя. — Аз съм омагьосаната принцеса, която дължи избавлението си само на теб.

Халифът не вярваше на очите си. Той бе заслепен от красотата ѝ. Взе ръката на принцесата и радостно каза:

— Да бъде благословен Аллах, че станах щъркел! Защото, ако не бе такава волята му, аз никога нямаше да имам това щастие, което сега притежавам!

След всичко това, което така неочаквано се случи, тримата решиха да се завърнат в Багдад, колкото може по-бързо. Халифът, не само че намери в пояса си вълшебната кутийка, но и намери там торба с жълтици, с които накупи всичко, необходимо за път. Гореше от желание да види как народът му ще го посрещне. Искаше да разбере с каква привързаност ще му се отплати за всички добрини, които той бе правил за него през времето, когато управляваше Багдад.

И не се излъга.

Пристигането му в Багдад предизвика радостна изненада. Всички го смятаха за умрял и сега бяха доволни и щастливи, че виждат отново любимия си господар. В същото време хората намразиха още

повече измамника Мизра и баща му — злият магьосник Кашмур. Предвождан от своя добър халиф, народът нахлу в двореца и плени старият магьосник и сина му, които виждайки пред себе си преобразования халиф и красивата принцеса, затрепериха от страх. Кашмур бе окован във вериги и затворен в същата запустяла кула, където младата принцеса беше прекарала дълги и мъчителни месеци, преобразена като кукумявка.

Синът му, Мизра, който не бе по-добър от баща си, и с измама и подлост бе заграбил халифския престол, трябваше да избере: или да бъде убит, или да смръкне от черния прах от чудодейната кутийка и да се преобрази в щъркел, както баща му преобрази халифа и неговия везир. И тъй като животът му беше по-мил, той прие второто наказание. Пред очите на всички смръкна от черния прах и за миг от жестокия и хитър Мизра не остана нищо.

Вместо него един дългоклюнест щъркел разпери криле, готов да литне. Халифът обаче заповяда да го хванат и поставят в кафез, който да закачат в градината ма двореца.

Дълги години халифът живя в щастие и радост със своята млада и прелестна жена. Но най-приятни и весели бяха следобедните часове, когато великият везир идваше на гости. Тогава винаги говореха за своите приключения, които бяха преживели като щъркели. При тези спомени халифът започваше да се смее и винаги напомняше на своя велик везир, че никога не е виждал по-красив щъркел от него. Увлечен по далечния спомен, той ставаше и започваше да скача на един крак като щъркел, размахваше ръцете си като криле, кланяше се на изток и подканяше своя везир заедно с него да вика: „Му..., му..., му...“. Тази дума им напомняше за онзи страшен миг, когато бяха забравили тайнствената дума „Мутадор“ и щяха да останат завинаги щъркели. Какво ли щяха да правят, ако съдбата не бе ги изпратила в запустялата кула, където намериха принцесата, превърната в кукумявка, която сега се смееше на щъркеловата игра на халифа — любимата негова игра!

Тази игра много се хареса и на децата на халифа. Те я разказваха на своите приятели и от тогава най-голямата радост за децата е да играят на щъркели.

ПО ЗАПОВЕД НА ЩУКАТА

Имало едно време един дядо. Той имал трима сина: двамата били умни, а третият бил глупакът Емеля. Другите братя работели, а Емеля цял ден лежал върху печката и нищо не искал да знае.

Един ден братята заминали на пазар, а жените им, снахите, започнали да му подвикват:

— Отиди, Емеля, за вода.

А той им отвърща от печката:

— Не ми се ходи...

— Отиди, Емеля, че братята ти ще се върнат от пазар и няма да ти донесат армагани.

— Ех, добре де.

Слязъл Емеля от печката, обул се, облякъл се, взел ведрата за вода и брадвата и тръгнал към реката.

Направил дупка в леда, загребал вода с ведрата, поставил ги на леда, а сам започнал да гледа в дупката. И видял там Емеля една щука. Улучил сгоден момент и хванал с ръце щуката.

— Ех, каква рибена чорба ще стане!

Изведнъж щуката проговорила с човешки глас:

— Емеля, пусни ме във водата, ще ти потрябвам.

А Емеля започнал да се смее.

— За какво може да ми потрябваш?... Не, ще те занеса в къщи, ще кажа на снахите чорба да сварят. Вкусна чорба ще стане.

Щуката пак се примолила:

— Емеля, Емеля, пусни ме във водата, ще направя за тебе всичко, каквото пожелаеш.

— Добре, само че покажи преди това, че няма да ме излъжеш, ако те пусна.

Щуката го попитала:

— Емеля, Емеля, кажи — какво искаш сега?

— Искам ведрата сами да тръгнат за къщи и водата да не се разплиска...

Щуката му казала:

— Запомни ми думите: когато поискаш нещо, кажи само:

„По заповед на щуката да стане в минутата!“

Емеля изрекъл:

— По заповед на щуката да стане в минутата! Тръгвайте, ведра, сами за в къщи...

Едва изрекъл това, и ведрата сами тръгнали по баира. Емеля пуснал щуката в дупката, а сам тръгнал след ведрата.

Вървят ведрата през селото, народът се чуди, а Емеля върви отзад и се подсмива... Влезли ведрата в къщата и сами се качили на пейката, а Емеля се качил на печката.

Много ли, малко ли време се минало — снахите му рекли:

— Емеля, какво пак лежиш? Да беше отишъл дърва да насечеш.

— Не ми се ходи...

— Ако не насечеш дърва, братята ти ще се върнат от пазар и няма да ти донесат армагани.

Но на Емеля не му се слизало от печката. Спомнил си той за щуката и тихичко си рекъл:

— По заповед на щуката да стане в минутата! Иди, брадво, насечи дърва, а дървата нека сами в къщи да влязат и в печката да се пъхнат...

Брадвата изскочила изпод пейката и започнала да цепи дърва на двора, а цепениците сами влизали в къщи и се пъхали в печката.

Минало се що се минало и снахите пак рекли:

— Емеля, дървата се свършиха. Отиди в гората, насечи!

А той се протяга върху печката:

— А вие за какво сте?

— Как така ние за какво сме?... Да не е наша работа да ходим в гората за дърва?

— Не ми се ходи...

— Няма да получиш армагани.

Нямало какво да се прави. Слязъл Емеля от печката, обул се, облякъл се. Взел едно въже и брадвата, излязъл навън и се качил в шейната:

— Булки, я отваряйте портата!

А снахите му се присмели:

— Ти, глупчо, що се качи в шейната, без да впрегнеш коня?

— Не ми трябва кон.

Снахите му отворили портата, а Емеля рекъл тихичко:

— По заповед на щуката да стане в минутата! Тръгни, шейна, към гората...

Шейната сама изскочила през портата и препуснала толкова силно, че и с кон не биха я стигнали.

А за да се влезе в гората, трябвало да се премине през града. Тук Емеля доста хора посмачкал и понатъртил. Народът закрещял: „Дръжете го! Хванете го!“ А той препуска ли, препуска с шейната. Пристигнал в гората:

— По заповед на щуката да стане в минутата! Брадво, насечи по-сухи дърва, а вие, дърва, сами се изсипвайте в шейната и се завързвайте с въжетото...

Брадвата започнала да сече и цепи сухите дърва, а цепениците сами се засипвали в шейната и се завързвали с въжетото. След това Емеля заповядал на брадвата да му отсече една дебела тояга, която едва да се вдига. Качил се в шейната:

— По заповед на щуката да стане в минутата! Потегляй, шейна, за вкъщи...

Шейната потеглила към къщи. Пак преминал Емеля през оня град, където преди това посмачкал и натъртил толкова народ, а там вече го чакали. Хванали Емеля, задърпали го, започнали да го навикват и да го бият.

Видял той, че работата става дебела, и полекичка рекъл:

— По заповед на щуката да стане в минутата! Я, тояго, дай им да разберат...

Тоягата изскочила, че като почнала да ги налага. Народът хукнал да бяга, а Емеля се върнал в къщи и се качил на печката.

Минало що се минало — чул царят за лудориите на Емеля изпратил един офицер да го намери и да го доведе в двореца.

Пристигнал офицерът в това село, влязъл в тази къща, където живеел Емеля, и попитал:

— Ти ли си глупакът Емеля?

А той му отвърнал от печката:

— А на тебе какво ти влиза в работата?

— Обличай се по-бързо, ще те вода при царя.

— Не ми се ходи...

Офицерът се ядосал и му ударил една плесница. А Емеля тихичко промълвил:

— По заповед на щуката да стане в минутата! Тояжке, я го поочукай малко...

Тоягата изскочила, че като започнала да налага офицера, оня едва успял да избяга.

Царят се учудил, че офицерът му не могъл да се справи с Емеля, и изпратил при него най-важния си велможа:

— Да ми доведеш в двореца глупака Емеля, че иначе ще ти отсека главата.

Най-важният велможа накупил стафиди, сушени сливи, курабийки и пристигнал в селото, влязъл в къщата и започнал да пита снахите какво обича Емеля.

— Нашият Емеля обича, когато ласкаво го помолят и ален кафтан му обещаят — тогава той ще направи всичко, за каквото го помолят.

Най-важният велможа дал на Емеля стафиди, сушени сливи, курабийки и му казал:

— Емеля, Емеля, какво си легнал на тази печка? Я да отидем при царя.

— На мене и тук ми е топло...

— Емеля, Емеля, при царя добре ще те нахранят и ще те напоят, хайде, моля ти се, да отидем при него.

— Не ми се ходи...

— Емеля, Емеля, царят ще ти подари ален кафтан, шапка и ботуши.

Емеля доста се замислил:

— Е, хайде добре, ти върви напред, а аз след тебе идвам.

Тръгнал си велможата, а Емеля си полежал още малко и рекъл:

— По заповед на щуката да стане в минутата! Я, печко, тръгвай при царя...

Ъглите на къщата запукали, покривът се разклатил, стената изскочила и печката сама тръгнала по улицата, по пътя, направо при царя.

Царят погледнал през прозореца и се зачудил:

— Това пък що за чудо е?

Най-важният велможа му отговорил:

— Ами Емеля е тръгнал при тебе с печката си.

Излязъл царят на стълбите:

— Емеля, нещо много се оплакват от тебе! Много народ си изпомачкал.

— Че кой ги кара да се пъхат под шейната?

През това време от прозореца го видяла царската дъщеря Маря. Емеля я зърнал край прозореца и промълвил:

— По заповед на щуката да стане в минутата! Нека царската дъщеря да ме обикне...

И добавил:

— Тръгвай, печко, за вкъщи...

Печката се обърнала и тръгнала за вкъщи, влязла в къщата и си застанала на предишното място. И пак Емеля се заизтягал.

А в царския дворец — викове и сълзи. Маря, царската дъщеря, тъгува за Емеля, не може да живее без него, моли баща си да я омъжи за Емеля. Натъжил се царят, огорчил се и рекъл пак на най-важния велможа:

— Иди и ми доведи Емеля жив или мъртъв, че иначе ще ти отсека главата.

Накупил най-важният велможа разни сладки вина и гощавки, пристигнал в селото, влязъл в къщата и започнал да черпи Емеля.

Емеля се напил, наял се, главата му се замаяла и той легнал да спи. А велможата го качил в талигата и го подкарал при царя.

Царят веднага заповядал да донесат една голяма бъчва с железни обръчи. Вкарали в нея Емеля и Маря, царската дъщеря, насмолили бъчвата и я хвърлили в морето.

Много ли, малко ли време минало — събудил се Емеля и видял, че е тъмно и тясно.

— Къде съм попаднал?

А някой му отговаря:

— Мъчно и тежко ми е, Емеля! В бъчва ни насмолиха и ни хвърлиха в синьото море.

— А ти коя си?

— Аз съм Маря, царската дъщеря.

Емеля рекъл:

— По заповед на щуката да стане в минутата! Буйни ветрове, изкарайте бъчвата на сухия бряг, върху жълтия пясък...

Духнали буйните ветрове, морето се развълнувало: изхвърлило бъчвата на сухия бряг, върху жълтия пясък. Емеля и Маря, царската дъщеря, излезли от нея.

— Емеля, а къде ще живеем? Построй поне някаква къщичка.

— Не ми се строи...

Тогава тя започнала още по-силно да го моли и той казал:

— По заповед на щуката да стане в минутата! Построй се, каменен дворец със златен покрив...

Само като изрекъл това, появил се каменен дворец със златен покрив. Около него — зелена градина, в която цъфтят цветя и пеят птици. Маря, царската дъщеря, и Емеля влезли в двореца и седнали край прозореца.

— Емеля, а не можеш ли да се превърнеш в красавец?

Емеля не му мислил дълго:

— По заповед на щуката да стане в минутата! Да стана юначен момък — от красив по-красив...

И Емеля станал такъв, че с думи не можеш да го опишеш.

През това време царят излязъл на лов и видял, че се издига дворец, от който по-рано и помен нямало.

— Какъв е този невежа, дето е построил дворец в моите земи без мое разрешение?

И изпратил да разберат и разпитат кои са тези. Посланиците дошли, застанали под прозореца и заразпитвали.

Емеля им отговорил:

— Извикайте царя да ми дойде на гости и аз сам ще му кажа.

Дошъл му царят на гости. Емеля го посрещнал, завел го в двореца, настанил го на масата. Започнали да пируват. Царят яде, пие и не престава да се чуди:

— Кой си ти, юначни момко?

— А спомняш ли си глупака Емеля, който беше дошъл при тебе с печката си, а ти заповяда да го затворят заедно с дъщеря ти в една насмолена бъчва и да го хвърлят в морето? Аз съм същият този Емеля. Ако искам, цялото ти царство ще подпаля и разоря.

Царят много се изплашил и започнал да се моли за прошка:

— Ожени се за дъщеря ми, Емеля, вземи царството ми, само не ме погубвай!

Тогава те устроили голямо пиршество. Емеля се оженил за Маря, царската дъщеря, и започнал да управлява царството.

НЕНАСИТНИЯТ ПАК

В старо време живял в Елмазните планини ненаситният Пак. Каквото и да зърнел, всичко искал да вземе за себе си и все малко му се виждало.

Хванала се един ден в неговия капан пъстра катеричка, и то не обикновена, ами със сребърен косъм.

Зарадвал се Пак. Грабнал катеричката, искал да я убие. Изведнъж катеричката му заговорила с човешки глас:

— Не ме убивай, пусни ме. Ще ти дам в замяна сребро колкото поискаш.

— Колкото поискам ли? Направи така, че каквото допра, сребърно да става и никой, освен мене, да не може да вземе това сребро, тогава ще те пусна — казал ненаситният Пак.

— Да бъде както искаш — отвърнала катеричката.

Пипнал ненаситният Пак капана — станал капанът сребърен. Пуснал тогава Пак катеричката, забързал у дома. Тича, от радост загубил и ума, и дума.

Допрял вратата на къщата, тя станала сребърна пред него. Влязъл вътре, грабнал бърдучето за вода, станало и то сребърно. Събул си обувките — искал да ги остави пред прага — и обувките му станали сребърни и рогозката на пода, щом я докоснал Пак, се превърнала в сребро. Съвсем се побъркал ненаситният Пак от това богатство. Тича той из къщи, из двора и всичко с ръка допира. Тичал, тичал, уморил се и огладнял. Ама ето ти беля — всичката храна в сребро се превръща. Взел паничка ориз — и паничката, и оризът, и пръчиците за ядене тозчас станали сребърни. Яде му се на Пак, а не може. „Ще потърпя някак си — мисли си ненаситният Пак, — затова пък какво богатство си имам! Сега всички ще ми завиждат.“

И наистина — намерили се такива хора, които завиждали на Пак, но не задълго.

Почнали всички да забелязват, че дебелият Пак станал слаб Пак: от ден на ден все по-слаб и по-слаб ставал. Скоро измършавял съвсем.

Легнал ненаситният Пак в студеното си, твърдо сребърно легло и умрял от глад и студ.

КАК ЯЗОВЕЦЪТ И БЯЛКАТА СЕ СЪДИЛИ

Веднъж язовецът и бялката, като тичали по една горска пътека, намерили парче месо. Изтичали те при него.

— Аз намерих това месо! — вика язовецът.

— Не е вярно, аз намерих месото! — вика бялката, та се чува по цялата гора.

Язовецът настоява на своето:

— Аз го намерих! Няма защо да спорим напразно!

Бялката настоява на своето:

— Аз първа го видях!

Така се препирали те, препирали, малко останало да се сбият и все пак не могли да се споразумеят. Тогава язовецът казал:

— Да идем при съдията. Нека съдията да реши кой има право.

А съдия в тази гора била лисицата.

Изслушала лисицата язовеца и бялката, помислила малко и казала:

— Не е трудно да се отсъди кой от вас има право. Я ми дайте намереното месо.

Спорещите дали месото на съдията. Лисицата пак помислила малко и после казала:

— Месото принадлежи и на двама ви. Това парче ще трябва да се раздели на две равни части. Едната нека да вземе язовецът, а другата — бялката.

При тези думи лисицата разкъсала парчето на две части.

— Това е несправедливо — заскимтял язовецът. — Парчето на бялката е по-голямо.

— Ей сега ще поправим тази беда — казала хитрата лисица и бързо отхапала от дела на бялката доста голямо парче месо.

— Сега парчето на язовеца е по-голямо — завикала бялката. — Това не е справедливо!

— Няма нищо, тази беда ще поправим! Аз обичам всичко да е справедливо.

Като казала това, лисицата пак отхапала едно парче от месото, само че сега от дела на язовеца.

Сега се оказало, че парчето на бялката било по-голямо от онова на язовеца. Но лисицата не се смутила и отхапала от парчето на бялката.

И така тя изравнявала парчетата едно след друго, докато от намереното месо не останало нищо.

Изглежда, че са прави умните хора, като казват: лакомите и неотстъпчивите всякога губят.

Издание:

Приказки край огнището
Българска. Първо издание
ИК „Ивета“, София, 1995

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.